

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

Katedra geografie

Diplomová práce

Bc. Alice Navrátilová

**Separatistická hnutí ve Španělském království: srovnávací
analýza**

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

- Autor (osobní číslo):** Bc. Alice Navrátilová (R140222)
- Studijní obor:** Regionální geografie
- Název práce:** Separatistická hnutí ve Španělském království: srovnávací analýza
- Title of thesis:** Separatist movements in the Kingdom of Spain: a comparative analysis
- Vedoucí práce:** RNDr. Martin Jurek, Ph.D.
- Rozsah práce:** 91 stránek
- Abstrakt:** Tato práce analyzuje separatistická hnutí ve Španělském království. Hlavním cílem je separatismus v Baskicku, Katalánsku a Galicii. Jedná se především o srovnávací analýzu jednotlivých hnutí.
- Klíčová slova:** Španělsko, separatismus, Katalánsko, Baskicko, Galicie
- Abstract:** This thesis analyzes the separatism movements in the Kingdom of Spain. The main is separatism in Basque Country, Catalonia and Galicia. It is a comparative analysis of these movements.
- Keywords:** Spain, separatism, Catalonia, Basque Country, Galicia

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením RNDr. Martina Jurka, Ph.D. a uvedla jsem všechny použité zdroje v seznamu literatury.

V Olomouci dne

---

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Děkuji RNDr. Martinu Jurkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, pomoc, trpělivost a ochotu, které mě poskytl v době zpracování mé diplomové práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Alice NAVRÁTILOVÁ**
Osobní číslo: **R140222**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Separatistická hnutí ve Španělském království: srovnávací
analýza**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je popsat a vzájemně porovnat separatistická hnutí, která na území současného Španělského království vznášejí požadavky na vlastní nezávislost. Bude nastíněn historický kontext a současné motivace k těmto požadavkům, územní rozsah požadavků, podpora obyvatelstva a postoje centrální moci. Důraz bude kladen na separatismus baskický a katalánský, ale pozornost bude věnována i dalším regionálním požadavkům. Zhodnoceny budou i předpokládané důsledky případného osamostatnění dotčených území.

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Rozsah pracovní zprávy: **20 000 - 24 000 slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

Artera, A. U. et al. (2010) Dějiny Španělska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
Castro, L. et al. (2013) What's up with Catalonia?: The causes which impel them to the separation. Catalonia Press.
Conversi, D. (2000) The Basques, The Catalans, and Spain: Alternative Routes to Nationalist Mobilisation. University of Nevada Press.
Cramer, K. (2014) 'Goodbye, Spain?': The Question of Independence for Catalonia. Sussex Academic Press.
Gunther, R., Montero, J. R. (2009) The Politics of Spain (Cambridge Textbooks in Comparative Politics). Cambridge University Press.
Harris, S. (2014) Catalonia Is Not Spain: A Historical Perspective.
Lowe, P. (2014) ETA, Terrorism & the Basque Conflict. Peter Lowe, Amazon Digital Services.
Perez-Agote, A. (2008) Las raíces sociales del nacionalismo vasco. Centro de Investigaciones Sociológicas. CreateSpace Independent Publishing Platform.
Strubell, T. (2011) What Catalans Want. Catalonia Press.
Vedder, S. (2013) Spain and the Basque Country - A Case Study. GRIN Verlag.

Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Martin Jurek, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: **27. listopadu 2014**
Termín odevzdání diplomové práce: **10. dubna 2016**

L.S.

Prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 27. listopadu 2014

OBSAH

1 ÚVOD.....	9
2 CÍLE PRÁCE.....	10
3 DOSTUPNÉ ZDROJE A METODIKA.....	11
4 SEPARATISMUS.....	12
4.1 Právní zakotvení sebeurčení.....	13
4.2 Důvody vzniku separatismu.....	16
4.3 Síla separatismu.....	17
5 POLITICKO – HISTORICKÁ CHARAKTERISTIKA ŠPANĚLSKA.....	20
5.1 Poloha.....	20
5.2 Historie.....	20
5.3 Politický vývoj.....	22
5.3.1 Vývoj politického systému.....	22
5.3.2 Moc výkonná.....	24
5.3.3 Moc zákonodárná.....	25
5.3.4 Moc soudní, místní správa a samospráva	25
5.3.5 Volební systém.....	26
5.3.6 Ústava a Španěle.....	26
5.4 Stranický systém.....	27
5.4.1 Regionální stranický systém.....	29
5.5 Administrativní členění.....	32
5.6 Regionalismus.....	35
5.7 Obyvatelstvo.....	36
5.8 Infrastruktura.....	37
5.9 Hospodářství.....	38
6 SEPARATISTICKÁ Hnutí VE ŠPANĚLSKU.....	40

6.1 Baskicko.....	40
6.1.1 Historický přehled.....	40
6.1.2 Statut Baskicka.....	44
6.1.3 ETA a baskický nacionalismus.....	46
6.1.4 Vizualní identifikace separatismu.....	56
6.2 Katalánsko.....	59
6.2.1 Historický přehled.....	59
6.2.3 Statut Katalánska.....	65
6.2.4 Katalánský nacionalismus.....	69
6.2.5 Vizualní identifikace separatismu.....	72
6.3 Galicie.....	73
6.3.1 Historický přehled.....	73
6.3.2 Statut Galicie.....	75
6.3.3 Galicijský nacionalismus.....	77
6.3.4 Vizualní identifikace separatismu.....	78
7 SROVNÁVACÍ ANALÝZA.....	80
8 ZÁVĚR.....	84
9 SUMMARY.....	85
10 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	86

1 ÚVOD

Separatistická hnutí v současné době hýbou vládou nejednoho státu Evropy. Stále častěji jsou slyšet separatistické tendence od regionů, oblastí, od kterých by se to dříve nečekalo.

Některé státy mají pouze jedno separatistické hnutí, ovšem Španělsko je na tento trend bohaté. Mezi ty nejhlavnější patří separatismus v Katalánsku, Baskicku a Galicii. Mě osobně nejvíce zajímá ten baskický separatismus, který vykazuje teroristické prvky a v současné době stagnuje. Ale i katalánský separatismus bude hodně zajímavý z hlediska budoucího vývoje, protože zde hrozí vznik domino efektu i v dalších částech Evropy.

2 CÍLE PRÁCE

Cílem této diplomové práce je popsat a vzájemně porovnat v rámci srovnávací analýzy separatistická hnutí, která se na území současného Španělského království nachází a vznášejí požadavky na vlastní nezávislost. Je nastíněn historický kontext, motivace separatistických hnutí, podpora obyvatelstva a postoj centrální moci. Srovnávací analýza se týká separatismu baskického, katalánského a galicijského. Na závěr nastínit možný budoucí vývoj a jeho důsledky.

První kapitola se zabývá problematikou separatismu jako pojmu. Snaží se vysvětlit, co je to pojem separatismus, jeho charakter, proč vzniká, jeho právní zakotvení v mezinárodním právu a sílu.

Druhá kapitola se věnuje politicko – historické charakteristice Španělska. Zmiňuje polohu, stručnou historii, detailněji rozebírá politický systém (vývoj politického systému, moc výkonná, moc zákonodárná, moc soudní, místní správa, volební systém, a ústava). Dále také popisuje stranický systém a věnuje se i regionálnímu stranickému systému. Následně charakterizuje administrativní členění, regionalismus, obyvatelstvo, infrastrukturu a hospodářství Španělského království.

Třetí kapitola už detailněji rozebírá separatistická hnutí ve Španělsku, konkrétně v Baskicku, Katalánsku a Galicii. U každého hnutí je popsán historický přehled, statut, nacionalismus a vizuální identifikace separatismu.

Čtvrtá kapitola obsahuje srovnávací analýzu mezi jednotlivými separatistickými hnutími ve Španělsku, snaží se nastínit budoucí vývoj.

3 DOSTUPNÉ ZDROJE A METODIKA

Hlavní metodou, která je uvedena i v názvu, je srovnávací analýza mezi jednotlivými separatistickými hnutími ve Španělsku. Srovnání proběhne na úrovni historického vývoje a vzniku, důvodů existence, jakým způsobem realizují své požadavky, současná situace a možný vývoj. Zdrojem je dílo Druláka „*Jak zkoumat politiku*“.

Nejvíce dostupné literatury se zabývá především katalánským a baskickým separatismem a s ním spojenou teroristickou organizací ETA, ale i o galicijském separatismu je možné najít vhodnou literaturu. Většina literatury, až na nějaké výjimky, je dostupná v angličtině, popřípadě španělštině. Najde se i několik zdrojů psaných česky.

Stěžejní díla, která se zabývají separatismem, jsou od autorů Horowitze, Davida, Goumenose, Benediktera, Converisha a Jenne. Všichni tyto autoři se snaží definovat a popsat co vlastně separatismus je, jakým způsobem vzniká a jeho sílu.

Následné jsou důležité mezinárodní dokumenty, které se týkají pojmu sebeurčení. K tomuto byla využita Organizace spojených národů a její *Charta OSN* a dokumenty s ní související.

Další zdroje se týkají charakteristiky Španělska. Především španělsky napsané dílo od Bosque Candela o geografii Španělska, je velice přínosný titul. Dále také data se Statistického úřadu Španělska jsou nepostradatelná nejen v charakteristice země. Co se týče historie, ať už v charakteristice nebo ve vývoji politického systému, či v historickém přehledu, je nepostradatelné dílo autora Artery, které je přeloženo do češtiny a vydáno už několikrát pro svůj úspěch. Historii doplňuje ještě datový přehled od autora Chalupy.

Politický a stranický systém je nejvíce rozebrán v díle Říchové, Špičanové, Strmisky a Kunce, kteří jsou na toto odborníci v naší zemi.

K historii baskického separatismu velice přispěla detailní díla autora Baerza, a ke všem separatistickým hnutím statuty jednotlivých autonomních společenství. Kromě statutů je pochopitelně důležitá i Ústava Španělska jako primární zdroj.

Kromě jiného je spousta článků, odborných statí a studií, které uvádím jako zdroje, zabývající se touto problematikou.

4 SEPARATISMUS

Separatismus jako slovo má svůj původ v latinském pojmu *sēparātiō*, tedy oddělení, odloučení, rozdělení, odtržení. Je to určitá snaha o oddělení, osamostatnění jednoho nebo více subjektů od určitého území. Důvody pro separaci jsou nejčastěji národnostní, kulturní nebo náboženské (Horowitz 1981). Kromě toho se někdy zaměňuje s pojmem secesionismus, popřípadě secese. Secese je součástí mezinárodního práva veřejného a vyjadřuje jeden ze způsobů vzniku státu. Česky lze toto označit jako odštěpení. Jedná o případy, kdy obyvatelstvo části státního území se odštěpí od stávajícího útvaru a konstituuje nový státní celek. Například odštěpení Černé Hory od soustátí Srbsko a Černá Hora nebo Jižního Súdánu od Súdánu. V případě České republiky je toto možné vidět v letech 1991-1992 v době Československa a secesi Slovenska na tomto státním útvaru (David 2011). Separatistická hnutí jsou pak jen iniciátoři a koordinátoři samotných separatistických tendencí (Horowitz 1981).

Nejčastějším zdrojem separace jsou etnika. Etnikum lze definovat jako skupinu obyvatel, která vykazuje určité společné znaky oproti ostatním obyvatelům státu. Tyto znaky představuje jazyk, náboženství, politika či rasa. Pokud je etnikum v menšině v daném státním útvaru, je otázkou času, kdy vznikne tendence separatismu (Goumenos 2006).

V některých případech může být mezi úplným začleněním a oddělením od státního útvaru, získání autonomie, jako záchrana územní celistvosti. První byla udělena autonomie v roce 1921 ve Finsku – Alandským ostrovům. Po 2. světové válce myšlenka autonomie pro ochranu etnických či národnostních menšin, zajištění sebeurčení a předcházení konfliktům, se stala politickou realitou v různých evropských státech. Ve většině případů autonomie přinesla stabilní politické klima. Autonomie vzniká na základě konsensu většiny obyvatel a existence právně – politického rámce pro vnitřní sebeurčení s cílem zachovat etnickou kulturní identitu nebo poskytnout samosprávu při zachování suverenity státu, ve kterém žijí (Benedikter 2009).

Evropa byla ve své historii a je i v současnosti centrem etnických konfliktů. 19. století bylo známo pro model jeden národ – jeden stát, což je teze nacionalismu. Tento model ve skutečnosti není realizovatelný. Je to zbožné přání, kterého by státy v této době chtěly dosáhnout. Všechny evropské státy, vyjma malých mikro států, mají etnické menšiny, jsou složeny s různého obyvatelstva, obsahující národnostní nebo etnické skupiny. Většinou od 3 do 45 skupin. Typické pro národnostní většinu je to, že projevuje kulturní hegemonii a to vlivem své demografické, ekonomické, sociální a politické moci. Minoritní etnické skupiny v těchto státech jsou strukturálně znevýhodněné, vyloučené z výkonu moci. Legální způsob, jak tuto nerovnováhu

zrušit, je založit regionální autonomii v oblastech, kde se tyto menšiny nejvíce usídlují. Regionální společenství má pravomoci s cílem zajistit ochranu práv menšin a výkonu územní samosprávy. Je to zjednodušený model pro chápání regionální územní samosprávy – autonomie. Kromě územní autonomie, která je vázaná na určitou část země, existuje také kulturní nebo osobní autonomie pro etnické skupiny rozptýlené po území (Benedikter 2009).

V 19. století byl nacionalismus základem ke sjednocení Německa a Itálie, ale i impulzem k národnímu obrození v zemích Habsburské monarchie. Tyto země požadovaly větší autonomii. Proces se ve zdrojích uvádí jako jeden z prvních secesionistických, etnicky založených tendencí a snah, dá se říci, že v moderních dějinách v Evropě. Kromě tohoto má Habsburská monarchie i další prvenství, a to ve vývoji sebeurčení, jako práva národa. Toto sebeurčení se vyvíjelo souběžně s nacionalismem, a konkrétně se využilo při rozpadu Habsburské monarchie po 1. světové válce. Rozpadem Habsburské monarchie vzniklo několik menších států, na základě procesu secese, kdy se hranice těchto států snažily akceptovat národnostní složení. Bohužel i přes tuto snahu, ve většině státech se objevují národnostní menšiny, povětšinou maďarské. Tímto způsobem vznikla oblast Vojvodina v Srbsku nebo v Rumunsku Sikulsko (Horowitz 1981)

Kromě secesionismu či separatismu se objevuje pojem iredentismus. Může být zařazen jako druh separatismu, nebo i jako politická ideologie. Obě verze mají za cíl odtržení části obyvatelstva od stávajícího státu, ale navíc připojení (tzv. anexe) k sousednímu státu, který je jim jazykově, kulturně, národnostně bližší. Někdy je tato anexe dobrovolná, někdy ne. Jako příklad lze uvést anexi Sudet nebo aktuálně anexi Krymu k Rusku. Anexe sama o sobě je na poli mezinárodních vztahů a mezinárodního práva diskutovaným tématem, kdy většina tento způsob zavrhuje (Horowitz 1981).

V současnosti se v Evropě vyskytuje několik etnických skupin, které jsou připojeny k jednomu velkému státu už několik století. Tyto etnické skupiny si i přesto udržely svou vlastní kulturu nebo jazyk. Vyskytuje se zde problém, že tyto skupiny nelze plně integrovat do státního celku. Tento problém spočívá v jejich geografické poloze, kdy jsou od mocenského centra země dost vzdálené, oddělené horami, jejich kultura a jazyk je velice odlišný od majoritní společnosti. Toto jsou případy Baskicka a Katalánska ve Španělsku nebo Skotska a Walesu ve Velké Británii (Horowitz 1981).

4.1 Právní zakotvení sebeurčení

Sebeurčení je legitimní ideologií etnického separatismu. Je to podmínka pro jeho vznik, nicméně není nutná (Conversi 2006). Sebeurčení obhájí separatismus. Separatismus

v různých podobách, jako jsou ozbrojené konflikty či mírová jednání. Dost vyspělých etnických skupin systém sebeurčení nevyužívá, i když si uvědomují její důležitost. Etnické skupiny méně vyspělé, jejichž osazenstvo je složeno z osob s nižší gramotností, a jsou vedeny několika lidmi s vysokým vzděláním, využívají sebeurčení a i separatismus (Horowitz 1981).

Stěžejní institucí, která se zabývá pojmem sebeurčení, je OSN. OSN ve svém dokumentu – Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora, uvádí pojem sebeurčení. Charta byla podepsána 26. června 1945 s platností od 24. listopadu téhož roku, od roku 1945 se pojem sebeurčení vyskytuje. Konkrétně v čl. 1, který uvádí, že „*Cílem Organizace spojených národů je rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, a činit jiná vhodná opatření k posílení světového míru.*“ A dále čl. 55 této Charty. Problém nastává v tom, že ani zásada rovnoprávnosti, sebeurčení národů není nijak dále vysvětlena.

Dalšími dokumenty OSN jsou dva Mezinárodní pakty z roku 1966 – Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Oba tyto Pakty ve stejném znění kodifikují právo na sebeurčení národů. Konkrétně čl. 1.:

Čl. 1.

1. *Všechny národy mají právo na sebeurčení. Na základě tohoto práva svobodně určují svůj politický statut a svobodně uskutečňují svůj hospodářský, sociální a kulturní vývoj.*
2. *Všechny národy mohou pro své vlastní cíle svobodně disponovat svým přírodním bohatstvím a zdroji bez újmy na jakýchkoli závazcích, vyplývajících z mezinárodní hospodářské spolupráce, založené na vzájemné výhodnosti a mezinárodním právu. V žádném případě nesmí být národ zbaven svých vlastních prostředků k životní existenci.*
3. *Státy, smluvní strany Paktu, včetně těch států, které jsou odpovědné za správu nesamosprávných a poručenských území, budou podporovat uskutečnění práva na sebeurčení a budou toto právo respektovat v souladu s ustanoveními Charty Organizace spojených národů.*

Další dokument, který uvádí právo na sebeurčení, je usnesení Valného shromáždění OSN - Právo osob a národů na sebeurčení z 16. prosince 1952, navazuje na Chartu OSN. Zde je uvedeno, že „*právo osob a národů na sebeurčení je předpokladem pro plné uplatnění základních lidských práv.*“ Dále uvádí, že „*každý člen OSN, v souladu s Chartou OSN, by měl respektovat zachování práva na sebeurčení v jiných státech.*“ Kromě tohoto Valné shromáždění doporučuje, aby:

1. členské státy Organizace spojených národů dodržovaly zásadu sebeurčení všech osob a národů;
2. členské státy Organizace spojených národů uznávaly a podporovaly realizaci práva na sebeurčení osob bez vlastní vlády a věřit v území, která jsou pod jejich administrací a usnadnily výkon tohoto práva osob těchto území v souladu se zásadami a duchem Charty Organizace spojených národů ve vztahu ke každému území a svobodně vyjádřená přání dotyčných národů, přání osob jsou zjišťována prostřednictvím hlasování či jiným uznávaným demokratickým prostředkem, pokud možno pod záštitou Organizace spojených národů;
3. členské státy Organizace spojených národů byly odpovědné za správu osob bez vlastní vlády a jejich území, a přijmout praktické kroky, dokud nebude realizace práva na sebeurčení a příprava na ni, aby zajistily přímou účast původních obyvatel v zákonodárných a výkonných orgánech státní správy těchto území, a připravit je pro svou samosprávu nebo nezávislost.

Právo na sebeurčení je dle tohoto usnesení vykládáno také jako jedno ze základních lidských práv (Usnesení Valného shromáždění OSN 1952). Má to jeden problém, toto právo je součástí mnoha mezinárodních smluv, ale jak si tento pojem vykládat, to už neexistuje. Další problém spočívá v pojmu národ a jeho nejasném výkladu (Hobsbawm 2000). Vynutitelnost práva na sebeurčení je složitá. Soudní proces může vzniknout pouze ze strany vůle mezinárodněprávního subjektu, čili státu. V případech sporů o nezávislost Mezinárodní soudní dvůr využívá právní normy pro dekolonizaci nebo Chartu OSN (Zyberi 2009).

Další institucí, která řešila právo na sebeurčení, je Rada Evropy. Parlamentní shromáždění v roce 1999 pověřilo Benátskou komisi (oficiálně Evropská komise pro demokracii pomocí práva), aby prověřila a zjistila právo na sebeurčení a secesionismus v ústavách členských států Rady Evropy a dvou kandidátských zemích – Jihoafrické republiky a Kyrgyzstánu. V roce 2000 byla zveřejněna zpráva, která uvedla, že ústavy a ústavní zákony členských států a kandidátských zemí jsou nejednotné. Došla k závěru, že každá ústava je pro územní nedělitelnost státu, národní jednotu a proti secesi. Některé ústavy uvádí možnost omezení základních práv, aby nedošlo k secesi. Španělská ústava dle této zprávy patří do skupiny ústav, které zakazují secesi. Státní nedělitelnost ale nesmí být zaměňována za charakter jednoty, a proto je zde existence regionalismu a federalismu. Konkrétně: „Ústava se zakládá na nerozlučné jednotě španělského národa, společné a nedělitelné vlasti všech Španělů, a uznává a zaručuje právo na autonomii národností a regionů, z nichž je to složeno.“ (Venice Commission 2000).

Jako poslední je Deklarace práv domorodých obyvatel, která byla přijata Valným shromážděním OSN v roce 2007. Skupiny domorodých obyvatel byly povýšeny na národy, bylo přiznáno právo na sebeurčení (Valné shromáždění OSN 2007).

4.2 Důvody vzniku separatismu

Vztah je pojem, který určuje vznik separatismu. Vztah mezi menšinou a centrální mocí. Jako příklad slouží Baskové ve Španělsku, kteří si od 19. století nesou historickou křivdu, kdy do této doby fungovali jako autonomní komunita na rozhraní Španělska a Francie. Postupem času svou autonomii ztráceli, což v nich křivdu jen zvětšovalo. Většina separatistických tendencí a hnutí se obrací do historie, kdy menšina tvořila samostatný stát, měli větší autonomii, zažívali zlaté časy do té doby, než jim centrální moc tuto svobodu vzala (Mattlof 2012).

Dalším iniciačním faktorem může být společný jazyk menšiny. Síla odboje roste s možností vzdělání ve vlastním jazyce (Horowitz 1981). K tomuto je nutné zmínit Evropskou chartu regionálních a menšinových jazyků Rady Evropy z 5. listopadu 1992, která navazuje na Mezinárodní pakt o občanských a politických právech OSN a dále je v duchu Úmluvy Rady Evropy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Dalším požadavkem menšin je svoboda vyznání vlastní víry a uznání vlastní kultury (Horowitz 1981). Toto i jazykové požadavky uvádí Rámcová úmluva na ochranu národnostních menšin Rady Evropy, která vyšla v platnost 1. února 1998. Rámcová úmluva uvádí, že *„zúčastněné strany se zavazují podporovat úplnou a skutečnou rovnost osob, patřících k národnostním menšinám, ve všech oblastech hospodářského, společenského, politického a kulturního života, spolu s podmínkami, které jim umožní vyjadřovat, zachovat a rozvíjet svoji kulturu a identitu.“*

Kromě Rady Evropy, je důležité postavení EU vůči ochraně národnostních menšin. Ochrana menšin je součástí primárního práva, ve zřizovacích smlouvách o ES i o EU. V judikatuře Soudního dvora EU, popřípadě Charta základních práv Evropské unie, nebo zřízení Agentury pro základní práva, Evropského monitorovacího centra rasismu a xenofobie či Evropské kanceláře méně používaných jazyků (Hamulák Stehlík 2013).

Logicky ne jenom jazyk, náboženství nebo kultura jsou důvodem k separatismu. Jestli opravdu vzniknou náznaky separatismu a následně propukne, záleží na ekonomickém postavení obyvatel a na jejich postavení v rámci státu (zda mají přístup k formování státu, rovné příležitosti, využívání jazyka). Podle toho je možné rozlišit čtyři typy separatistických skupin:

- zaostalé skupiny v zaostalém regionu;
- zaostalé skupiny ve vyspělém regionu;

- vyspělé skupiny v zaostalém regionu;
- vyspělé skupiny ve vyspělém regionu.

Zaostalé skupiny v zaostalých regionech jsou nejčastějším typem. Objevují se v dobách vzniku nového státu, kdy se cítí být utlačováni majoritní vyspělou skupinou obyvatelstva. Nelíbí se jim nové změny ekonomické či politické. Mají strach ze ztráty identity, možnosti rozhodovat ve státě. Tyto skupiny vedou vzdělané osoby, které si jsou vědomy možných ekonomických problémů v případě separace. Hlavním je dostat se do předních rozhodovacích pozic v rámci vznikajícího státu (Horowitz 1981).

Druhým typem jsou **vyspělé skupiny ve vyspělých regionech**. Regiony stále více musí přispívat penězi na chudší oblasti, ale nevidí návratnost. Protože jsou vyspělým regionem, centrální vláda jim finanční prostředky neposkytuje. Jsou si vědomi silného postavení pro ekonomický chod státu a možného rizika v případě secese (ztráta trhu celého státu, možná nižší ekonomická výnosnost). Toto je případ Baskicka a Katalánska ve Španělsku, Vlámů v Belgii či v Itálii Padanie (Horowitz 1981).

Vyspělé skupiny v zaostalých regionech se objevují velice zřídka. Je zde tendence, že vyspělé skupiny odcházejí za prací, studiem do vyspělých regionů a finančně pomáhají blízkým v zaostalém regionu. Bez zbytku státu v případě separace by neměli dostatek finančních prostředků a dotací (Horowitz 1981).

Poslední jsou **zaostalé skupiny ve vyspělých regionech**, vznikají při přechodu vyspělých skupin ze zaostalých regionů do zaostalých skupin ve vyspělých regionech. Původní obyvatelstvo zažívá krivdu, nově příchozí jim začínají brát místa v práci, postavení ve společnosti a v rozhodují o jejich regionu (Horowitz 1981).

4.3 Síla separatismu

Dobrym zdrojem je studie *Separatism as a Bargaining Posture: The Role of Leverage in Minority Radicalization*. Autoři vytvořili celkem šest hypotéz, které se snaží vysvětlit, ve kterých situacích mají menšiny větší šanci na úspěch, kdy mají svou sílu na vyjednávání. Informace byly využity z databáze *Minority at Risk*, která sbírá data o etnických menšinách už několik desetiletí. *Minority at Risk* (MAR) eviduje informace o 284 menšinových skupinách na celém světě (Jenne 2007).

Hypotéza č. 1: v případě, že všechny ostatní podmínky zůstávají stejné, teritoriální kompaktní etnické menšiny mají větší šanci prosadit své extrémní nároky proti centrální vládě.

Hypotéza č. 2: v případě, že všechny ostatní podmínky zůstávají stejné, menšiny s podporou externích zdrojů, mají větší šanci prosadit své nároky proti centrální vládě.

Hypotéza č. 3: v případě, že všechny ostatní podmínky zůstávají stejné, menšiny s právem politické autonomie mají větší sklon k extrémním nárokům vůči centrální vládě a následné mobilizaci, či separatismu.

Hypotéza č. 4: čím větší ekonomické rozdíly mezi menšinou (nebo regionem) a státem, tím je větší pravděpodobnost, že menšina se bude mobilizovat a zvyšovat své nároky na autonomii nebo secesi.

Hypotéza č. 5: v případě, že všechny ostatní podmínky zůstávají stejné, menšiny mají větší pravděpodobnost mobilizovat své síly pro svou autonomii v časech, kdy stát je v procesu politických změn nebo transformaci režimu.

Hypotéza č. 6: v případě, že všechny ostatní podmínky zůstávají stejné, menšiny mají větší pravděpodobnost mobilizovat své síly v časech, kdy jsou vystaveny vysoké úrovni politické diskriminace (Jenne 2007).

Z těchto hypotéz má největší šanci na úspěch při jednání s centrální vládou č. 1 a č. 2. Teritoriální kompaktnost nebo externí zdroje jsou silná podpora menšin, které se cítí být silnější a vyjednávání v oblasti autonomie nebo secese jsou úspěšnější.

Etnické menšiny v případě **hypotézy č. 1** jsou integrovány do státního systému, což je jejich výhoda ve znalosti politických podmínek. Slabší integrované minority se nechtějí separovat od centrální moci, protože by to pro ně nebylo výhodné. Výhodné je toto pouze pro teritoriálně kompaktní skupiny, které zakládají své požadavky na nezávislost právě ve své homogenitě, popřípadě už mají formu nezávislosti (třeba vlastní zákony). Toto je případ Čečenské menšiny v Rusku (Jenne 2007).

Externí zdroje z **hypotézy č. 2** pomáhají politicky, finančně, vojensky etnické menšině v boji proti centrální moci. Jedním z případů je podpora z vnějšku ze strany národní vlasti, ke které by se etnická menšina ráda připojila. Síla jejich požadavků kolísá podle síly podpory ze strany externího zdroje. Toto je případ Tamilského separatismu na Srí Lance.

V **hypotéze č. 3** jsou etnické skupiny, které mají formu autonomie, jako místní vládu, právo veta nebo daňovou autoritu a zvyšují nároky na centrální vládu v případech nezávislosti. Národní instituce figurují jako nástroj, který umožňuje národní sebeurčení. To má za následek, že pozice autonomních struktur, i kdyby jen na papíře, více inklinují k separatismu. Tato teorie stoupala na oblibě v počátcích 90. let, kdy multietnické státy, jako byl Sovětský svaz, Československo nebo Jugoslávie se rozpadly dle etno-federální linie.

Ekonomické teorie separatismu, dle **hypotézy č. 4**, tvrdí, že kampaně na podporu autonomie jsou výsledkem ekonomických rozdílů mezi menšinovým regionem a státem jako celku. Existují dvě odlišné a zdánlivě protichůdné myšlenky. První tvrdí, že hospodářsky

vyspělé skupiny nebo regiony mají vyslyšet nároky chudé menšiny, poskytnout jim finanční prostředky tak, aby se zachránila jednotnost státu. Příkladem může být Slovinsko v Jugoslávii nebo region Katanga v Kongu. Druhá teorie tvrdí, že znevýhodněné skupiny budou usilovat o větší autonomii proti centrální vládě, protože si myslí, že nedokáží konkurovat svými schopnostmi na trhu oproti dominantním skupinám. Toto může být příklad Bangladéše.

Hypotéza č. 5 uvádí situace, kdy etnické menšiny jsou v bezpečnostním dilematu. Jejich mobilizace je odpovědní na vnitřní bezpečnostní dilema, který přinesl kolaps státu. Stejně je to v dobách transformace státu, kdy etnické skupiny se mobilizují, propuká anarchie, a to vše jen k jejich vlastní ochraně, když toto není schopn zařídit stát jako celek. Tato situace může vyústit v etnickou válku, kdy další skupiny se snaží ochránit proti etnickým útokům. Tato teorie, kdy stát přestane úplně existovat a vzniká anarchie, je aplikovatelná jen na několik málo případů. Častější jsou etnické obavy poháněny nejistotou nad záměry nově vznikající vlády vůči menšině.

Teorie vyřizování stížností, která se objevuje v **hypotéze č. 6**, si myslí, že menšiny se radikalizují v případech, kdy skupiny mají odpor vůči dominantní skupině nebo vůči centrální vládě, kvůli ekonomické nebo politické diskriminaci. Lidé v menšině se začínají formovat okolo lidí, kteří bojují proti diskriminujícímu nepříteli (Jenne 2007).

5 POLITICKO - HISTORICKÁ CHARAKTERISTIKA ŠPANĚLSKA

Úřední název je Španělské království (*Reino de España*), pro běžnou komunikaci se používá zkrácený výraz Španělsko (*España*). Tento zkrácený výraz je využit i v této práci. Španělsko patří mezi největší státy Evropy (4. místo včetně evropské části Ruska) (Universum 5 2016), celkem má 505 962,83 km² (www.ine.es).

5.1 Poloha

Skládá se z několika částí – pevninské Španělsko, ostrovy, výsostná území a državy. Pevninské Španělsko se rozkládá na Pyrenejském poloostrově, či Iberský poloostrov (pro historické osídlení kmene Iberů) v jihozápadní Evropě. Mezi ostrovy patří ve Středomoří Baleáry a Kanárské ostrovy v Atlantském oceánu. Dále výsostná území Ceuta a Melilla v severní Africe (Universum 5 2016). Španělské državy kousek od pobřeží Maroka - *Islas Chafarinas, Penon de Alhucemas a Penon de Velez de la Gomera* (www.cia.gov). Španělsko si nárokuje území Gibraltar, o tuto oblast vede spor s Velkou Británií (Universum 5 2016). Pevninské Španělsko hraničí celkem se čtyřmi státy – na severu s Andorrou (63,7 km) a Francií (623 km), na západě s Portugalskem (1 214 km) a na jihu s Gibraltarem (VB) (1,2 km). V případě výsostných území v severní Africe, Španělsko hraničí s Marokem (Ceuta 6,3 km a Melilla 9,6 km). Celková délka hranic činí 1 917,8 km a délka pobřeží je 4 964 km (www.cia.gov).

5.2 Historie

Tato podkapitola je pouze nástin nejdůležitějších historických událostí země. Detailněji a z různých pohledů je historie Španělska popsána v dalších částech této práce.

V době bronzové byla oblast Pyrenejského poloostrova osídlena kmeny Iberů, kteří přišli ze severní Afriky. V rozmezí let 1000 – 500 př. n. l. bylo osídlení Keltů. Okolo roku 800 př. n. l. vznikly první kolonie Féniciánů a následně rok 600 př. n. l. založení kolonií Řeků (Artera 2010). Roku 237 př. n. l. Kartágo začínalo mít pod svou nadvládou větší část Iberského poloostrova (Chalupa 2011). Obyvatelstvo Hispanie v roce 74 n. l. získalo latinské občanství, v roce 212 n. l. římské občanství. Dále na Iberský poloostrov přišlo několik dalších kmenů – v roce 409 Vandalové, Svébové a Alani, 415 Vizigóti (Artera 2010).

V roce 711 Arabové přešli Gibraltarskou úžinu a dostali se na poloostrov. V bitvě u *Jerez de la Frontera* porazili Vizigóty, v roce 756 Abd ar – Rahmán I. založil córdobský emirát.

Arabské období trvalo až do 11. století, kdy začíná tzv. *reconquista* neboli dobývání zpět území pod nadvládu křesťanství. Celou tuto akci vedou křesťanské státy ze severu v čele s Aragonií a Kastilií (Artera 2010).

V roce 1469 proběhl sňatek Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragonského a byly položeny základy jednotného Španělska (Chalupa 2011). Dobytím Granady, jako posledního místa obývaného Araby, v roce 1492 celá *reconquista* skončila, Kryštof Kolumbus objevil Ameriku. Začaly vznikat španělské kolonie a později i kolonie jiných států, tedy kolonialismus (Artera 2010).

Filip II. převzal vládu v roce 1556 (Chalupa 2011). Vládl na větším území – Španělsko, Burgundsko, Sicílie, Milánsko, kolonie a Filipíny. Roku 1508 se mu podařilo získat Portugalsko a také vedl protireformaci.

Následující vláda Habsburků nebyla úspěšná, země ztrácela na své rozloze. Přišli o Portugalsko a Nizozemsko. V 18. století ztratili i svou vládu.

Španělsko ztratilo své kolonie v Jižní Americe, kde vznikly nové státy – Venezuela, Ekvádor, Peru, Bolívie, Chile nebo Argentina (Artera 2010).

Snahy o změnu vyvrcholily v roce 1812, kdy se Španělsko změnilo po přijetí ústavy v konstituční monarchii (Chalupa 2011). Po pár letech se Španělsko vrátilo k absolutismu a král Ferdinand neměl v mužské linii svého nástupce. Královnou se měla stát jeho dcera Isabela II., ale s tímto nesouhlasil její strýc Don Carlos a propukla tzv. karlistická válka o nástupce na trůn, kterým se stane vévoda Amadeus z Aosty. V roce 1873 byla vyhlášena první republika v historii Španělska, o rok později se vrátili zpět k monarchii.

Maroko sehrálo jednu z hlavních rolí v následujícím vývoji země. Událo se zde povstání domorodců, následovalo separatistické povstání v Barceloně. Na následky těchto dvou povstání a po dohodě s králem, Primo de Rivera vyhláší diktaturu (Artera 2010).

V roce 1931 vznikla druhá republika (Chalupa 2011). V roce 1936 vypukla španělská občanská válka pod vedením generála Francisca Franca. Občanská válka končí v roce 1939 výhrou Franca, který vyhlásil diktátorský režim a on stanul v jeho čele spolu s jedinou povolenou politickou stranou *Falanga*. Franco je podporován nacistickým Německem i fašistickou Itálií. Podpora ale nepřiměla Španělsko účastnit se 2. světové války (Artera 2010).

Generál Franco si jako svého nástupce zvolil Juana Carlose, oficiálního následníka trůnu z rodu Bourbonů. Podílel se na výchově Juana Carlose, který se zaručil, že Španělsko bude stále stejně fungovat jako doposud. Toto Juan Carlos nedodržel. Roku 1975 se stává králem a zavádí reformy. Kromě obnovení monarchie a demokracie, také povolení více politických stran a

následné volby (Universum 5 2016) i vznik nové ústavy z roku 1978 (Bosque Candel 2004). Dalším krokem Španělska v procesu demokratizace bylo přistoupení do NATO v roce 1982.

Vrcholem snahy o demokracii bylo přistoupení Španělska do Evropských společenství (dnes Evropská unie) v roce 1986. 12. června 1985 byla podepsána Smlouva o přistoupení, která vyšla v platnost 1. ledna 1986. Spolu se Španělskem vstoupilo do ES i Portugalsko, proběhlo tzv. jižním rozšíření ES.

V roce 1989 bylo Španělsko jedno ze zakládajících států, které se rozhodly přijmout jako svou měnu euro, roku 2002 proběhlo oficiální nahrazení za dosavadní měnu. Rok 2008 znamenal pro Španělsko ratifikaci Lisabonské smlouvy 15. července a její vstup v platnost 1. ledna 2009 (www.euroskop.cz)

Z posledních událostí, které Španělsko ovlivní na další roky, byla změna hlavy státu. Na začátku června 2014 ohlásil král Juan Carlos svou abdikaci, ta vstoupila v platnost 18. června téhož roku. 19. června se stal oficiálně hlavou státu jeho syn Filip (Felipe) jako Filip VI. Jeho hlavní cílem je udržení jednoty Španělska, jak uvedl i ve svém prvním královském projevu. Svou snahu potvrdil i tím, že svou řeč ukončil poděkováním nejen ve španělštině, ale také katalánštině, baskičtině a galicijštině. Bohužel tento jeho vstřícný krok se u menšin nesetkal s velkou odezvou. Královnou se stala jeho manželka Letizia, korunní princeznou a budoucí královnou Španělska je nyní jejich starší dcera Leonor (pouze v případě, že se už současnému královskému páru nenarodí syn, pak by tohoto titulu pozbyla). Hlavním úkolem krále Filipa VI. je udržet Španělsko jako jednotný stát, dále ustát finanční krizi a zachovat španělskou monarchii (korupční skandály v rodině či jiné dřívější excesy jeho otce, které vyvolaly nedůvěru španělského lidu v monarchii) (www.ceskatelevize.cz).

5.3 Politický systém

5.3.1 Vývoj politického systému

Základ španělského státu je možné vidět ve sňatku katolických králů, Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragonského v roce 1469 (Špičánová 2011). Tento rok se považuje za počátek absolutní monarchie. V 18. století se říše rozpadla z důvodu války o španělské dědictví (Strmiska 2005). Následně v 19. století proběhlo ve Španělsku celkem pět revolucí. Velmi důležitým mezníkem je rok 1812, kdy byla vypracována první liberální ústava Španělska. V této době se vytvořila koruna, kortesy (parlament), armáda nebo církve (Říchová 2009). Koruna v této době jmenovala vládu, a pouze na požádání rozpouštěla parlament, popřípadě vytvářela umělé většiny. Pro Španělsko je typické využití vojenského puče jako mechanismus

politické změny. Využívá se častěji než klasické volby. Součástí vojenského puče jsou tzv. provolání nebo vyslovení (*pronunciamiento*) (Kunc 2000).

Roku 1873 následky puče se Španělsko proměnilo v republiku (Říchová 2009). Federativní republika trvala jen několik měsíců, v roce 1875 vznikla opět monarchie vedená králem Alfonsem XII. (Kunc 2000). Vláda začala být zkorumpovaná a mezi politickými stranami začaly vládnout hierarchicko-autoritářské postupy (Říchová 2009). Především zkorumpovanost politických stran a jejich striktní dělení na liberály a konzervativce přimělo generála Primo de Riveru, aby zavedl osobní tuhý režim (Kunc 2000).

V roce 1931 vznikla druhá republika, která trvala do roku 1936 (Říchová 2009). Nelze říci, že druhá republika byla totalitní. Jediné, co uplatňovala, byla majoritní strategie k řešení konfliktů (Kunc 2000). Veřejnost neměla téměř žádné pravomoci v rozhodování o vládě. Následkem byla občanská válka, která trvala v letech 1936 až 1939 (Strmiska 2005).

Po ukončení občanské války vládne ve Španělsku generál Francisco Franco, který občanskou válku vyhrál (Říchová 2009). Španělský režim se stal osobní Francovou diktaturou, a hlavním znakem byla neinstytucionalizace (Balík 2012). Během vlády Franca španělská královská rodina žila v exilu. Král Alfonso XIII. v roce 1941 abdikoval ve prospěch svého syna Juana. Juan se stal králem bez korunovace a bez trůnu (Říchová 2009). Roku 1947 Franco představil zákon o nástupnictví, který měl povahu ústavního zákona (Kunc 2000). Potvrzoval Franca jako doživotní hlavu státu, obsahoval i ustanovení o nástupci, kterým měl být monarcha. Vše za předpokladu, že tento monarcha bude dodržovat a bude pokračovat ve stylu vlády Franca a bude uznávat Národní hnutí (*Falanga*). Juan Carlos odešel z exilu, vrátil se do Španělska, kde byl vychováván pod dohledem Franca (Říchová 2009). Od roku 1947 Franco vládl jako regent instaurované monarchie (Balík 2012). V roce 1956 se začaly stávkové a nepokoje, lidé chtěli znát oficiálně nástupce Franca (Říchová 2009). Roku 1966 byl schválen Organický zákon státu, s platností od ledna 1967, který zachovával monolitismus. Zakazoval jakékoliv svobodné volby nebo soutěž politických stran (Kunc 2000). A roku 1969 byl vydán zákon, kterým byl oficiálně stanoven nástupcem Juan Carlos (Říchová 2009). Jmenování prince Juana Carlose je restaurace dynastie, která ve Španělsku vládla až do roku 1931 (Artera 2010).

20. listopadu zemřel Franco, Juan Carlos jako nový král oficiálně nastoupil na trůn 22. listopadu 1975, Španělsko se opět změnilo v monarchii (Říchová 2009).

Vznikl nový zákon o politické reformě, který zavedl poměrný systém do poslanecké sněmovny, zvýšil počet mandátů ve prospěch venkovských, málo osídlených provincií a dal vzniknout dvoukomorovému parlamentu. Lid v referendu rozhodl o jeho přijetí. 9. dubna 1977 byla zlegalizována Komunistická strana Španělska (PCE), ta o několik dní později uznala

současnou podobu Španělska jako monarchii a také uznala Juana Carlose jako oficiální hlavu země. V tento samý rok také vznikla nová Strana demokratického středu (UCD) (Říchová 2009). Dále v tento rok přestalo existovat Národní hnutí (*Falanga*) a byla zrušena cenzura (Kunc 2000).

18. března 1977 byl přijat dekret o volebních normách, který určil neslučitelnost ve výkonu funkcí v parlamentu a správě (Strmiska 2005). V červnu 1977 se konaly první svobodné všeobecné volby od roku 1936, které vyhrála strana UCD. Do parlamentu se celkem dostalo šest stran na celostátní úrovni a dvě strany na regionální úrovni. Jedná se tedy o UCD, PSOE, komunisté, Lidová aliance AP, Socialistický svaz, Levicová demokratická fronta, Demokratická konvergence Katalánska a Baskická nacionalistická strana PNV (tedy už v roce 1977 je určité zdůraznění Katalánska a Baskicka vidět). Z těchto stran vznikla menšinová vláda, premiérem se stal Suárez ze strany UCD, která, jak již bylo uvedeno, tyto volby vyhrála (Říchová 2009).

Dalším důležitým dokumentem a předzvěstí změny byl Pakt z paláce Moncloa. Jeho cílem bylo zmírnění sociálního neklidu a upravit půdu pro politické reformy neboli ústavu. Aby mohla být změněna ústava, tak byl sestaven tým specialistů, kteří byli delegováni parlamentními stranami. První návrh nové ústavy byl zveřejněn v lednu 1978 (Říchová 2009). Nová ústava byla přijata v prosinci téhož roku.

Na jaře 1983 proběhly první volby do lokálních a regionálních zastupitelstev, což lze považovat za vrchol legitimizace všech politických institucí v zemi (Gonč 2003).

V roce 1955 Španělsko přistoupilo do OSN a v roce 1982 se stalo členem Severoatlantické aliance (NATO) (Universum 5 2016). Španělsko vstoupilo do Evropských společenství v roce 1986, vstup do Evropského měnového systému byl v roce 1989. Od roku 1996 začaly přípravy na přechod pesety (španělské měny) na euro. Celá tato několika letá snaha vyvrcholila v roce 2002, kdy euro ve Španělsku, ale i jiných státech Evropské unie, šlo do oběhu. Dále je Španělsko členem OSN: Mezinárodní organizace práce (ILO), Světová zdravotnická organizace (WHO), Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) a Organizace pro výživu a zemědělství (FAO). Kromě tohoto je také členem Světové banky, Světové obchodní organizace (WTO), Mezinárodního měnového fondu (MMF), Západoevropské unie (ZEU) (Bosque Candel 2004) a Rady Evropy (Universum 5 2016).

5.3.2 Moc výkonná

Moc výkonnou ve Španělsku představuje panovník, v tomto případě král, dále vláda a předseda vlády (Říchová 2009). Ústava určuje, že monarcha je považován za hlavu státu a symbol jeho jednoty. Dále je také nejvyšším zástupcem španělského státu v zahraničních

vztazích a jeho dalším úkolem je přispívat k dobrému fungování institucí státu. Ve skutečnosti je jeho funkce, vzhledem k existenci parlamentní monarchie ve Španělsku, především ceremoniální. Král svolává a rozpouští Parlament, vyhláší zákony a je velitelem ozbrojených sil (Ascención 2010). Má pravomoc vyhlášovat referendum v případech, které předpokládá Ústava. Vše ale podléhá kontrasignaci s příslušným ministrem, popřípadě s předsedou vlády (Špičánová 2011).

Vláda funguje na principu kolektivní odpovědnosti. Předseda vlády vybírá další členy vlády. Každý kandidát na předsedu vlády má povinnost předložit politický program a dále žádá Sněmovnu o důvěru. Ve Španělsku se využívá princip konstruktivního veta nedůvěry, „což znamená, že vyslovení nedůvěry vládě je možné pouze tehdy, pokud v sobě obsahuje i souhlas s návrhem na budoucího premiéra.“ Všeobecně tento princip se využívá k tomu, aby bylo zabráněno častějším vládním změnám. Nejvyšším poradním orgánem vlády je Státní rada (Říchová 2009). Hlavním úkolem vlády je řídit vnitřní a zahraniční politiku státu, zajišťovat fungování a obranu země (Špičánová 2011).

5.3.3 Moc zákonodárná

Zákonodárná moc je ve Španělsku tvořena parlamentem, který je složen ze dvou komor. Dolní parlament se nazývá Sněmovna poslanců (*Congreso de los Diputados*). Členové jsou voleni na funkční období trvající čtyři roky, a to v přímých volbách proporčním způsobem. Horní komoru představuje Senát (*el Senado*). Senátoři jsou voleni také na dobu čtyř let, ale většinovým způsobem (Říchová 2009).

Sněmovna má pravomoc, že i bez souhlasu Senátu, je schopna si svůj návrh zákona prosadit. Senát má pouze dostatečnou pravomoc v případě přijímání ústavních dodatků (Kysela 2004).

Při každé komoře je nutnost existence klubů a smíšených kluby pro nezařazené poslance (Colomer 1996). Obě komory zřizují komise (Říchová 2009). Poslanci ani senátoři nejsou vázáni imperativním mandátem.

Role senátu je stále diskutovaným tématem ve Španělsku. Je to komora, která reprezentuje teritoriální zájmy. V poslední době jsou slyšet názory na jeho reformu, popřípadě úplné zrušení.

Zákonodárnou iniciativu ve Španělsku mají poslanci, senátoři, vláda, ale i občané na základě petice, která musí obsahovat nejméně 500 000 podpisů (Špičánová 2011).

5.3.4 Moc soudní, místní správa a samospráva

Nejvyšší soud, vyjma ústavních záležitostí, je vrcholným soudem ve Španělsku. Ústavní soud je tvořen dvanácti soudci, kteří jsou jmenováni králem na funkční období devíti let. Kromě

tohoto se každé tři roky mění jedna třetina. Pouze prezident Ústavního soudu je volen na dobu tří let (Colomer 1996). Kromě Ústavního soudu a Nejvyššího soudu existují i vojenské soudy. Dále taky země má svého ombudsmana, který je nezávislý na státních orgánech a je zmocněncem parlamentu.

V rámci místní správy je Španělsko děleno na obce, provincie a autonomní společenství. Mají plnou právní subjektivitu (Sweden 2006). V obcích jsou starostové a radní, v provinciích mají zastupitelstvo a v autonomních společenstvích zase vládu. Do roku 1992 bylo postavení jednotlivých autonomních společenství rozdílné. Rok 1992 tento systém reformoval tak, aby jednotlivá autonomní společenství si byla rovna. Ale i tak Baskicko, Katalánsko, Galicie, Andalusie, Navarra, Valencie a Kanárské ostrovy mají větší pravomoci (Říchová 2009).

5.3.5 Volební systém

Dolní komora neboli Sněmovna má celkem 350 poslanců. Volba poslanců probíhá pomocí přímých voleb na území padesáti provincií. Jak už bylo uvedeno na dobu čtyř let a proporcčním způsobem. K rozdělení mandátu se využívá tzv. d'Hondtova formule, kdy uzavírací klauzule je 3% hlasů z dané provincie. Nejvíce poslanců je voleno za Madrid a Barcelonu, nejméně má Ceuta a Melilla (každá po jednom).

Horní komora čili Senát má celkem 208 senátorů. Jsou voleni také na dobu čtyř let v přímé volbě. Část poslanců je volena, část jmenována do své funkce. Volebními obvody jsou tvořeny provincie, kdy z každé pochází 4 senátoři. Pouze Ceuta a Melilla má každá dva. K volbě se využívá systém, kdy volič má vždy o jeden hlas méně, než kolik je za danou provincii voleno senátorů (Říchová 2009).

5.3.6 Ústava a Španěle

Španělská ústava z roku 1978 už ve své Preambuli hovoří o španělském národu, který tímto navazuje na spravedlnost, svobodu a bezpečnost a podporuje dobro všech svých členů při výkonu své svrchovanosti. Garantuje demokratické spolužití vycházející z této Ústavy a ze zákonů. Upevňuje právní stát jako výraz vůle lidu. Ale především je nutné zdůraznit, že se zaručuje ochránit všechny Španěly a národy Španělska při výkonu lidských práv, chránit jejich kulturu, tradice, jazyky a instituce. Popřípadě je ještě v Preambuli uvedeno, že cílem Španělska je spolupracovat na posílení mírových vztahů nebo větší spolupráce mezi všemi národy na Zemi.

Článek 1 definuje, že národní suverenita je v rukách španělského lidu, že kterého vychází pravomoci státu. Pak především důležitý článek 2, který určuje, že: „*Ústava se zakládá na nerozlučné jednotě španělského národa, společné a nedělitelné vlasti všech Španělů, a uznává a zaručuje právo na autonomii národností a regionů, které zahrnuje a solidaritě mezi nimi.*“

Tedy první zmínka o autonomii je už ve článku 2, na který navazuje článek 3, který definuje jazykové složení země. Španělština je oficiálním jazykem, kdy všichni Španělé mají povinnost ji znát, následně ostatní oficiální jazyky se určují podle jednotlivých autonomních společenství. Španělsko bere tuto jazykovou různorodost jako své kulturní dědictví, které je předmětem zvláštní ochrany a respektu.

Je zaručeno právo na život, trest smrti je zrušen. Ústava garantuje svobodu ideologie, náboženství a víry, každý má právo na svobodu a bezpečnost, právo na čest, osobní a rodinné soukromí. Článek 20 uznává a chrání práva svobodně se vyjadřovat a rozšiřovat myšlenky, nápady a názory slovem i písmem. Popřípadě další článek udává právo se svobodně sdružovat.

Článek 143 a následující se týká autonomních společenství. Například se zakazuje jakákoliv federace autonomních společenství, pouze ve věcech daných zákonem mohou autonomní společenství rozhodovat. Každé autonomní společenství má své Statuty, které musí obsahovat určité informace: název společenství, vymezení území, názvy a sídla vlastních autonomních institucí, vymezení pravomocí.

Autonomní společenství mají tyto pravomoci: organizace svých orgánů samosprávy, správa obecních hranic, území, místní politika zaměstnanosti, regionální plánování a urbanismus, veřejné stavby, železnice a silnice procházející autonomním společenstvím, přístavy, letiště, zemědělství a živočišná výroba, lesnictví, ochrana životního prostředí, projekty, výstavba a provozování vodních zařízení, kanálů, vnitrozemský rybolov, sběr měkkýšů, říční rybolov, veletrhy, podpora ekonomického rozvoje autonomního společenství, řemesla, muzea, knihovny, hudební konzervatoře, památky regionu, podpora kultury, výzkumu, výuka jazyka autonomního společenství, propagace a plánování cestovního ruchu, propagace sportu a řízení volného času, sociální pomoc, ostraha a ochrana budov a zařízení.

Finančními zdroji autonomních společenství jsou daně zcela nebo částečně převedeny státem, jejich vlastní daně a poplatky, dotace ze státního rozpočtu, příjmy plynoucí z jejich majetku a soukromých příjmů, a úroky z úvěrových operací. Autonomní společenství nesmí zavést takové daně, která by zabránila volnému pohybu zboží nebo služeb (Ústava Španělska 1978)

5.4 Stranický systém

„*Genetický zákon politiky*“, kdy se rozvržení politických preferencí nemění po generace. Takto lze definovat ideologické rozložení ve Španělsku, které se vyskytovalo před vládou generála Franca. Jednalo se o rozložení levice-pravice, kdy se toto opět obnovilo spolu s demokracií ve Španělsku. Ovšem novinku představovala Strana demokratického středu

(UCD), která měla za úkol spolu se svým předsedou Suárezem zajistit přechod Španělska k demokracii. Představovala určitou variaci, spojovala strany středu a pravého středu (Kunc 2000). Pravici reprezentovala Lidová aliance s předsedou Fragem. Socialisté (PSOE) a komunisté (PCE) mohli vystoupit z ilegality (Říchová 2009).

V roce 1979 proběhly parlamentní volby, ve kterých 80 % voličů představovaly tyto strany: Svaz demokratického středu (UCD), Španělská dělnická socialistická strana (PSOE), Lidová aliance (AP) a Komunistická strana Španělska (PCE). V roce 1982 proběhly další volby, kde UCD a PCE utrpěly tak vysoké ztráty, že ukončily svoji existenci. V těchto volbách vyhrála PSOE, která utvořila vládu a druhá byla Lidová aliance. Kromě tohoto od těchto voleb vzrostla oblíbenost regionálních stran – Katalánská Konvergence a jednota (CiU) nebo Baskická národní strana (PNV). Po neúspěchu UCD Suárez založil Demokratický a sociální střed (CDS).

Rok 1986 představoval další volby, které opět vyhráli socialisté s takovou převahou, že nepotřebovali koaličního partnera. Tento úspěch se ale neopakoval. Druhé vládní období bylo pro socialitu těžké, bylo spojeno s problémy se skandály (Říchová 2009). Premiér Felipe González musel vypsat nové volby s osmiměsíčním předstihem (Kunc 2000). Překvapivě tyto předčasné volby opět vyhráli socialisté, ale se ztrátou 5 %. Lidová strana si polepšila, stejně tak komunisté dokonce dosáhli ze 4 % na 9 %. Suárezova CDS dosáhla méně než komunisti, a opět přestala po těchto volbách existovat.

Další volby proběhly v roce 1993, kdy opět vyhráli socialisté, ale už potřebovali koaličního partnera. Z tohoto důvodu přijali spolupráci s regionálními stranami PNV a CiU, které do vlády nevstoupily, ale slíbily podporu. Takže vznikla menšinová vláda, kdy u každé zákonodárné iniciativy musela PSOE se znovu ucházet o jejich podporu. Následující rok proběhly volby do Evropského parlamentu, které vyhrála Lidová strana se svým vůdcem José Mariá Aznarem (Říchová 2009).

Vyhrané volby do Evropského parlamentu byla předzvěst i pro další národní volby. V roce 1996 je vyhrála Lidová strana v čele s Aznarem, který sestavil vládu v koalici spolu s regionálními stranami z Katalánska a Baskicka. Aznar se stal předsedou vlády. Následující volby v roce 2000 znamenaly pro Lidovou stranu největší úspěch, už nepotřebovali koaličního partnera a Aznar se stal opět předsedou vlády.

Toto období je všeobecně charakterizováno jako úspěšné z hlediska makroekonomických ukazatelů, kdy tato vláda měla znatelný dopad na životní úroveň většiny Španělů. Do školních programů byla znovu zavedena povinná výuka náboženství. V zahraniční politice probíhala orientace na Velkou Británii, potažmo na USA a s tím spojenectví (Kunc 2000). Španělsko tedy vyslalo do Iráku své ozbrojené jednotky. Socialisté a lidovci podepsali zvláštní dohodu o

svobodách a proti terorismu jako vyjádření vztahu vůči španělské teroristické organizaci ETA. V roce 2002 přijali novelu zákona o politických stranách, která dala pravomoci Nejvyššímu soudu některé strany zakázat. Tato pravomoc byla využita proti třem baskickým stranám (Strmiska 2005).

V roce 2004 před dalšími volbami se staly teroristické útoky na nádražích v Madridu. Aznarova vláda to ihned připsala teroristické organizaci ETA, to zvedlo rozhořčení mezi lidmi a k volbám přišel vysoký počet voličů, kteří hlasovali proti této vládě. Volby vyhráli socialisté s José Luisem Rodríguezem Zapaterem, který sestavil menšinovou vládu s podporou Sjedenčené levice a Republikánské levice Katalánska. Ve volbách v roce 2008 opět vyhráli socialisté, následováni lidovci. Zapatero sestavil menšinovou vládu, kdy jmenoval dokonce 9 žen, což bylo poprvé v historii.

O Španělsku lze mluvit jako o systému umírněného mnohostranictví, než o bipartismu. V Katalánsku soutěží Republikánská levice Katalánska (ERC), nacionalistická koalice pravého středu Konvergence a jednota Katalánska (CiU), menší levicové skupiny a celostátní Lidová strana. V Aragonii kromě PSOE pravice, v Galicii kromě PSOE levice, a na Kanárských ostrovech Centristická strana. Výsledky z voleb z roku 2008 posílily tendenci ke dvoustranictví (Říchová 2009).

5.4.1 Regionální stranické systémy

Baskický stranický systém

Baskický stranický systém má svá specifika, v podstatě se jedná o multipartismus. Tedy s více než jednou relevantní regionální stranou, a navíc s více než jednou relevantní odnoží celostátních stran. Vyskytuje se vysoce polarizované uspořádání. Na začátku vzniku politických stran byla v Baskicku pouze tzv. jednobarevná vláda PNV, až později koaliční vlády s částečnou obměnou ve vládních stranách (Kunc 2000). Je jakousi tradicí, že počet nějakých relevantních formací se pohybuje vždy okolo pěti. Nejsilnější, nejdéle a nepřetržitě vládoucí stranou je Baskická národní strana (PNV). Postupně se do koalice probjovala baskická odnož PSOE (PSE), Baskická solidarita (EA), Levice Baskicka (EE) (ta zanikla na počátku 90. let) a nejnovější baskická odnož – Spojená levice (IU-EB). Lidová jednota (HB), později Jednota (Batasuna) a ještě později Baskičtí občané (EH) byli cílem zrušení ze strany Nejvyššího soudu ve Španělsku, jak už bylo uvedeno dříve (Strmiska 2005).

Dále také etnicko – politické vlastenectví politických stran je typické pro Baskicko. Multipolární uspořádání s jedním hlavním a několika vedlejšími póly je teda to hlavní politické uspořádání pro Baskicko. Hlavní pól představuje PNV, má strategické středové postavení (El País 1985). Její sílu je také možno vidět v tom, že ustála situaci i v období po odtržení frakce -

Baskické solidarity (EA) v roce 1986. Je zajímavostí, že v roce 2001 vznikla předvolební aliance Baskické národní strany (PNV) a Baskické solidarity (EA) (Kunc 2000).

Baskická odnož PSOE – PSE představuje stabilnější vedlejší pól. Dlouhou dobu znamenala protiváhu PNV, byla prošpanělská, nechtěla separaci Baskicka. Ale v 90. letech vzrostl význam baskické odnože Lidové strany (PP), což znamenalo zkomplikované postavení baskických socialistů a jejich posun do pozadí. Stabilním vedlejším pólem se tedy stala Lidová strana (Strmiska 2005).

Navarrský stranický systém

Opět i jako v případě Baskicka, se jedná o multipartismus. Tedy jedna relevantní regionální strana a více relevantních odnoží celostátních stran. Jedná se o model menšinových jednobarevných stran, navíc s úplnou alternací vládních stran. Kombinují se zde dvě osy: španělsko – navarrská a baskicko – navarrská. I zde existovala Lidová jednota (HB) a Baskická národní strana (PNV). Rozdíl je v tom, že zde vyhrávala Lidová jednota (HB) nad Baskickou národní stranou (PNV). Následně po rozštěpení Baskické národní strany (PNV) a vznik Baskické solidarity (EA) toto postavení Lidové jednoty (HB) změnilo a Baskická solidarita (EA) získala převahu. Dále se zde vyskytuje Svaz navarrského lidu (UPN), který byl silně antibaskický, navíc v roce 1995 zaznamenal vnitřní rozkol a vznikla Konvergence navarrských demokratů (CDN). Svaz navarrského lidu (UPN) se proto později spojil s Lidovou stranou (PP). Tento strategický postup vynesl Svaz navarrského lidu nahoru, stal se jedním z hlavních pólů a zároveň hlavní protiváha navarrských socialistů. V současnosti existuje šestistranický formát: Svaz navarrského lidu (UPN), Socialistická strana Navarry – Španělská socialistická dělnická strana (PSN – PSOE), Spojená levice Baskicka (IU – EB), Konvergence navarrských demokratů (CDN), Baskická solidarita (EA) + reprezentanti Lidové jednoty (HB). Hlavní postavení má Svaz navarrského lidu (UPN) a Socialistická strana Navarry – Španělská socialistická dělnická strana (PSN – PSOE) (Strmiska 2005).

Katalánský stranický systém

Současná katalánská stranická soustava vykazuje jak regionální strany, tak i regionální pobočky španělských celostátních stran. Období 2. poloviny 70. let 20. století je možné považovat pouze za předehru vzniku regionálního stranického katalánského systému. V této době ještě nebyl vytvořena regionální stranická soutěž nebo spolupráce (Colomer 1998). V Katalánsku existovaly pouze regionální pobočky celostátních španělských stran. Zlomový v historii katalánského stranického systému se stal rok 1980. V tento rok proběhly první volby do Parlamentu Katalánska a s tím nutnost vzniku s existence regionálních stran. V současnosti

tedy o katalánské stranicko – politické soustavě lze mluvit jako o samostatném regionálním stranickém systému (Strmiska 2003).

Zde se jedná o nepolarizovaný pluralismus, který se vyznačuje existencí více než jedné relevantní regionální strany a k tomu více než jedné relevantní odnože celostátních stran (Kunc 2000). Od roku 1980 až do roku 2003 představuje dominantní postavení strana Konvergence a Jednota (CiU). Až regionální parlamentní volby v roce 2003 způsobily změnu a v Katalánsku vznikla smíšená vládní koalice. Hlavní zastoupení vždy získává pět nebo šest kandidátek, popřípadě několik aliancí. Hlavní póly zastává Konvergence a Jednota (CiU) a Katalánská socialistická strana (PSC). Vedlejší póly Republikánská levicová strana Katalánska (ERC), ICV a odnož Lidové strany (PP) (Strmiska 2005).

Kanárský stranický systém

Kanárský stranický systém je tripolární multipartismus, navíc ještě s koaličními, popřípadě kvazikoaličními prvky. Hlavními póly jsou odnož Lidové strany (PP), Španělská dělnická socialistická strana (PSOE) a Kanárská koalice (CC). Vládní strany se v historii střídaly, a s tím se také střídal i hlavní pól. V jeden čas zde existoval i jediný vládní model spolupráce mezi Kanárskou koalicí (CC) a Lidovou stranou (PP). O Kanárské koalici je nutné zmínit, že je jedinou relevantní autonomistickou formací na Kanárských ostrovech (Strmiska 2005).

Důležité v historii kanárského stranického systému v rámci integrace autonomistických a regionalistických skupin bylo spojení sedmi ostrovních stran a hnutí (API, IGC, ATI, AGI, AHI, IFI) v jedno Nezávislé sdružení Kanárských ostrovů (AIC). A dále Iniciativa pro Kanárské ostrovy (ICAN) se spojila s Kanárským národním shromážděním (ACN) a s odnoží Spojené levice (IU). Rok 1993 byl v historii kanárského stranického systému zlomový. Vznikla Kanárské koalice (CC) a navíc byla ustanovena první kanárská autonomisticko – nacionalistická vláda tohoto regionu. Za dva roky poté Kanárská koalice (CC) ve volbách zvítězila (Strmiska 2005).

Andaluský stranický systém

Tento stranický systém je vyznačuje jednou jedinou relevantní regionální stranou spolu se třemi pobočkami celostátních politických stran. V podstatě se jedná o střídání většinových jednobarevných vlád a koaličních vlád s tím, že není změna ve hlavní vládní straně (Funcia 1986). Touto hlavní vládní stranou je andaluská odnož Španělské socialistické dělnické strany, která se v několika letech střídá ve vládě s Andalusistickou stranou (PA). Co se týče Andalusistické strany (PA), je nutné ještě zmínit, že se ve své historii stala součástí i několika koalic (Strmiska 2005).

Galicijský stranický systém

Opět multipartismus vyznačující se jednou relevantní regionální stranou a k tomu několik poboček celostátních stran. V 90. letech byla změna, tehdy se jednalo o systém převládající jedné strany – Lidové strany Galicie (PPG) (Galán 1985).

Je to tedy stranický systém s jednobarevnými vládami, predominantní straně připadá regionální pobočka celostátní strany. V historii je možné vidět převahu galicijské odnože Lidové aliance, popřípadě využití koalic a alternovat vládní systém i v Galicii.

V roce 1981 proběhly první regionální volby, které vyhrála Lidová aliance (AP), následován Svazem demokratického středu (UCD). Kromě těchto dvou stran je důležité ještě zmínit existenci Španělské socialistické dělnické strany. Regionální volby v roce 1993 znamenaly upevnění trendu ve vytváření absolutních parlamentních většin a také upevnění tripolárního stranického systému. Hlavním pólem je Lidová strana Galicie, druhým pólem je Socialistická strana Galicie – Španělská socialistická dělnická strana (PSG – PSOE), a třetí pól představuje BNG (Strmiska 2005).

5.5 Administrativní členění

Opět i v členění země má hlavní slovo ústava z roku 1978, která dala Španělsku formu státu autonomií, něco mezi unitárním státem, jako je Francie a federálním státem, jako je USA. Nový decentralizační model země se zformoval do 17 autonomních společenství (*Comunidades Autónomas*), které se dále dělí na 50 provincií a dvě autonomní města Ceuta a Melilla. Všechna společenství jsou založena na územní rovnosti a solidaritě (Bosque Candel 2004). Nejmenší jednotkou jsou „*municipios*“, čili obce, kterých je celkem 8 125 (seap.minhap.gob.es).

Logicky nejmenší rozlohou jsou autonomní města Ceuta (19,48 km²) a Melilla (13,41 km²) na severu Afriky. Následují Baleáry ve Středozemním moři s 4 991,66 km². Pokud se budeme bavit pouze o pevninském, kontinentálním Španělsku, tak nejmenším autonomním společenstvím je La Rioja (5 045,25 km²). Největším autonomním společenstvím je Kastilie a León s 94 226,93 km² (www.ine.es).

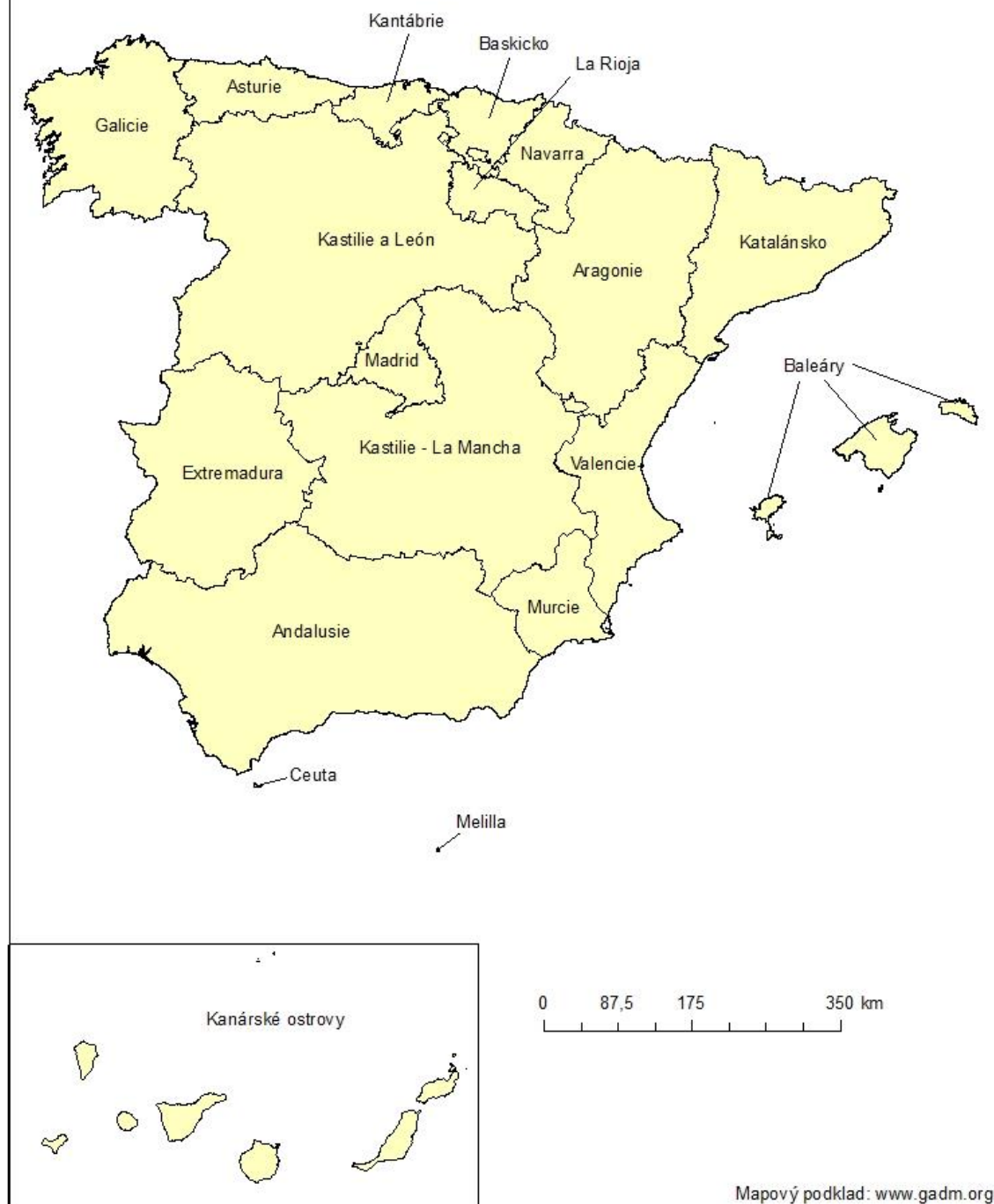
Tab. 1: Administrativní členění Španělska

Autonomní společenství (česky)	Autonomní společenství (španělsky)	Hlavní město	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel (k 1.1.2015)
Andalusie	Andalucía	Sevilla	87 596,97	8 399 043
Aragonie	Aragón	Zaragoza	47 720,25	1 317 847
Asturie	Principado de Asturias	Oviedo	10 602,46	1 051 229
Baleáry	Islas Baleares	Palma de Mallorca	4 991,66	1 104 479
Baskicko	País Vasco	Vitoria	7 230,33	2 189 257
Ceuta	Ceuta	Ceuta	19,48	84 263
Extremadura	Extremadura	Mérida	41 634,50	1 092 997
Galicie	Galicia	Santiago de Compostela	29 574,69	2 732 347
Kanárské ostrovy	Islas Canarias	Santa Cruz de Tenerife	7 446,95	2 100 306
Kantábrie	Cantabria	Santander	5 326,54	585 179
Kastilie - La Mancha	Castilla - La Mancha	Toledo	79 461,97	2 059 191
Kastilie a León	Castilla y León	Valladolid	94 226,91	2 472 052
Katalánsko	Cataluña	Barcelona	32 090,54	7 508 106
La Rioja	La Rioja	Logroño	5 045,25	317 053
Madrid	Comunidad de Madrid	Madrid	8 027,69	6 436 996
Melilla	Melilla	Melilla	13,41	85 584
Murcie	Región de Murcia	Murcia	11 313,91	1 467 288
Navarra	Comunidad Foral de Navarra	Pamplona	10 390,36	640 476
Valencie	Comunidad Valenciana	Valencia	23 254,49	4 980 689

Zdroj: www.ine.es

ADMINISTRATIVNÍ ČLENĚNÍ ŠPANĚLSKÉHO KRÁLOVSTVÍ (NUTS2)

Obr.1: Statistické jednotky NUTS 2

Stejně jako ostatní evropské státy, tak i Španělsko dělí své území dle NUTS (*Nomenclature des Unites Territoriales Statistiques/Nomenclature of Units for Territorial Statistics*), které vychází z „nařízení Komise (ES) č. 105/2007 ze dne 1. února 2007, kterým se mění přílohy nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č.1059/2003 o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS).“ Úroveň NUTS 0 je celé jednotné území Španělska. Následující NUTS 1 představuje skupiny autonomní společenství – Severovýchod, Severozápad, Madrid, Střed, Východ, Jih a Kanárské ostrovy. Baleárské ostrovy patří pod Východ, Ceuta a Melilla pod Jih. Celkem je tedy těchto skupin sedm. NUTS 2 jsou už jednotlivá autonomní společenství (*Comunidades Autónomas*). Celkem 19 společenství, přičemž z toho dvě jsou autonomní města na severu Afriky – Ceuta a Melilla. NUTS 3 představují provincie (*Provincias*), kterých je celkem 50 včetně Ceuta a Melilla (eur-lex.europa.eu).

5.6 Regionalismus

Regionalismus v Evropě vzniká ve 20. století, je to především politický proces, kdy se určité regiony snaží prosadit své zájmy (tento proces se také někdy nazývá „*bottom-up regionalism*“). Výsledkem bývá vytvoření regionálních vlád ve státě (Říchová, Fiala 2002). Regionalismus je spojen se třemi základními prvky – jazykem, kulturou společnosti a historickými specifiky regionu. Toto ve většině případů vyústí ve snahu o větší samostatnost a nezávislost daných regionů, a to ve formě federace nebo regionálního státu (Keating 1998).

Španělsko je v tomto specifické, protože někdy je nazýváno jako regionální stát, či stát regionů. Někdy dokonce jako asymetrická federace či asymetrický regionální stát. Nicméně Ústava udává, že se jedná o stát autonomních oblastí, stejně Ústavu z roku 1978 je možné považovat za počátek regionalismu ve Španělsku (Ústava 1978).

Španělsko představuje asymetrický regionalismus, který spočívá, že je zde možné najít dva typy regionů podle rozdělení kompetencí v určitých otázkách. „*Fast-track regions*“ neboli regiony, které mají více kompetencí (v otázkách jazyka, kultury, zdravotnictví), jsou celkem čtyři: Baskicko, Katalánsko, Galicie a Andalusie. Oproti tomu „*slow-track regions*“ je zbylých 13 autonomních oblastí (Sweden 2006).

Dále je ve Španělsku také možné vidět prvky otevřeného regionalismu, kdy v Ústavě nejsou přímo zakotveny pravomoci jednotlivých autonomních společenství. Ale každé autonomní společenství (region) může díky decentralizaci státu získávat kompetence díky uzavření bilaterálních dohod s centrální vládou v Madridu. Proto v procesu prosazení svých osobních zájmů vystupuje každá autonomní oblast jako samostatná jednotka. V jediné oblasti

postupují jako kolektiv – ve fiskálních otázkách. Pouze Baskicko a Navarra si tuto otázku řeší samostatně (Agranoff – Gallarín 1997). Katalánsko zřizuje speciální komisi ve spolupráci se státem (Statut Katalánska 2006).

Regionalismus tedy ve Španělsku důležitý pro vznik autonomních společenství, delegování určitých kompetencí na ně a vznik současné podoby státu. Nicméně může postupem času přetéct až do separatismu, což je také případ Španělska.

5.7 Obyvatelstvo

Území dnešního Španělska obývalo hodně národů. První byli předindoevropští Iberové, následně Keltové. Římané, jak už to tak bývá, se na Pyrenejský poloostrov, dostali také. Jejich zásluhou vznikla španělština. Pak také jsou znatelné germánské stopy, především Vizigótů. Důkaz jejich existence na území Španělska je vidět i v současnosti ve jménech obyvatel. Ovšem nejvýznamnější podíl na rozvoji obyvatelstva měli Arabové (Universum 5 2016)

Španělsko má k datu 1.1.2015 46 624 382 obyvatel. Nejvyšší počet obyvatel měla země k datu 1.1.2012 – 47 265 321. Do této doby počet obyvatel stále narůstal, dokonce i o 200 000 za rok. Od roku 2012 počet obyvatel stále klesá. Největší pokles v posledních letech je zaznamenán mezi roky 2013 a 2014 – z 47 129 783 na 46 771 341 obyvatel. Ale zpět k současnosti, z počtu 46 624 382 obyvatel je 22 890 383 mužů a 23 733 665 žen. Oficiálně je zde 4 454 353 cizinců. Nejvíce obyvatel je ve věku 38 let - 819 780 (1.1.2015). 100 a více letých osob je celkem 14 487 (1.1.2015) (www.ine.es).

Okolo 2% z celkového počtu obyvatel tvoří Baskové, tato specifická menšina patří mezi předindoevropské obyvatelstvo, které má vlastní jazyk. Zajímavostí je, že tento jazyk se v současné době zkoumá a vědci se snaží zjistit jeho původ a zařazení do systému jazyků. 17% obyvatelstva tvoří Katalánci a 7% Galicijci. Všechny tyto skupiny mají separatistické tendence (Universum 5 2016).

Hustota zalidnění je 92,15 obyv./km² (2015), což je jedna z nižších hodnot. Je ale nutné zmínit, že jsou velké rozdíly v rámci celého území. Výjimka je hlavní město Madrid a jeho blízké okolí, kde je hustota zalidnění vyšší a je to nejhustěji obydlená oblast Španělska. Dále jsou hustěji zalidněné pobřežní provincie. Oproti tomu vnitrozemí je velmi řídko osídlené. V současnosti okolo 77% obyvatelstva Španělska žije ve městech (Universum 5 2016).

Imigrace je ve Španělsku znatelná. Jedná se převážně o obyvatele z některých členských států Evropské unie, popřípadě států východní Evropy. V případě mimoevropských států, je vysoká imigrace ze severní Afriky – Maroko nebo Alžírsko. Logicky početná část imigrantů pochází z bývalých kolonií Španělska, hlavně státy Jižní Ameriky – Argentina, Kolumbie,

Venezuela, Dominikánská republika nebo Ekvádor. Z Asie nejvíce imigrantů pochází z Číny nebo Filipín. Toto jsou informace, které se týkají legálních imigrantů. Nejpočetnější skupiny migrantů lze najít v Madridu, Katalánsku, Andalusii, Valencii a na Kanárských ostrovech (Bosque Candel 2004).

V případě náboženství, je Španělsko silně věřící zemí, kdy tato tradice má svůj původ už z dob vlády Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragonského. Více jak 94% obyvatelstva se hlásí k římskokatolické církvi. Pouze jen malé menšiny se hlásí k protestantismu, popřípadě judaismu nebo islámu (Universum 5 2016).

Co se týče jazykového rozložení, je Španělsko rozmanité, má několik oficiálních jazyků. Úředním jazykem je španělština pro celé území (*el castellano*). Pro některé oblasti, autonomní společenství platí i další úřední jazyky. Jedním takovým spoluúředním jazykem je katalánština (*el catalán*). Tento jazyk je oficiální pro Katalánsko, Baleáry a Valencii. V některých zdrojích už se lze setkat se speciální verzí katalánštiny, nebo také o valencijské verzi katalánštiny (*el valenciano*), nicméně jako oficiální spoluúřední jazyk zatím nefiguruje. Dalším spoluúředním jazykem je galicijština (*el gallego*) využívaná a oficiální pouze pro Galicii. Poté je ještě baskičtina (*el vasco, euskera*) využívaná oficiálně jako spoluúřední jazyk v Baskicku a v baskicky mluvící části autonomního společenství Navarra. Posledním oficiálním spoluúředním jazykem je aranština. Tento jazyk se vyskytuje pouze v oblasti *Valle de Arán* na severu Španělska. Kromě oficiálních úředních či spoluúředních jazyků, existují ve Španělsku i další neúřední. Jsou jimi aragonština, asturština, jazyk fala nebo pro autonomní společenství Extremadura vlastní verze španělštiny – *extremeño*. Mimo jiné aragonština, asturská aranština, baskičtina, jazyk Calo, katalánština, galicijština a valencijština jsou uznány jako oblastní jazyky v rámci Evropské charty regionálních a menšinových jazyků (www.ethnologue.com).

5.8 Infrastruktura

První hlavní síť silnic ve Španělsku byla vytvořena v 16. století díky králi Filipu II. Tehdy proběhlo propojení a spojení hlavního města s dalšími důležitými sídly ve vnitrozemí a i na pobřeží. V tomto systému budování silniční sítě pokračovali i Bourboni v 18. století. Navíc v 19. století vznikla železniční síť.

Současná silniční síť je výsledkem vzniku automobilismu, na jejíž následky v průběhu 20. století vznikala. Tento stav přetrvává dodnes. Aktuální silniční síť má radiální strukturu, kdy Madrid je vždy spojován s hlavními městy na okrajích Španělska. Byl vypracován plán infrastruktury pro silniční síť v letech 2000 – 2007, který upravoval nejen síť silnic, ale i síť dálnic pro motorová vozidla. Jeho cílem bylo vždy spojení hlavního města provincie s hlavními

centry největší koncentrace obyvatelstva. Od roku 1960 se počet automobilů ve vlastnictví obyvatelstva stále zvedá. Největší koncentrace je v Madridu, Barceloně, Valencii a na Baleárských ostrovech (Bosque Candel 2004). Současná silniční síť má 683 175 km (www.cia.gov).

Železniční síť je ve Španělsku rozdělena do tří skupiny, a to podle rozchodu kolejnic. První skupinu tvoří úzkokolejná dráha (s rozchodem 1 m (www.cia.gov)), která je především využívána pro tzv. síť FEVE (*Ferrocarriles Españoles de Vía Estrecha* – Španělská úzkokolejná železnice). Druhý rozchod kolejnic je specifický pouze pro Španělsko (1,67 m (www.cia.gov)). Třetím rozchodem je typický evropský (1,43 m (www.cia.gov)). Kromě FEVE funguje ve Španělsku i Národní síť španělských železnic RENFE (*Red Nacional de Ferrocarriles Españoles*), která využívá jak rozchod španělský, tak také evropský. Celou železniční síť završuje síť rychlovlaků AVE (*Alta Velocidad Española*) (Bosque Candel 2004). V současnosti má železniční síť 16 101,5 km (www.cia.gov)

Nejdůležitějším druhem dopravy pro Španělsko je námořní. Od dob vlády Katolických králů až po ukončení kolonizačního trendu byla námořní doprava Španělska v největším rozmachu. Ale i v současnosti je tento druh dopravy pro Španělsko klíčový a logicky má nespočet přístavů. Mezi ty největší patří *Algeciras, Barcelona, Bilbao, Cartagena, Huelva, Tarragona, Valencia, Las Palmas* a *Santa Cruz de Tenerife* (www.cia.gov). Kromě přístavů u pobřeží má Španělsko i říční, kdy nejdůležitějším říčním přístavem je *Sevilla* a splavný úsek u ústí řeky *Guadalquivir* (Bosque Candel 2004).

Posledním druhem dopravy je letecká, která má pro Španělsko hlavně význam pro turismus, ale také se využívá pro cesty do zahraničí, a neméně jako spojení s Baleárskými ostrovy nebo Kanárskými ostrovy (Bosque Candel 2004). Španělsko, včetně ostrovů a autonomních měst, má celkem 150 letišť (www.cia.gov). Mezi nejznámější a nejvýznamnější patří letiště *Madrid, Barcelona, Palma de Mallorca, Las Palmas de Gran Canaria, Tenerife* a *Málaga* (Bosque Candel 2004).

5.9 Hospodářství

Současný stav hospodářství je výsledkem historického vývoje, kdy největším zlomem pro hospodářství byl vstup Španělska do Evropských společenství (dnes Evropská unie). V této době daný vstup znamenal změnu orientace hospodářství země, a to přerod ze zemědělského státu na moderní průmyslovou zem. Tento přerod měl své plusy i mínusy. Plusem určitě byl vysoký hospodářský růst, ale to bylo vykoupeno vysokou inflací a zvýšenou nezaměstnaností.

Cílem hospodářské politiky států je zvýšit konkurenceschopnost a co možná nejvíce se přiblížit úrovni vyspělých států Evropské unie. I přes velkou snahu stále primární sektor (zemědělství) hraje v zemi velkou roli. 2/5 celkové plochy státu se zemědělsky využívají, kromě tohoto má Španělsko uměle zavlažované plochy a navíc podstatná část ploch se vůbec nevyužívá. Se snahou přechodu země z primárního sektoru, nebo jeho omezení, vzniká ve Španělsku vyšší nezaměstnanost, protože obyvatelstvo odchází z primárního sektoru, ale v dalších sektorech pro ně není místo.

Velkostatky se vyskytují ve středním a jižním Španělsku, na severu země jsou pouze malá zemědělství. Zavlažované plochy jsou typické pro pěstování plodů pro export, jako jsou citrusy, ovoce, vinná réva nebo zelenina. Nejdůležitějšími zemědělskými produkty Španělska jsou citrusy, obilniny a olivy (Španělsko je producentem skoro čtvrtiny celkové světové produkce oliv), ovoce, bavlna, len, konopí, tabák, víno a hrozny. V rámci živočišného zemědělství je Španělsko typické pro chov prasat, chov zápasnických býků a včelařství.

Lesní hospodářství se nejvíce vyskytuje v oblastech korkových dubů v Andalusii. Po vstupu Španělska do Evropských společenství zaznamenal sektor rybnářství značné omezení a regulaci, ale i přesto největší rybnářské přístavy se vyskytují v Galicii.

Španělsko je poměrně dost bohaté na nerostné suroviny. V Asturii a Kastilii – Leónu se těží černé uhlí, Baskicko, opět Kastilie – León a oblasti na jihu země jsou typické pro těžbu železné rudy. V okolí města Huelva se těží měděná ruda a u Almadénu jsou naleziště rtuti. Kromě těchto se dále také těží rudy olova, zinku, cínu, uranu, pyrity, fosfáty a draselné soli. V menším množství při ústí řeky Ebro a v pánvi se vyskytuje i ropa. Z 50 % je Španělsko závislé na dovozu energie. Druhých 50 % je tvořeno takto: 24 % uhlí, 18 % atomové elektrárny, 8 % plyn a vodní zdroje.

Sekundární sektor se vyskytuje v oblastech okolo Madridu a dále pak v okolí Barcelony. Výroby oceli, barevná metalurgie a stavby lodí, tedy těžký průmysl, je viditelný především v Baskicku a Asturii. V Barceloně a Tarragoně jsou situována střediska chemického průmyslu. Ve světě je Španělsko známé pro strojírenství, výrobu nástrojů, motorových vozidel (SEAT), elektroniku nebo elektrotechniku. Do země se dováží stroje, motorová vozidla, surová ropa a chemické produkty. Obchodními partnery Španělska je logicky Evropská unie a její členské státy (nejvíce Německo a Francie) a dále pak Spojené státy americké.

Nemalou část španělského hospodářství tvoří turismus, který je pro Španělsko velice důležitý ne-li klíčový. Každoročně Španělsko navštíví okolo 50 miliónů návštěvníků. Mezi vyhledávané oblasti patří *Costa Brava*, *Costa Dorada*, *Costa Blanca*, *Costa del Sol*, Baleárské ostrovy a Kanárské ostrovy (Universum 5 2016).

6 SEPARATISTICKÁ HNUTÍ VE ŠPANĚLSKU

6.1 Baskicko

Sociologicky, jazykově a kulturně zahrnuje různá území Španělska a Francie. Severní ohraničení je jasné, pouze jižnější dělá problémy s obyvateli Navarra, kdy určitá část obyvatel mluví baskicky. Někteří z Navarra si přejí být spojeni s Baskickem, jiní ne. Navarra je dnes autonomní společenstvím sama o sobě, i když třeba španělská ústava a zákony o autonomii počítají s možností integrace Baskicka a Navarra. Populace Baskicka není etnicky homogenní, přibližně jedna třetina populace je z jiných částí Španělska, především v době 60. a 70. let. Jen jedna třetina lidí je fakt baskická (Vieytez 2008).

6.1.1 Historický přehled

První zmínky Basků, potažmo baskičtiny jsou patrné už ve Starověku, kdy iberské názvy „*guru*“ a *deitzdea*“ se překládají pomocí baskičtiny a znamenají výzva k boji. V období Christianizace se v některých baskických provinciích udrželo křesťanství až do středověku. V období bojů s Vizigóty v letech 468 – 506 vyjma suévské Galicie a baskických oblastí došlo k záboru podstatné části území.

Ve středověku vzniklo tzv. území nikoho, které vymezilo dvě Španělska: první bylo muslimské, které zdědilo vizigótskou ekonomiku a území a druhé bylo křesťanské (Asturie, navarrsko-aragonské Pyreneje). Baskicko v této době existovalo samostatně.

V roce 778 Baskové porazili Karla Velikého při přechodu přes Pyreneje. Ale sami Baskové se začali rozšiřovat po poloostrově, například do Kastilie okolo roku 900. Přítomnost Basků je vidět v názvech obcí – Vasconillos, Villaváscones, Váscones.

Dokumenty z 12. století jsou důkazem, že Baskické provincie, spolu s Burgosem a Palencií, byly silně zaměřeny na chov dobytka.

V rané středověku, v době vlády Katolických králů, mělo Baskicko svou vlastní Sín na Valladolidském soudním dvoře, tedy měli už vlastní soudní zastání. V této době bylo Baskicko známé pro svou produkci v loděnicích, stejně tak vzniklo vyhlášené hutnictví. Je zajímavostí, že jenom v Baskicku se nevyskytovali otroci.

V období španělské hegemonie (1517 – 1621) zakladatel jezuitského řádu sv. Ignác z Loyoly byl inspirován baskickým františkánským charakterem. Tento charakter je vidět v celém jeho učení (Chalupa 2011)

Po roce 1680 probíhalo oživení v okrajových oblastech poloostrova, v Baskicku nabylo na významu hutnictví a mořeplavectví, spolu s Katalánci vedli obchod mezi Španělskem a Amerikou.

V 18. století Baskicko vytvořilo nejsilnější koloniální společnost a akademii nového myšlení - „*Baskickou společnost přátel země*“. Ve Španělsku Baskicko zaznamenávalo rozvoj, oproti jiným částem země. Baskicko spolu s Navarrou mělo své výsady, protože byli věrni králi Filipovi V., nebyla zde pochybnost o nějakém odboji, což se o jiných částech země říci nedalo. V rámci školství začal vynikat Královský seminář ve Vergaře, založený Baskickou společností přátel země, který připravoval univerzitní, vojenské a námořní odborníky. Svůj velký význam získala laboratoř chemie, kde byla vyrobena kvalitní ocel.

V 19. století v období první karlistické války bylo Baskicko na straně karlistů, kdy chtěli zachovat tradiční způsob života (Bůh, vlast, král, privilegia). Během druhé fáze se konflikt přenesl z Baskicka a Navarry do celého území.

V letech 1843 až 1875 byl v Baskicku velký rozvoj metalurgie, vznikl zde na základě těžby biskajské rudy finanční kapitalistické centrum (Artera 2010). V roce 1873 mělo Baskicko naději na zřízení federálního státu, ale tato ústava nikdy nevstoupila v platnost (Chalupa 2011).

Průmyslová revoluce zasáhla ve Španělsku pouze Baskicko a Katalánsko (Artera 2010). Po roce 1870 se Španělsko začalo diferenciovat na dvě oblasti, kdy sever včetně Baskicka propagoval evropský styl života (Chalupa 2011).

V období restaurace 1875 – 1902 se díky ložiskům železa kolem Bilbaa zformovalo velké železářské středisko v Baskicku. Tato železná ruda byla dále využívána domácími železářským průmyslem, který se situoval také přímo v Baskicku. Baskicko v této době se stalo jedno z nejsilnějších ekonomických center a základem finančního kapitálu pro celé Španělsko. Na základě tohoto sever země včetně Baskicka zasáhla typická evropská průmyslová revoluce, která dala za vznik novým sociálním typům – vysoké baskická buržoazie. Bohužel po skončení třetí karlistické války Baskicko ztratilo tradiční baskické výsady, zůstala jen některá správní privilegia. Bylo to výsledkem centralizace a unifikace státu. Baskové se v této době považovali za jeden z nejevropštějších španělských národů (Artera 2010). V roce 1891 byl přijat nový sazebník, který podporoval protekcionistické hnutí. To mělo za následek hospodářské konflikty a vznik protekcionistické fronty za prosazení svých zájmů (Chalupa 2011).

V letech 1900 – 1920 se zvýšila spotřeba elektrické energie, to vyvolalo využití španělských vodních toků na výrobu energie především v Baskicku. Baskicko se stalo centrem těžkého průmyslu, víc jak 50 % produkce železa země pramenila odsud. Velké finanční obraty daly vzniku Bance Bilbao a v roce 1901 vznik Baskické bance, který znamenal určitý ekonomický triumf nad Katalánskem. A tímto vznikla další sociální skupina – baskičtí bankéři.

Doba vlády krále Alfonse XIII. znamenala boj mezi centralistickým a regionalistickým uspořádáním země, tedy se projevovalo baskické sebeuvědomění. V Baskicku vznikala a rostl

sociální neklid, jako důsledek španělské hospodářské krize. Následná ekonomická krize, která přišla ze Spojených států amerických, už kompletně znamenala pro Baskicko velké finanční ztráty v produkci metalurgie (Artera 2010).

18. září 1923 španělský diktátor generál Primo de Rivera vydává vládní dekret, která zakazuje mluvit ve Španělsku jiným jazykem než španělštinou (Chalupa 2011).

Doba druhé republiky dala za vznik baskickému separatismu, který se zformoval jako reakce přechodu k novému režimu a paktu ze San Sebastián. Ten měl zajistit rovnováhu a nenásilný přechod. Ve 30. letech se nespokojenost Baskicka jen zvyšovala, protože k Baskicku bylo přistupováno jiným způsobem než ke Katalánsku (Artera 2010). 25. – 26. září 1931 po debatách v parlamentu je zamítnut projekt autonomního statutu pro Baskicko. Existovalo tvrzení, že v případě schválení by Baskicko už přestalo být součástí Španělska. Baskové oproti tomu byli přesvědčeni, že jim levicová vláda nechce vyhovět z důvodu jejich katolické víry a konzervativismu. Nicméně toto bylo zažehnutí dalších špatných vztahů mezi Baskickem a Španělskem, zvláště 9. září 1932, kdy Katalánsku byl přiznán autonomní statut, ale Baskicku madridská vláda nic takového neumožnila.

5. října 1934 proběhla generální stávka na celém území Španělska. V Baskicku horníci obsadili doly a vláda proti nim nasadila vojsko, to mělo za následek několik desítek mrtvých (Chalupa 2011).

V občanské válce národní síly v první fázi války při útoku na Baskicko dobyli San Sebastián, následně Bilbao. Baskicko mělo výhodu v tom, že se nestalo obětí antiklerikálního radikalismu, který pronásledoval církve. Baskicko jako jediné území tímto zasaženo nebylo. Stejně tak konfiskace a dohledy nad továrnami v Baskicku se neuskutečnily, oproti celému území (Artera 2010).

6. října 1936 je v Madridu schválen autonomní statut pro Baskicko. Následující den vznikla baskická autonomní vláda, v jejímž čele byl José Antonio Aguirre z Baskické nacionalistické strany (PNV). Nicméně po skončení občanské války tato autonomie byla ukončena. 26. dubna 1937 je s pomocí Německa bombardováno baskické město Guernica v občanské válce. Přesná čísla obětí tohoto masakru se liší, ale tato událost zanechala na baskické populaci stopy.

1. května 1947 se uskutečnilo povstání baskických dělníků, kteří chtěli vyzkoušet práva frankistického režimu. Výsledkem byla krvavá represe.

31. července 1959 se začíná formovat ETA. Už od roku 1952 v Bilbao existuje skupina radikálních, ultralevicových a ultranacionalisticky smýšlejících studentů Ekin („něco podniknout“) (Chalupa 2011).

18. července 1961 se ETA snaží překazit oslavy 25. výročí zahájení povstání proti druhé republice (Artera 2010). Plán bylo vykolejit vlak z Madridu do Barcelony plný veteránů občanské války. Tato akce byla předčasně odhalena a nikomu se nic nestalo. Duben – červen 1962 dělnické a hornické nepokoje v Baskicku proti režimu Franca. 5.-8. června 1962 proběhlo mnichovské spiknutí, kdy se v Mnichově sešli odpůrci Francovy diktatury včetně baskických nacionalistů.

7. června 1968 byl první úspěšný atentát, ke kterému se přihlásila ETA. Obětí byl civilní gardista José Pardines Arcay. 2. srpna 1968 první skutečně významný atentát skupiny ETA. Zastřelili šéfa frankistické tajné policie Melitóna Manzanase v San Sebastián (Chalupa 2011).

3. prosinec 1970 začíná burgoský proces proti členům organizace ETA (Artera 2010). Šestnáct členů ETA bylo souzeno za vraždy, atentáty a loupeže. Bylo vyneseno šest trestů smrti a pro zbývajících 519 let trestu odnětí svobody. Problém byl v tom, že soudce nakonec vynesl přísnější tresty, než které žádala prokuratura, Franco tedy odsouzeným k trestu smrti udělil milost (Chalupa 2011).

20. prosinec 1973 ETA udělala nejslavnější atentát ve svých dějinách (Artera 2010). Nastražila bombu do automobilu ministerského předsedy admirála Carrera Blanca. Pro Franca toto bylo velké zdrcení, protože Blanco měl být jeho nástupcem a garantem pokračování režimu v čele s Juanem Carlosem. 13. září 1974 první masový útok ETA na anonymní civilní obyvatelstvo v madridské kavárně Rolando. 27. září 1975 byli zastřeleni dva teroristé z organizace ETA a 4. ledna 1977 ETA přepadne kanceláře v madridské ulici Atocha, bylo zavražděno pět osob (Chalupa 2011).

15. června 1977 první demokratické volby do Parlamentu, vysoký počet příznivců získala i nacionalistická uskupení Baskicka, což později přineslo problémy. 31. října 1978 schválen text nové ústavy. Největší problém činilo územní uspořádání Španělska, nacionalisté z Baskicka chtěli vznik federace. Kompromis byl ve vzniku autonomních společenství, která dávala co největší míru autonomie. Navíc baskičtina byla povýšena na úroveň druhého úředního jazyka.

Rok 1979 a dvoje volby znamenaly vzestup baskického nacionalismu, následně 25. října 1979 probíhá referendum o Statutu Baskicka.

1983-1987 založena GAL (Protiteroristická osvobozená skupina), která bojovala proti organizaci ETA. Výsledkem ale bylo unášení a mučení lidí jen na základě podezření. Vše bylo posvěceno ministerstvem vnitra, což znamenalo odsouzení ministra vnitra k trestu odnětí svobody.

19. června 1987 byl teroristický útok organizace ETA v barcelonském nákupním středisku Hipercor, zemřelo 21 osob. 20. listopadu 1989 byl spáchán atentát na ultraradikální nacionalistickou baskickou stranu Herri Batasuna, kdy byl zavražděn poslanec za tuto stranu, což znamenalo, že se tato strana přestala účastnit zasedání Parlamentu (Baeza 2004).

Na konci března 1992 se realizuje operace proti ETA ve Francii v Bidartu, kdy je zatčeno celé vedení této organizace. 23. ledna 1995 ETA vyhláší válku Lidové straně, protože jsou to nástupci Franca. Zavraždili poslance baskického parlamentu této strany. 19. dubna 1995 byl proveden teroristický útok na kandidáta na premiéra José María Aznara, útok přežil nezraněn.

4. května 1996 se stává novým premiérem Aznar, ale musel udělat velké ústupky baskickým nacionalistům, aby mohl vůbec tento post získat. 10. července 1997 byl unesen lidovecký radní baskické obce Ermua organizací ETA. Ta chtěla, aby madridská vláda přistoupila na jejich požadavky. Ačkoliv okolo šesti miliónů obyvatel protestovalo proti násilí, byl zavražděn.

2. ledna 1999 byl předsedou baskické vlády zvolen Juan José Ibarretxe z Baskické nacionalistické strany (PNV), který chtěl vytvořit volné soustátí Španělska a Baskicka, s tím, že by Baskové měli své vlastní zastoupení v Evropské unii (Artero 2010).

8. prosince 2000 lidovci a socialisté podepsali antiteroristický pakt, který znamenal společný boj proti terorismu. 26. února 2002 vláda Spojených států amerických přidává na svůj seznam teroristických organizací ETA a i jejich několik odnoží. 27. června 2002 vznikl zákon o politických stranách, který zakazuje odnože baskické teroristické organizace ETA.

24. prosince 2003 byli zadrženi na madridském nádraží dva příslušníci organizace ETA, kteří měli propašovat několik kufrů výbušnin do vlaků. 28. února 2004 byli zatčeni dva členové ETA, kteří mířili do Madridu s dodávkou výbušnin (Baeza 2005).

22. března 2006 ETA vyhláší časově neomezené příměří, kdy chtějí řešit mírem baskickou otázku. 29. června 2006 vláda zahajuje oficiální jednání s ETA, bez úspěchu. A už 30. prosince 2006 ETA uskuteční atentát na madridském letišti Badajoz, jsou dva mrtví.

14. května 2008 proběhl atentát ETA jako reakce na novou vládu, zemřel jeden člověk. 17. listopadu 2008 ve Francii byl zadržen velitel ozbrojených organizací ETA. 29. – 30. července 2009 proběhly atentáty ETA v Burgosu a na Mallorce, jsou dva mrtví. 11. července 2010 Španělsko se stalo mistrem světa ve fotbalu, což mělo za následek na čas klid ze strany ETA. Následující roky už se ETA zklidňovala (Chalupa 2011).

6.1.2 Statut Baskicka

Má celkem 47 článků a byl přijat 18. prosince 1979, svým obsahem vychází z Ústavy Španělska, a dá se říci, že je to něco na způsob ústavy Baskicka.

Oficiálně se používá název Baskicko (*País Vasco*) nebo v baskičtině *Euskadi*. Álava, Guipúzcoa a Vizcaya mají právo být součástí Baskicka, vychází z historických území. Baskicko má svou vlajku, stejně tak ji mohou mít i jednotlivá historická území. *Euskera* čili baskičtina má stejnou váhu jako španělština a obyvatelé mají právo znát a využívat oba jazyky jak uznají za vhodné, nikdo nesmí být diskriminován na základě jazyka. Je zřízena oficiální poradní instituce pro baskický jazyk – Královská akademie baskického jazyka (*Euskaltzaindia*). Baskicko má právo uzavírat smlouvy nebo dohody s těmi územími země či světa, které používají baskický jazyk, s cílem chránit a podporovat tento jazyk.

Politický stav Basků je podmíněn oficiálním bydlištěm na území tohoto autonomního společenství. V případě bydliště v zahraničí nebo potomků, je nutné mít španělskou státní příslušnost a poslední dochované trvalé bydliště na španělském území v Baskicku.

Je zde i možnost obcí, které přímo nesousedí s Baskickem, stát se součástí tohoto autonomního společenství jako exkláva za určitých podmínek (oficiální žádost, referendum obyvatel, schválení baskickým parlamentem a schválení Parlamentem a vydání zákona).

Základní práva a povinnosti občanů Baskicka vychází z Ústavy. A navíc baskické orgány veřejné správy mají povinnost zajistit a zaručit řádné plnění základních práv a povinností občanů (zlepšení životního a pracovního prostředí, zvýšení zaměstnanosti, ekonomická stabilita, podpora svobody, rovnost jednotlivců a skupin, účast všech občanů v politickém, ekonomickém, kulturním nebo společenském životě v Baskicku).

Celkem má Baskicko výlučnou pravomoc ve 39 oblastech, jako například organizace a fungování institucí, místní správa, rozvoj regionálního a občanského práva, zemědělství, sociální pomoc, nadace, kultura, vědecký a technický výzkum, vlastní veřejný sektor.

Baskicko uznává systém soudů uvedených v Ústavě, je odpovědné za všechny typy a druhy škol, jejich zřízení a musí být v souladu s Ústavou. Zřizuje vlastní parlament.

Celý článek 17 se zabývá policií, kterou si Baskicko, oproti jiným autonomním společenstvím, zřizuje, má svůj vlastní sbor. Pouze v případech vyhlášení stavu nouze je tato policie podřízena velením ze strany státní policie nebo vojenských orgánů.

Baskicko může regulovat, vytvářet, a udržovat vlastní televizi, rádio, tisk a všeobecně všechna média. Může uzavírat dohody s jinými autonomními společenstvími v otázkách správy a poskytování služeb vycházejících z výlučných pravomocí.

Pravomoci Baskicka jsou vykonávány prostřednictvím svého parlamentu, vlády, jejich předsedy (*Lehendakari*). Historická území zřizují statutární orgány.

Baskický parlament vykonává svou legislativní pravomoc, schvaluje rozpočet, pokyny a řídí činnost baskické vlády, navíc je nedotknutelný. Skládá se ze stejného počtu zástupců

z každého historického území, voleni ve všeobecných, tajných, přímých volbách podle poměrného zastoupení. Volebními obvody jsou provincie. Členové jsou voleni na dobu čtyř let, jsou nedotknutelní ze své funkce, během svého funkčního období jsou trestně nestíhatelní na území Baskicka, pouze pokud byli přímo přistiženi při činu, jsou trestně odpovědní. Mimo území Baskicka imunita neplatí. Parlament si volí ze svých členů předsedu, výbor a stálé předsednictvo. Schvaluje si svůj jednací řád. Pravidelné zasedání musí být nejméně osm měsíců v roce. Zákony parlamentu musí být vyhlášeny předsedou baskické vlády a jejich zveřejnění v Úředním věstníku Baskicka do patnácti dnů po jejich schválení, což je podmínka platnosti. Dále se zveřejňuje v Oficiálním státním věstníku.

Baskická vláda je výkonný orgán se správní funkcí na území Baskicka. Pravomoci vlády určuje parlament. Parlament vyslovuje vládě důvěru. Vláda rozhoduje společně a nerozdílně. Předseda vlády jmenuje členy vlády, představuje nejvyšší zastoupení Baskicka.

Soudnictví vychází z celostátního zákona o soudnictví. Předseda Nejvyššího soudu Baskicka je jmenován králem. Všichni soudci musí znát baskické právo a baskičtinu. Soudům je nápomocna Baskická autonomní policie.

Zákony Baskického parlamentu podléhají přezkumu pouze ze strany Ústavního soudu. V případě vzniku sporů mezi autonomním společenstvím a historickou zemí, se vytvoří arbitrážní komise.

Pro řádný výkon a financování svých pravomocí má Baskicko svou vlastní autonomní státní pokladnu. Příjmy do pokladny se skládají z příspěvků z provincií, z daní stanovených Baskickým parlamentem, z prostředků ze státního rozpočtu, z příjmů z majetku a správy soukromých příjmů, z úroků jako věřitel (Statut Baskicka 1979).

6.1.3 ETA a baskický nacionalismus

„Nikdy nemůže být definitivní mír v Baskicku, když není deklarován mír, svoboda a nezávislost pro všechna baskická území“. Toto je možné považovat za hlavní myšlenku teroristické organizace ETA. Pravdou ovšem je, že za dobu víc jak 45 let existence ETA o ní moc informací španělské obyvatelstvo nemá, natož jiné státy světa (Baeza 2005).

Baskický nacionalismus měl donedávna na svém vrcholu násilnou polovojenskou organizaci ETA. Sabino Arana, zakladatel baskického nacionalismu, vypracoval identitu, která se soustředila na uchování baskické rasy a nezávislost na Španělsku. Arana vytvořil Baskickou nacionalistickou stranu (PNV) v roce 1895, což od této doby byl hlavní politický hlas mírného baskického nacionalismu (Kushner 2003). Vzestup PNV se shodoval s obdobím rychlé industrializace v provinciích Baskicka, která přinesla mnoho španělských přistěhovalců do regionu, což vyústilo v mnoho ostrého napětí mezi nacionalisty PNV a španělskými městskými

centry v Baskicku, kde tito lidé bydleli. Arana využíval demografické změny k formulování baskické nacionalistické doktríny založené na anti-španělských směrech. Podpora PNV rostla rychle, ale po vítězství Franca v občanské válce se autoritářský režim snažil odstranit baskický nacionalismus a vyjádření baskické kultury. Právě Frankův úspěch znamenal úpadek PNV (Conversi 2014). V 50. letech baskický nacionalismus začíná prožívat krizi, na následky které v roce 1952 vznikla první myšlenka separatismu. V tento rok se několik studentů práv z univerzity v Bilbao spojí a založí skupinu „Ekin“, v překladu něco jako začít, jednat. Ekin odmítala tehdejší postavení a chování Baskické nacionalistické strany (PNV), která se jim zdála být překonaná nebo dokonce nedostačující. Dá se říci, že ze začátku byla skupina Ekin pouze nějakým diskuzním kroužkem pořádající semináře pro své členy. Hlavním představitelem této skupiny byl José Luis Alvarez Enparantza, jinak řečený „Txillardegi“. Myšlenkou Ekin bylo zachování baskičtiny, jako hlavního nástroje přežití Basků představující samostatný národ.

V roce 1956 se skupina Ekin spojila s mládežnickou odnoží Baskické nacionalistické strany (PNV). Ano, s tou stranou, kvůli které vůbec vznikla. A jak toto napovídá, tato spolupráce netrvala dlouho. PNV Baskická mládež (EGI - „*Eusko Gaztedi Indarra*“) a Ekin spolu vydrželi do roku 1959. Ekin uvnitř EGI měla vlastní propagandu, která byla především proti frankismu a osvobození Baskicka za cenu ozbrojeného boje. Tento postoj ale EGI ani PNV nesdíleli a Ekin EGI opustila. V této době měla Ekin celkem 85 členů.

Přesně v den sv. Ignáce s Loyoly 31. července 1959 byla založena organizace ETA (*Euskadi Ta Askatasuna*), čili Baskicko a svoboda, popřípadě Baskicko a jeho svoboda v češtině. Ale nějaký velký zlom se nekonal, i nadále vše probíhalo poklidným způsobem, kdy ETA se snažila šířit mezi lidmi baskičtinu, kulturu a tradice Baskicka. Například při různých slavnostech a událostech rozdávali baskické vlajky, pořádali semináře a různé akce na podporu Baskicka (Strmiska 2001). ETA přijala originální doktrínu Arany, zejména jeho nenávisť vůči španělskému státu (Conversi 2014).

V období července a srpna 1959 se na zdech paláce, ve kterém sídlil Franco, objevily nápisy „*Gora ETA*“ nebo „*Euskadi Ta Akatasuna*“, neboli Ať žije ETA a Baskicko a svoboda. Dále se tyto nápisy začaly objevovat na dalších místech, které byly spojeny s Frankem, jako třeba jeho jachta Azor, která v této době byla ukotvena v zálivu u San Sebastián (Baeza 2005).

V roce 1960 ETA začala organizovat první exploze po městech, kdy se první obětí stala, někdy se uvádí 22 měsíční, jindy 18 měsíční, holčička María Begoña Urroz. Frankistický tisk toto ututlal, aby nevznikaly nepokoje především v Baskicku. Navíc se začaly objevovat nápisy na zdech domů – Franco vrah. Na toto Franco zareagoval vydáním zákona proti terorismu a vznik rozsáhlých policejních složek, které bojovaly proti ETA.

Rok 1961 ale znamenal změnu ve směřování ETA, začala vydávat svůj vlastní časopis *Zutik* a pustila se do násilných akcí. První takovou mělo být vykojení vlaku s vojenskými veterány podporujících frankismus. Vlak jel z Bilbao do San Sebastián, jako oslava státního svátku dne 18. července. Tato akce byla zmařena. Jediný úspěch byla propagace a zviditelnění ETA. Jinak toto znamenalo spíše katastrofu, zadržení členů, popřípadě úprky do Francie k baskickým nacionalistickým emigrantům. Tato akce tedy znamenala nutnost změnit celý systém ETA (Baeza 2004).

V červnu 1962 v benediktinském opatství Belloq ve francouzské části Baskicka se konalo první oficiální shromáždění ETA. Celkem zde bylo 43 členů, ale také 17 členů Komunistické strany Španělska (PCE). ETA se utvrdila v tom, že je separatistická organizace a osvobozující organizace Baskicka. Navíc bojující proti vojenské diktatuře a politice frankismu. Následkem tohoto se objevily opět nápisy na zdech v Bilbao a San Sebastián (Strmiska 2001). Navíc v říjnu na jihu Francie vznikl Výbor na pomoc baskickým utečencům z Baskické nacionalistické strany (PNV) a později z ETA. (Baeza 2005).

Nacionalistický baskický intelektuál německého původu Federico Krutwig v Německu vydal dílo *Vasconia*. Tvrdil, že Baskicko je kolonie, která se musí osvobodit válkou. Tato válka může být vedena různými způsoby, ale především zabíjením, vražděním a trestáním policejních příslušníků. ETA tyto teze podporovala (Strmiska 2001).

V roce 1963 se konalo druhé oficiální shromáždění ETA, která tou dobou čítala okolo 56 členů. Výsledkem opět bylo několik nápisů na zdech po Baskicku, ale i v autonomním společenství Navarra, konkrétně v Pamploně, navíc červenou barvou (Baeza 2004).

V roce 1964 se uskutečnilo třetí oficiální shromáždění, ETA měla 62 členů, kde bylo oficiálně přijato dílo *Vasconia* jako hlavní teze ETA. Vznikla instituce osob, kteří žili čistě jen pro organizaci ETA, žili v ilegalitě. Problém nastal v jejich financování. Proto ETA rozhodla, že všichni Baskové mají povinnost podporovat finančně organizaci ETA, a to i v případě násilného vynucení (Strmiska 2001). V roce 1965 se konalo čtvrté shromáždění, kterého se ale nemohli zúčastnit všichni, protože byli zadrženi. Nicméně ke konci roku ETA má už 230 členů. V roce 1966 bylo další shromáždění, kdy už ETA měla sympatizanty z ORT (*Organización Revolucionaria de Trabajadores*) neboli Revoluční organizace pracujících (Baeza 2005).

I následující rok 1967 se konalo shromáždění ETA, kdy dva hlavní zakladatelé Benito del Valle a José Luis Alvarez Emparantza „*Txillardegi*“ spolu s dalšími důležitými členy opustili organizaci ETA, protože nesouhlasili se stylem vojenské revoluce. Vznikla ETA – Berri, neboli nová ETA, která se stala levicovou organizací Komunistického hnutí Baskicka (MCE). Druhá byla ETA-Zaharra, neboli stará ETA, která bojovala za nezávislost Baskicka.

V tento rok také vykradli lom u Santander, 260 kg dynamitu a 130 kg výbušnin, dále také vykradli banky nebo spořitelny (Baeza 2005).

V roce 1968 zemřel první člen ETA – Txabi Etxebarrieta Ortiz, byl zabit španělskou policií. Jako odpověď ETA byl zabit komisař Melitón Manzanos González přímo ve dveřích svého domu za přítomnosti své manželky a dcery (Baeza 2005).

Rok 1969 byl významný kvůli jedné věci, bylo zadrženo několik členů ETA, k tomu další dva kolaboranti, kteří byli raněni a končili v nemocnici v Navarre. Bohužel se nemohli před svým pohřbem setkat s rodinou, navíc jejich pohřeb byl uskutečněn potichu a bez jakéhokoli obecnostva. ETA na základě tohoto vyhlásila revoluci v celém Baskicku, jako důkaz zabila jednoho taxikáře v Bilbao. Byl vyhlášen výjimečný stav v provincii Guipúzcoa, což znamenalo, že policie měla volnou ruku. Podařilo se rozbít jádro profesionálních bojovníků ETA, část byla chycena, ale většina stihla uprchnout do Francie (Baeza 2004).

V roce 1970 probíhal tzv. Burgoský proces, kdy generál Franco zrušil všechny tresty smrti vynesené pro členy ETA, uznal svou chybu. To znamenalo pro ETA mezinárodní ohlas a popularitu. Proběhlo šesté oficiální setkání, kdy po tomto následovalo úplně rozštěpení. Většinová byla ETA – VI, která už neprovozovala ozbrojený konflikt, ale konsolidovala své pozice, posilovala masovou mobilizaci, a měla podporu v uvězněných členech. Druhá menšinová ETA – V odmítla přijmout výsledky šestého shromáždění, a stála za masovými ozbrojenými akcemi. Ukradli víc jak 310 kg dynamitu z vojenských kasáren. 1. prosince proběhl první vojenský únos ETA - V, unesli diplomata a německého konzula v San Sebastián – Eugena Běihla Shaafa (Strmiska 2001). Je propuštěn za výkupné v hodnotě 75 miliónů peset ze strany vlády západního Německa. ETA – VI se od tohoto distancovala. Také tento rok se vytvořilo první velké rozdělení španělské církve, kdy se baskická větev odtrhla. 31. prosince organizace ETA - V vyloupila banky v Beasain, Donostia, Tolosa, Pamplona a Santander, získali 18 965 000 peset (Baeza 2004).

V roce 1972 ETA – V unesla dalšího člověka, byl jím Lorenzo Zabala. Za výkupné dostali 85 miliónů peset a garanci, že už se nebudou propouštět baskičtí občané z továren a firem. Dále ETA podepsala dokument na podporu separatistických hnutí v Irsku, Bretani a na Korsice. Od tohoto roku začíná tzv. dekáda terorismu organizace ETA.

V roce 1973 ETA - V unesla třetího člověka – Felipe Huarte, člen jedné z nejbohatších rodin z autonomního společenství Navarra. Za jedenáct dnů byl propuštěn na výkupné v hodnotě 150 miliónů peset. I následující akce v tomto roce se týkaly vykrádáním bank, zabíjením lidí (Strmiska 2001).

V roce 1974 kromě stále pokračujícího zabíjení nevinných lidí, 47 baskických uprchlíků se rozhodlo držet hladovku jako protest proti francouzské vládě. V podstatě každý rok se scénář opakuje, ETA - V nastraží různé bomby po Španělsku, krade dynamit a peníze. Někoho unese, za výkupné propustí, nebo někoho zabije, z pravidla členy policie jako odplata za zabíjení jejich členů či sympatizantů. Větší teroristický útok se stal 13. září 1974 v Madridu v kavárně Rolando, kdy si ETA - V myslela, že hlavní klientelou jsou policisté. Ve skutečnosti zemřelo 15 civilních občanů, pouze šest policistů bylo zraněno. Na následky jsou v zemi zahájeny represe, je zadrženo a zabito několik lidí z organizace ETA – V (Baeza 2005).

Všeobecně je ETA známá pro své další a další štěpení. ETA – VI se už v 70. letech chce přetřansformovat v dělnickou stranu, ve skutečnosti to byla decentralizovaná organizace malých skupinek se snahou zabránit odchodu členů k ETA – V. Postupem času se ideologie ETA – VI stále více odkloňovala od původního myšlení celé ETA. V roce 1972 se dokonce ETA – VI rozpadla na dvě části. „*Mayos*“ se spojili s Revoluční komunistickou ligou (ETA – VI – LCR) a „*Minos*“ se stále ještě považovali za tu pravou ETA – VI (Strmiska 2001).

ETA – V mezitím nabírala nové a nové členy, navíc se přidali dřívější sympatizanti ETA – VI, tím ETA – V získala velkou prestiž. Kromě tohoto se k ní přidalo i několik členů mládežnické organizace Baskické národní strany (EGI). Stále jejím cílem byl ozbrojený konflikt. 20. prosince 1973 uskutečnili proslulý atentát na admirála Carrera Blancu v Madridu. V roce 1974 se ETA – V rozštěpila, vojenská fronta se změnila v ETA – M „*Militar*“, čili vojenská. Ze začátku měla pouze několik členů, obsahovala i profesionální bojovníky. Jejím cílem bylo hlavně zabíjení policistů a členů bezpečnostních sborů v provinciích Vizcaya a Guipúzcoa (Baeza 2005). Druhá část z ETA – V byla ETA – PM „*Político – militar*“, čili politicko-vojenská. Jejím cílem bylo politické vedení a politické cíle, až na druhém místě byl ozbrojený konflikt. Chtěla spolupracovat s dalšími nacionalistickými skupinami. V roce 1975 založila Výbor vlasteneckých dělníků (LAB), později Socialistickou vlasteneckou koordinaci (KAS), se kterou sympatizovala i ETA – M (Strmiska 2001). V tento samý rok ETA – PM bojovala za své tři členy, aby unikly trestu smrti. Povedlo se to pouze jednomu členu, jedním popraveným byl i Juan Paredes Manot „*Txiki*“. Stal se jedním z mučedníků ETA, i když nebyl etnickým Baskem, ale naopak pocházel z Extremadury (Baeza 2004).

V časech změny režimu na demokracii se postoj ETA – M nezměnil, jejich nepřítel byl stále stejný, stále chtěli nezávislost Baskicka. Oproti tomu ETA – PM už od ozbrojeného konfliktu ustupovala. Tento její postoj znamenal vnitřní rozpor a odtržení vojensky smýšlejících lidí a jejich přidání se k ETA – M. ETA – PM založila Stranu baskické revoluce (EIA), která oficiálně vstoupila do podvědomí v roce 1977. Podstatná část členů ETA – PM do této strany

přešla. Byla založena na marxisticko – leninistických principech, bojovali proti kapitalismu. ETA – M založila Baskickou lidovou socialistickou stranu (EHAS) a Baskickou socialistickou stranu (EAS), v roce 1977 se spojily v Revoluční socialistickou lidovou stranu (HASI), do které přešla většina ETA – M (Strmiska 2001).

Ač ETA – PM prohlašovala, že ozbrojený konflikt nepovažuje za důstojný, organizovala únosy, útoky a zabíjení, ale s menším úspěchem. ETA – M ale toto prováděla důsledněji. Je zajímavé, že i přes demokratizační proces, počet obětí ETA stoupal. ETA – M navíc rozhlašovala, že je to stále stejné, není důvod skončit s bojem za nezávislost. ETA – PM odsuzovala akce ETA – M (Strmiska 2001).

Během přechodného období ETA byla odpovědná za 240 zabitých lidí v letech 1977 až 1980. Většina mrtvých byla členy bezpečnostních sil, ale někteří civilisté zemřeli také. Toto dalo PNV výhodu v tom, že tvrdilo, že přistoupení k jejich mírným nárokům v politické autonomii by umožnilo španělskému státu získat legitimitu pro většinu Basků. Kompromis španělských pravicových stran, které uznaly Španělsko, jako stát autonomií s více historickými národnostmi v nové španělské ústavě vedl ke strachu mezi centrálními elitami, že ETA by mohla vážně narušit násilím tento proces. Referenda o španělské ústavě o autonomním statutu Baskicka byly těžké záležitosti, které zdůraznily napětí mezi umírněnými a radikálními nacionalisty. S návratem demokracie PNV očekávalo, že získá zpět své postavení v baskickém nacionalismu. PNV bylo připraveno přijmout méně než plnou nezávislost, ale chtěli ústavní právo na sebeurčení, což mělo za následek, že se Baskové zdrželi v ústavním referendu. I přesto, PNV podporovala Basky v autonomním statutu (Conversi 2014).

V roce 1978 a 1979 byl nárůst teroristických útoků, jak ze strany ETA – M, tak i ze strany ETA – PM. Rok 1979 se stal výbušninou pro rozmach teroristických útoků. V Navarře byla snad nešťastnou náhodou, policistou zastřelena mladá aktivistka během pokojné manifestace. Pro Baskicko toto znamenalo, že se stále nic nezměnilo. ETA – M toto využila k vraždám policistů, ETA – PM zinscenovala pumové atentáty na madridských nádražích a letištích (Baeza 2005).

V 80. letech tyto akce stále postupovaly dále. ETA – M se zaměřovala na členy bezpečnostních sborů. ETA – PM začínala mít vnitřní problémy, kdy nová část se v podstatě chtěla spojit s ETA – M, a starší část se chtěla vzdát ozbrojených konfliktů a věnovat se čistě politice. Spojení s ETA – M se neuskutečnilo (Strmiska 2001).

V roce 1981 ETA – M utrpěla ztráty ve svých řadách, ale i tak pomocí útoků v Madridu ukázala, že je schopna odolat. Ze strany Španělské vlády byla započata tzv. špinavá válka“, jejímž cílem bylo zničit baskický separatismus, především organizaci ETA – M. Ve výsledku

tato akce byla kontraproduktivní, naopak ETA – M pomohla. Hlavním cílem ETA – M byli pumové útoky, prakticky vždy ukryté v zavazadlovém prostoru automobilů, proti členům policie (Baeza 2004).

26. října byl spáchán pumový útok na guvernéra Guipúzcoa v San Sebastián, zemřel nejen on, ale bylo zraněno poměrně dost lidí okolo. Je to jedna z úspěšných akcí ETA – M. V této době už vlastně existuje pouze ETA – M, čili ETA. Poměrně krvavý byl teroristický útok z 19. června 1987, který byl spáchán v Barceloně, v obchodním domě Hipercor. Zemřelo 21 lidí a 45 bylo zraněno. Na následky tohoto vláda začala jednat s ETA, aby se toto již nikdy neopakovalo. Bylo několikrát na krátkou dobu vyhlášeno i příměří, ale nic nemělo ten pravý účinek (Conversi 2014).

Návrat k demokracii v Baskicku a ve Španělsku odhalili, že konstitucionalismus je silný politický a společenský proud. PSE se prezentovala jako strana, která byl odlišná od jejího centrálního vůdcovství, což jí umožňuje být citlivým hráčem v baskických otázkách a při práci na statutu autonomie a španělské ústavě. PP byla z počátku poměrně nepopulární strana, protože byla spojena s Francem, ale tato překážka se v průběhu času rozptýlila, je frustrovaná kvůli násilí a nikdy nekončícím politickým konfliktům. Otázkou je, zda větší autonomie zlepši nebo zhorší konflikt, prý zlepši situaci (Muro 2008). Jiní autoři tvrdí, že větší autonomie, nebo dokonce federace poskytuje separatistickým skupinám větší zdroje a tudíž mohou pokračovat za odtržení. Toto ale je za předpokladu, že obyvatelé zastávají stejný názor a chtějí se odtrhnout, v Baskicku bojuje za autonomii už jen ETA (Conversi 2014).

Všechny politické strany baskického parlamentu kromě HB podepsaly tzv. pakt Ajuria-Enea. Hlavním cílem bylo podkopat autoritu ETA v baskické politice, a určit priority baskické vlády, ukončit násilí a vytyčit se pravidla na sebeurčení. Iniciátorem byla strana PNV, která po podpisu aktu dala jasný signál radikálním sítím, že jsou schopni spolupracovat s nepřitelem, ale pouze k ukončení násilí. Dalším výsledkem bylo to, že zneprátelené politické strany našly společnou řeč. HB odsoudila pakt jako nelegitimní, a ETA pokračovala v teroristických útocích. Ale i tak ETA souhlasila s jednáním se španělským státem (De la Calle, Miley, 2008).

Poprvé ve své historii v roce 1989 ETA řekla, že hodlá ukončit násilí pod podmínkou, že španělská vláda bude souhlasit s projednáním politických cílů ETA. Problém ale nastal v tom, že španělská vláda se chtěla bavit jen o nepolitických otázkách, zatímco ETA zase jen o politických. Tato jednání teda neměla úspěch a násilí bylo obnoveno. Koalice mezi umírněnými a radikálními nacionalisty v polovině roku 1990 začala vykazovat známky, že zanikne. ETA vstoupila do vojenského úpadku v důsledku zvýšené spolupráce mezi francouzskými a španělskými bezpečnostními složkami. Vytvořila občanskou skupinu – MNLV (Movimiento de

Liberación Nacional Vasco) – hnutí za osvobození baskického národa, které mělo zapojit baskické lidi do přímého boje za suverenitu Baskicka. Výsledkem byl vzestup pouličního násilí mladých radikálních nacionalistů. Vznikla tímto myšlenka přivést konflikt do života obyčejných Basků, a donutit tak, aby se každý rozhodl, zda se přidá na stranu nacionalistů nebo konstitucionalistů (Conversi 2014).

Na začátku 90. let bylo pozměněno vedení ETA, což mělo za následek nezáměr ke kompromisu z její strany. V jejím čele stanuli lidé, kteří pouze v brutálních a tvrdých teroristických útocích viděli svou budoucnost. Jejich novou strategií bylo podněcovat obyvatele k pouličním bojům a nepokojům. Oproti tomu vzniklo sociální hnutí za mír a dialog „*Elkarri*“, které bylo hlasem lidu. Ti už se distancovali od ETA a násilné nacionalistické tendenci, chtěli mír a dialog, komunikovat s vládou Španělska.

Únos a zabití městského radního za strana PP Miguela Angela Blanca Garrida v roce 1997 mělo za následek vznik anti-ETA mobilizací formovaných z občanských organizací. Navíc strana PNV byla obviněna za toto násilí také. Navíc MNLV se pomalu začalo distancovat od ETA (Conversi 2014).

Veřejné mínění se obrátilo proti ETA, občanské organizace obhajovaly španělskou ústavu. PNV se rozhodlo v koalici pokračovat a HB zjistilo potřebu ukončit svou izolaci.

12. září 1998 se spojili reprezentace umírněného a radikálního nacionalismu spolu s organizacemi, odbory a hnutím. Podepsali dohodu o spolupráci, která spočívala ve vytyčení požadavků na sebeurčení Baskicka podle vzoru Severního Irska (Strmiska 2001). Vznikl Pakt Lizarra, který vedl k okamžitému deklarování jednostranného příměří s ETA, nespolečnosti se španělskými zastánci ústavy, upřednostnění radikálů a tím neúmyslné posílení nacionalistů. Předseda vlády Aznar tedy odmítl jakékoli politické jednání o skutečnosti, že by legitimoval teroristy a pokračoval tlakem na tvrdé dodržování španělské ústavy a španělského nacionalismu jako celku (Conversi 2014). Představitelé Baskicka chtěli rozvinout mírový dialog s vládou Španělska, to se jim ale nepovedlo. Právě naopak španělská vláda tuto dohodu neakceptovala a dokonce tohoto příměří využila k represím vůči osobám, které se jim nelíbily. Na základě této situace a zklamáním ze strany Baskicka, ETA 3. prosince 1999 ukončila příměří, které potvrdila už v lednu teroristickým útokem v Madridu proti důstojníkovi španělské armády (Strmiska 2001).

Ideální by bylo, aby Baskové a Španělé se zaměřili na komunikaci a kompromis, jako způsob spravování plurality uvnitř státu. Ovšem tento model zapomíná na interní rozpory uvnitř baskické společnosti. Je zavádějící brát Baskicko a Španělsko jako dva odlišné územní celky.

Období pět let po ukončení příměří v roce 1999 bylo jedno z nejintenzivnějších na konfrontace mezi Španělskem a regionálním nacionalismem. PP se stala druhou nejsilnější stranou v Baskicku, a ve volbách v roce 2000 do španělského parlamentu vyhrála. Z politických a ideologických důvodů se orientovala na španělský nacionalismus a odmítala jakékoliv odchýlení od ústavy Španělska. S podporou obou hlavních stran Parlamentu vláda v roce 2002 schválila organický zákon o politických stranách, což znamenalo zastavení strany Batasuna (či EH) na účasti v některých volbách. Strana PNV v Baskicku dělala, jako že se nic nestalo a poslanci Batasuny mohli zůstat na svých místech. Názory lidí tvrdily, že je zakázání Batasuny pokrytecké a porušení demokratických práv voličů. Na základě této situace přišel ze strany Ibarretxe návrh na třetí cestu a vytvoření volného sdružení se Španělskem, kdy by Baskicko dostalo větší pravomoci a spojení s francouzskou částí Baskicka. PP a PSE tento návrh odmítly, PP tvrdila, že je to anti-španělsko, PSE chtěla reformovat statut, ale jako první krok je uznání Baskicka jako národní komunity v rámci pluri-národního Španělska. Tento návrh byl logicky v Poslanecké sněmovně Španělska zamítnut.

Etnografický výzkum prováděný Keatingem a Brayem ukázal, že společnost tento návrh podporuje, ale nacionalisté jsou dominantní a chtějí vytvořit přímo homogenní baskickou společnost. Baskická vláda v roce 2002 provedla průzkum, který ukázal, že většina občanů Baskicka si přeje větší pravomoci pro baskickou vládu, jakož i právo uspořádat referendum. V tentýž rok přijel do Baskicka předseda vlády Aznar a řekl, že i když si veřejné mínění přeje mít pravomoc uspořádat referendum, pokud takto někdo učiní, bude trestně stíhán. V roce 2004 vyhrála parlamentní španělské volby PSOE a předsedou vlády se stal Luis Rodriguez Zapatero. PNV podporovala baskické lidi, aby začali komunikovat s Batasunou, bohužel v prosinci 2006 ETA uskutečnila výbuch bomby na letišti Barajas v Madridu, a tímto veškeré dialogy a podpora ze strany občanů skončila.

V roce 2007 PNV se pustila do iniciativy „*Konpondu*“ neboli rezoluce či řešení. Bylo zaměřeno na podporu účasti občanů v mírovém procesu. PNV chtěla nalézt nové cesty v případě mírového procesu, ale je to také riziko, že si veřejnost přizná, že jejich představitelé se setkali s Batasunou v době příměří v roce 2006. Tato iniciativa byla zahájena na internetu, kde lidé mohli psát své názory. Byl to velký pokrok, protože lidé si zvykli otevřeně mluvit o politických a sociálních problémech Baskicka, a tím elity nemohly tyto názory ignorovat. Probíhala různá městská fóra, většinou organizovaná na vysokých školách. Výsledkem bylo, že instituce a politické strany, které představují baskickou společnost, jsou i nadále odhodlány vytvářet prostředí pro mít a nalezení řešení konfliktu v Baskicku. Tyto názory byly poté přímo předány politickým stranám a baskickým institucím. Byla pořádána veřejná fóra, většinou na

úrovni obcí, které organizovali starostové. Výsledkem bylo vyjádření, že lidé chtějí dialog s ETA a legalizovat levicové politické strany. A dále, že existuje hodně společného mezi baskickými nacionalisty a konstitucionalisty, než se předpokládalo. Dále vyzvali ETA, aby ukončila násilí, ale zároveň apelovali na vládu, aby zlegalizovala Batasunu a zapojila se do jednání s ETA nad tématy jako je amnestie, přemístění vězňů apod. Obyčejní lidé si stěžovali, že nechápou postoje politických stran na téma baskické suverenity a vyjádřili přesvědčení, že jejich cílem bylo pouze vyhrát volby.

Euskobarometr ukázal, že se mění názor lidí na ETA, kdy v roce 1981 pouze 23 % bylo proti ETA, zato v roce 2012 už to bylo 64 %. Koncem roku 2010 ETA vyhlásila příměří, a dále v roce 2011 20. října vyhlásila trvalé, obecné a ověřitelné konečné příměří. V roce 2012 následovalo oznámení, že ETA je ochotna vyjednávat o definitivním konci svých operací, zcela rozpustit svou organizaci a nechat se odzbrojit.

Vznikla nová strana Sortu, která usiluje o nezávislost a doufá, že výhradně politickými prostředky dosáhne cíle, kterým je baskická ústava a uznání v rámci Evropské unie. Hodně členů Sortu přešlo z Batasuny. Nejdříve byla zakázána kvůli vazbám na ETA, později povolena. V roce 2012 už získala několik křesel v parlamentních baskických volbách.

Následně vznikla organizace Lokarri, která v Baskicku se snaží získat konsensus, usnadnit dialog a komunikaci mezi baskickými politickými stranami a přímo podporuje účast občanů na dění v Baskicku. Mají plán, kterého má být dosaženo do roku 2016. Jedním cílem je konsensus, druhým je, aby si lidé pamatovali porušování lidských práv v minulosti a zločiny ETA. I nadále v Baskicku je společnost rozdělena v názoru, jak nahlížet na ETA (Conversi 2014).

Kromě výše uvedeného existují i další teorie, proč byla situace v Baskicku tak vyhrocená a vznikl zde silný nacionalismus a separatismus. Jedním je teze, že mezi lety 1939 až 1975 v Baskicku vytvořilo strukturální násilí jako důsledek legitimního zklamání a nespokojenosti. Může to být vysvětlení, proč ETA měla podporu tak široké veřejnosti Basků. Absence otevřeného přístupu k politické scéně, nedostatek svobody a neustálé pronásledování kultur, které nejsou orientované na španělštinu, byla živná půda pro vznik ozbrojených skupin (Muro 2008).

Další tezí je spojení nacionalismu a separatismu s nostalgií. Nostalgie je vnitřní lidská zkušenost. Pochází z řeckých slov „*nostos*“ (vrátit se domů) a „*algia*“ (bolest, smutek). Je to určitá touha po věci z minulosti, ale je také základním rysem moderní doby. Právě nostalgie může stát za vznikem radikálního baskického nacionalismu, který se vrací do minulosti a

vzpomíná na roky, kdy byli, dle svého uvážení, spokojeni s politickou situací v zemi (Muro 2005).

Poslední tezí je spojení baskického nacionalismu a environmentalismu. ETA si, mimo jiné, jako své cíle atentátů vybírá i členy podnikatelské třídy v Baskicku, protože součástí ideologie ETA je i antikapitalismus, boj proti vykořisťovatelům. Ale také proti těm, kteří odmítli platit revoluční daň. Nacionalismus může spočívat i v ochraně půdy, země. ETA tedy bojuje proti všem kapitalistům a jejich projektům, které by mohly zničit přírodu a životní prostředí Baskicka. Především v rozmezí let 1980 až 1990 ETA využívala environmentalismus jako hlavní důvod násilí. Baskové jsou oběti modernizace ze strany Španělska, bojí se změny Baskicka jako celku. Arana byl proti přistěhovalcům v Baskicku, protože byli nositelem změny tradic a kultury a to zanášeli do baskické kultury. Postoj Basků vůči životnímu prostředí je naléhavější než většina Španělska. Poměrná část Basků tráví svůj volný čas ve volné přírodě, což je nejvíce z celého Španělska (Hidalgo-Redondo, 2009).

6.1.4 Vizuální identifikace separatistů

Obr. 2: Protestní akce Batasuna; zdroj: www.libertaddigita.com

Obr. 3: Volební leták Herri Batasuna do Evropského parlamentu; zdroj: ddd.uab.cat

Obr. 4: Volební meeting strany Herri Batasuna; zdroj: m.forocoches.com

Obr. 5: Vlajka strany Batasuna; zdroj: www.crwflags.com

Obr. 6: Vlajka ETA; zdroj: newworldsummit.eu

Obr. 7: Logo ETA; zdroj: www.galeon.com

6.2 Katalánsko

6.2.1 Historický přehled

V období okolo roku 800 př. n. l. Katalánsko obsadili Keltové, konkrétně kultura popelnicových polí.

Roku 1137 se sňatkem královny Petronily Aragonské a barcelonského hraběte Ramóna Berenguea IV. spojilo Aragonské království a katalánská hrabství v Korunu aragonskou. Ve středověku spolu s Aragonci dobyli Baleárské ostrovy roku 1229 a oblast Turie a Júcaru. Následně vznikl název Katalánsko ze slovního spojení „*země castlans*“ čili hradních pánů, protože v této oblasti se stavěly opevněné hrady vůči muslimům.

Karel Veliký intervenoval na toto území a začalo se mluvit o Katalánsku jako o Hispánské marce, tedy o politicko-správní jednotce závislé na franských panovnících.

Roku 844 Normané zaútočili na katalánské pobřeží. Navíc podstatná část Katalánska nebyla osídlena. Toho využili například Frankové a později barcelonský hrabě Guifredo I. a tento stav změnili. Při znovuosídlení Katalánska zůstala pásma, kde se při postupu křesťanů k jihu udrželo muslimské obyvatelstvo. Takto poklidně až do 17. století spolu žili křesťané a muslimové v sousedství. V 10. století v katalánských hrabstvích byla zavedena dědičnost hraběcích titulů a vznikala tendence sblížení se s Římem, protože byli poměrně dost závislí na Francii. Je zajímavostí, že žádné katalánské hrabství nemělo nadřazené postavení, pouze časem toto postavení mělo barcelonské hrabství. Kromě tohoto je pro Katalánsko této doby typické, že se zde razily mince podobné těm muslimským pro celou oblast.

Roku 1010 se podařilo katalánským oddílům vyplenit muslimskou Cordobu. 12. století je zastoupeno řadou smluv o zužitkování půdy pro pěstování vinné révy včetně Katalánska. V jeden čas dokonce Katalánsko mělo nadvládu nad jižní částí Francie. Navíc Barcelona patřila mezi politická centra křesťanů.

Jak už bylo řečeno, Katalánsko, jako centrum křesťanství, sehrálo významnou roli v době reconquisty, jak samo, tak ve spolupráci s Aragonií. Dobývali jedno území za druhým, dokonce i ostrovy (Artera 2010).

S 12. stoletím je také spojováno obchodování, kdy katalánští obchodníci cestovali do různých oblastí a už měli určité výsady – měli vlastní burzu a konzulát. Měli i podíl na zavedení barcelonské měny v Seville (Chalupa 2011).

V časech Koruny aragonské se Katalánská šlechta věnovala obchodu, oproti tomu ta aragonská vládě.

Ve 13. století v Katalánsku byly sestaveny zákoníky, většinou lokálního typu. Třeba výsady a principy zvykového práva. Vše bylo přeloženo do katalánštiny. Barcelona měla už některé zásady zvykového práva. Městské obce byly orientovány na obchod.

Ve 14. století se vyskytovaly dokumenty berního typu – domovní knihy, které vedly seznam domácností pro daňové potřeby. Nejhorší v této době byl mor, který Katalánsko zasáhl. To mělo za následek zdražení všeho, kvůli nedostatku. 1349 bylo vydáno nařízení pro Katalánsko, které upravovalo cenové a mzdové sazby tak, že se zdražovat nesmělo, v případě posouzení a ceny se musely vrátit do stavu před morem. Vzhledem k tomu, že se Katalánsko živilo obchodem, mělo nedostatek obyvatel na něho veliký vliv a znamenalo to úpadek. Katalánsko spolu s Aragonií organizovali cesty a výboje do Orientu. Navíc 1323 bylo přiznáno Aragonií vlastnictví Sardinie, jako důkaz do dnešních dnů jsou města Cagliari nebo Alghero, kde se dodnes mluví katalánštinou.

15. století je množinou povstání společenských vrstev, kdy v Katalánsku nevolníci usilovali o zlepšení svého postavení, svého cíle dosáhli. Absolutistická politika Juana II. aragonského dala vzniknout povstání a jeho sesazení z trůnu. V polovině 15. století propukla občanská válka, kdy Katalánsko bylo pod nadvládou Valencie. K moci se vrátilo celkem dvakrát, ale jen na několik let. 1479 nastoupili k moci Katoličtí králové (Artera 2010).

Toto období znamenalo pro Katalánsko stabilitu a rozkvět řemesel, především textilní výroba a obchod s Portugalskem, Afrikou, Sicílií a Egyptem. 1493 Katalánsko získalo vlastní měnu – katalánský „*principat*“.

1504 vzniklo dědické právo. V 16. století monarchie Katolických králů se přetvořila do jakési katalánsko-aragonské federace, důkazem tohoto jsou aragonské a katalánské kortesy, které se konaly souběžně v Zaragoze a Barceloně. Následně byly vyhlášeny Konstituce a rozšíření katalánského práva. 1502-1516 byla doba rozkvětu, kdy právě katalánská plavidla byla vidět v Atlantském oceánu nejvíce (Chalupa 2011).

16. století je typické především pro zájmy katolicismu, kdy katalánští biskupové byli i ve funkci místokrálů a velký rozmach mořeplavectví a zámořských objevů. Poměrně velká omezení autonomie ze strany krále Filipa II. Král Karel V. poté administrativní systém zkopíroval od středověkých předchůdců – Katalánsko – Aragonie.

1640 proběhlo povstání v Katalánsku a Portugalsku, což mělo prvky občanské války. O dva roky později bylo Španělsko poraženo a Portugalsko získalo nezávislost. Katalánsko obnovilo vlastní řád. 16. ledna 1641 byla v Barceloně vyhlášena Katalánská republika v čele s právníkem a biskupem Pau Clarisem. Jen o pár dnů později Katalánsko muselo uznat francouzskou nadvládu a republika skončila. V 17. století je největším vývozním artiklem vlna.

Typické pro konec tohoto století je orientace katalánské buržoazie směrem k Atlantiku a do Ameriky. 1674 vyhlásili, že se cítí být Španěly, a žádají ukončení nadvlády Vlámského konzula, žádost byla uznána, což tedy znamená, že vládnoucí vrstvy v Katalánsku si přály Španělsko a být součástí španělské říše spojené s habsburskými federativními tradicemi. Následně probíhala válka mezi Francií a Španělskem, kdy Katalánsko bylo bitevním polem. Na základě Pyrenejského míru 1659 bylo Katalánsko okleštěno a byly vytyčeny první lineární, geometrické hranice. V letech 1688-1697 probíhala další válka mezi Španělskem a Francií, kdy Francie byla velice úspěšná, mezi dobytá území patřilo i Katalánsko. Po skončení války bylo zpět navráceno Španělsku (Artera 2010).

Na počátku 18. století Katalánsko nesouhlasilo na kortesech v Barceloně s novým králem Španělska – Filipem V. To mělo za následek problémy s uznáním nového krále ve Španělsku. Opět probíhaly boje, dokonce už za vlastenectví Katalánců (Chalupa 2011).

V letech 1713-1714 byly podepsány mírové smlouvy v Utrechtu, král Filip V. byl uznán španělským králem, ale musel se vzdát některých území, což znamenalo úpadek Španělska. Až s vládou Karla IV. na přelomu století znamenal opět rozkvět Španělska a tím i Katalánska, jako hlavním hospodářským střediskem v této oblasti, začal se rozvíjet textilní průmysl. Dále svými obchody dobyli pro svá vína a destiláty severní trhy nebo Středomoří.

18. století je zlatou fází Katalánska. Byl vydán dekret o svobodném obchodu s Amerikou, Barcelona zdvojnásobila zisky, a ve vnitrozemí vznikl průmysl bavlnářských přádelen a tkalcoven. Byla zde zahájena průmyslová revoluce. V roce 1763 byla v Barceloně zřízena Zvláštní rada pro obchod. Ačkoliv Katalánsko zažívalo období rozmachu, bylo zjištěno, že vzdělání obyvatel nebylo nijak výborné, v podstatě se vyskytoval stoprocentní analfabetismus. Toto mělo za následek ztížení zavádění nových reforem v zemi. Ale i přesto si Katalánsko uchovalo své soukromé právo. Navíc podle katalánského vzoru vznikly po celém Španělsku intendanti, což byli vojenští činitelé, posléze převedeni do civilního života a věnovali se veřejné správě.

Karel III. požaduje, aby kněží v Katalánsku znali místní jazyk. A opět podle vzoru katalánského sboru – vojáků eskadry, byl tento systém rozšířen po celém Španělsku, aby chránili veřejný pořádek (Artera 2010).

Dokonce existuje teorie, že slovo peseta pochází z katalánštiny. V roce 1716 byla v Katalánsku zavedena jednotná daň z příjmů, byl uplatněn také princip sociální spravedlnosti. Na základě katalánského soukromého práva se obdělávala zemědělská půda formou dědičných pachtů. V podstatě byla vzácnost, když někdo nevlastnil nějaký pozemek. Hlavní činností 18.

století byl obchod, Barcelona si prosazovala koloniální smlouvy, které by upřednostnily katalánský průmysl.

1. října 1792 začíná v Barceloně vycházet Diario de Barcelona, čili noviny, které s přestávkami vycházely až do roku 1994. Po přechodu k demokracii ve 20. století vycházely už jen v katalánštině (Chalupa 2011).

V 19. století byl nedostatek kapitálu, pronásledování určitých společenských vrstev, rozklad zemědělství, a všeobecně ochromení obchodu. To mělo za následek pokles životná úroveň Katalánců a propuknutí několika povstání. Některá povstání byla dokonce potlačena bombardováním Barcelony a tvrdými represemi.

Už v 19. století existovaly katalánsky psané časopisy – El Europeo a El Vapor, vrcholem bylo otištění katalánsky psané Ódy na vlast. Průmyslový proletariát existoval v rámci Španělska pouze v Katalánsku. Krize v roce 1843 znamenala prudké zhoršení katalánských pracujících a příklon ke konzervativismu. Hlavní plodinou tohoto století v Katalánsku byla vinná réva.

1833 se v Barceloně objevuje první parní stroj v textilní výrobě. Katalánsko se stalo předvojem průmyslové revoluce ve Španělsku. Hlavními vizionáři byli podnikatelé v bavlnářském průmyslu. Následně 1835 proběhlo zapalování továren v Barceloně, což vyneslo několik popravených dělníků (Artera 2010).

28. října 1848 je do provozu uvedena první železniční trať ve Španělsku: trasa Barcelona – Mataró dlouhá 28,6 km, je v provozu dodnes.

2. – 11. července 1855 proběhla první generální stávkou dělníků v Barceloně. Ti protestovali proti mechanizaci průmyslu, chtěli pevnou pracovní dobu a možnost zakládat odbory. Stávka dopadla špatně pro dělníky, kteří byli deportováni na Kubu.

31. prosince 1865 se v Barceloně koná Dělnický kongres, což byl jeden z ústupků Madridu, kdy se dělníci mohli začít sdružovat.

1. února 1881 začíná vycházet katalánský deník La Vanguardia, což je jedno z nejstarších periodik Španělska. Částečně psán španělsky a katalánsky.

19. března 1882 je v Barceloně položen základní kámen Sagrada Familia.

20. května 1888 otevřena světová výstava v Barceloně. V této době druhé nejvýznamnější město Španělska, v oblasti průmyslu nejdůležitější z celé země (Chalupa 2011).

12. srpna 1888 Pablo Iglesias (PSOE) zakládá v Barceloně na prvním sjezdu této strany odborový svaz – Všeobecný svaz pracujících.

25. – 27. března 1892 vznikly základy z Manresy. V katalánské Manrese se sešli představitelé katalánského autonomistického hnutí a představili projekt regionální ústavy

Katalánska. Výsledkem měla být administrativní reorganizace, vznik regionálního parlamentu a regionální justice. Katalánština měla být úředním jazykem, a každý, kdo chtěl pracovat ve veřejné správě, musel tento jazyk ovládat. Tyto plány se nakonec uskutečnily až v roce 1979 (Artera 2010).

7. listopadu 1893 anarchista Santiago Salvador hodil bombu do přízemí barcelonského divadla, zemřelo dvacet lidí.

7. června 1896 druhý útok anarchistů v Barceloně, celkem patnáct mrtvých.

25. dubna 1901 vzniká katalánská politická strana Regionalistická liga. Hlásí se ke konzervativismu a demokracii, podporuje zvyšování katalánské autonomie. Mezi zakladatele například patřil Enrico Prata de la Riba.

1903 v Madridu vzniká Republikánská unie, která časem sklouzla ke katalánskému nacionalismu a přetvořila se v Radikální republikánskou stranu (Chalupa 2011).

25. listopadu 1905 proběhly útoky vojáků na katalánské časopisy. Důvodem bylo, že se Katalánsko španělským vojákům posmívalo za jejich neschopnost. Vojáci kompletně zničili tiskárny a redakce v Barceloně. Vláda proto 22. března 1906 vydává zákon o soudních pravomocích, který řeší trestné činy proti armádě, vlasti a vlajce. Reakcí na tento zákon existovala v letech 1906 – 1909 Katalánská solidarita. Vydání tohoto zákona bralo Katalánsko jako útok na svobodu slova a také jako útok proti Katalánsku. Scházeli se zde různé politické směry, dokonce kandidovali do Poslanecké sněmovny.

29. července – 2. srpna 1909 proběhl tragický týden v Barceloně. Španělská armáda měla problémy v zahraničí, ve svých koloniích udržet pořádek. A právě v Barceloně se lidé postavili proti násilnému braní mužů do vojenské služby. Celé to vyvolali anarchisté, až se to změnilo v davové šílenství spočívající v ničení a zapalování církevních staveb, hřbitovů apod. Výsledkem byly dost tvrdé represe, několik trestů smrti a odsouzení ze strany evropských zemí. 6. dubna 1914 vzniká Katalánské společenství, neboli mancomunidad. Tři roky přesvědčování vlády a krále ze strany katalánské nacionalistické strany Regionalistická liga přineslo své ovoce. Došlo k administrativnímu spojení čtyř katalánských provincií a získání určité autonomie. Katalánské společenství nemělo legislativní pravomoc, ale zasloužilo se o poměrně velký rozvoj Katalánska. Prvním prezidentem se stal iniciátor – Prata de la Riba. Mancomunidad existovala až do zrušení ze strany diktátora Primo de Rivery v roce 1925 (Artera 2010).

1915 otevřena v Barceloně burza jako třetí v zemi.

1917 červenec – na základě úspěchu Katalánského společenství občané žádají ještě větší autonomii a dokonce uzákonění této autonomie v nové celostátní ústavě. Madrid na to

odpověděl jak jinak, než represemi, což vztahy mezi Madridem a Barcelonou ještě víc zkomplikovaly. Katalánsko už v této době bylo nejbohatší částí Španělska.

5. února 1919 probíhala generální stávka v Barceloně, do které se opět zapojili i anarchisté.

13. září 1923 vojenský velitel Barcelony provádí státní převrat a mění Španělsko v diktaturu. Pro Katalánce je toto zklamání, protože doufali, že když bude u moci Rivera, získá Katalánsko větší autonomii. Stal přesně pravý opak, dokonce dekretem z 18. září Rivera zakazuje používání jiných jazyků, než španělštiny, což je pro Katalánce velká rána (Chalupa 2011).

20. května 1929 – 15. ledna 1930 probíhá v Barceloně druhá Světová výstava. Zaznamenala ještě větší úspěch a etablovala Barcelonu mezi velkoměsta Evropy.

V roce 1931 po vyhlášení druhé španělské republiky 14. dubna v Barceloně katalánský voják Frances Macia vyhlásil nezávislou Katalánskou republiku, která ale trvala jen několik hodin.

9. září 1932 Parlament schvaluje autonomní statut pro Katalánsko. Katalánsko je rádo, aspoň něco, než nic, ale stejně by raději vidělo Španělsko jako federaci. Tento autonomní státu dává Katalánsku značné výlučné pravomoci, prvním předsedou regionální vlády se stal již zmíněný Frances Macia (Artera 2010).

6. – 7. října 1934 předseda autonomní katalánské vlády a vůdce Katalánské levicové republikánské strany vyhlásil Katalánský stát, který je součástí Španělské federativní republiky. Tento stav byl po několika hodinách potlačen, výsledkem bylo několik mrtvých.

3. – 8. května 1937 probíhají v Katalánsku květnové události, kdy proti sobě stáli příznivci revoluce, následek byl několik desítek mrtvých.

30. listopadu 1937 se přesouvá republikánská vláda z Valencie do Barcelony.

23. prosince 1938 proběhla bitva o Barcelonu, Franco zde vyhrál a republikánská vláda se musela opět stěhovat (Chalupa 2011).

Po celou dobu diktatury Franca, se jeho vláda o Katalánsko nezajímala.

V březnu 1951 byla zvýšena cena jízdenek v MHD v Barceloně. To mělo za následek masové protesty místních obyvatel proti životním podmínkám. Začal bojkot MHD v Barceloně, dále stávka zaměstnanců a rozšíření tohoto protestu i do dalších částí země.

5. – 8. června 1962 proběhlo mnichovské spiknutí, při které se sešli odpůrci frankismu v Mnichově v Německu. Tohoto setkání se účastnili i katalánští nacionalisté.

9. – 11. března 1966 proběhla v Barceloně „*capichinada*“, kdy ilegální studentská organizace SDEUB svolala shromáždění v barcelonském klášteře kapucínů. Klášter obléhala policie, studenti se zabarikádovali a kapucíni je zásobovali jídlem. Nakonec policie vtrhla a pozatýkala kdekoho. Je to první akce církve, kdy se postavila proti frankismu (Artera 2010).

1. září 1974 v Barceloně vzniká Vojenská demokratická unie, jejímž cílem byla nenásilná demokratizace Španělska.

15. června 1977 první volby do Parlamentu, do kterého se dostala i nacionalistická uskupení a 22. září 1977 je obnovena autonomní vláda Katalánska.

31. října 1978 je schválena nová ústava Španělska, která vytvořila autonomní celky. Jedním takovým bylo i Katalánsko, které získalo podstatné pravomoci srovnatelné s federativním uspořádáním. Navíc katalánština byla povýšena na spoluúřední jazyk.

3. dubna 1979 proběhly obecní a komunální volby, které potvrdily sílící nacionalismus v Katalánsku (Chalupa 2011).

Březen 1980 autonomní volby v Katalánsku, opět zvyšující tendence nacionalismu.

25. července – 9. srpna 1992 probíhají Letní olympijské hry v Barceloně, protože i nadále je Katalánsko nejbohatší částí země a mohlo dostatečně tuto akci zafinancovat. Pochopitelně toto znamenalo velkou prestiž pro celé Katalánsko.

18. června 2006 referendum o novém autonomním statutu Katalánska. 73 % voličů se vyslovilo pro změnu. Ve výsledku Katalánsko získalo další výlučné pravomoci a jeví se vztah Madrid – Barcelona spíše jako konfederace (Artera 2010).

10. července 2010 proběhly demonstrace v Barceloně na podporu nového autonomního statutu pro Katalánsko (Chalupa 2011).

9. listopadu 2014 se uskutečnilo neformální referendum o nezávislosti Katalánska (Dvoráková, Ferrarová 2014).

27. září 2015 proběhly regionální volby, které vyhrály pro-separatistické strany (zpravy.idnes.cz)

6.2.2 Statut Katalánska

Poslední verze Statutu autonomního společenství je z 19. července 2006, první verze je z roku 1979. Obsahuje celkem 223 článků.

Inhed v preambuli se statut odkazuje na tradice katalánského lidu, kteří měli už v průběhu staletí samosprávu a vlastní instituce, kdy informace o tomto jsou dochovány z roku 1359. Stejně tak měli vlastní právní systém, sbírky norem.

Je zde patrná oslava katalánského lidu a Katalánska, jako důkaz může být například, že „*Katalánsko je země bohatá na území a občany, je rozmanitá, po celá staletí se obohacuje a*

posiluje svou pozici.“ Katalánsko chce dále rozvíjet svou politickou osobnost, zdůrazňuje význam katalánského jazyka a kultury, práv a povinností, znalostí, vzdělávání, sociální soudržnost, udržitelný rozvoj a rovná práva. Katalánsko sdílí hodnoty Evropské unie, humanistické tradice, světový řád. Občané Katalánska jsou považováni jako národ.

Generalitat je institucionální systém, v němž je samospráva Katalánska politicky organizována. Skládá se z parlamentu, předsedy a vlády, popřípadě z obcí, okresů a dalších vládních subjektů. Pravomoc je dána lidem Katalánska. Katalánsko má ve Španělsku a v Evropské unii svůj vlastní politický a zeměpisný prostor.

Statut Katalánska je v souladu nejen s Ústavou Španělska, ale také se Všeobecnou deklarací lidských práv, Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv, Evropskou unií a mezinárodními dohodami.

Jazykem Katalánska je katalánština, která se používá v běžné mluvě, přednostně ve veřejné správě a ve veřejných sdělovacích prostředcích, běžný jazyk pro výuku a učení. Je úředním jazykem Katalánska, katalánští občané mají povinnost znát španělštinu i katalánštinu. Cílem katalánského parlamentu je, aby katalánština byl uznávaným jazykem v mezinárodních organizacích a smlouvách, a dále šířit katalánštinu. Okcitanština, známá jako aranština v Aran, je jazykem tohoto území a úředním jazykem v Katalánku.

Politický status mohou mít pouze občané Katalánska, kteří mají trvalé bydliště na tomto území. V případě zahraničních občanů, rozhoduje poslední trvalé bydliště v Katalánsku.

Mezi symboly Katalánska patří vlajka, svátek Katalánska a hymna. Vlajka musí být vyvěšena na veřejných budovách a být využívána k úředním úkonům. Svátek Katalánska je 11. září. Hlavním městem Katalánska je určena Barcelona, kde také sídlí parlament, vláda a předseda vlády Katalánska.

Občané oblasti Aran mají vlastní samosprávu, občané Katalánska uznávají oblast Aran jako subjekt s kulturní, historickou, geografickou a jazykovou identitu. Tento status uznává, chrání a respektuje jedinečnost Aran jako jedinečný územní celek v Katalánsku, který je pod zvláštní ochranou podle zvláštního právního režimu.

Katalánsko zaručuje lidem důstojný, bezpečný a samostatný život, bez vykořisťování, zneužívání a diskriminace. Všichni občané Katalánska mají právo dostávat sociální dávky a veřejnou podporu při plnění rodičovských povinností. Všechny děti mají nárok na veškerou pozornost pro rozvoj své osobnosti, příjemné klima v rodině. Starší lidé mají právo žít důstojně, bez zneužívání a špatného zacházení, bez diskriminace.

Každý má právo na kvalitní vzdělání a přistupovat k němu za stejných podmínek. Je zaručena náboženská a morální výuka. Soukromé školy mohou být podporovány z veřejných

prostředků. Lidé mají právo na celoživotní vzdělávání, mít veřejnou podporu na vzdělání, rovný přístup k vyššímu vzdělání. Jednotlivci se speciálními vzdělávacími potřebami mají nárok na podporu.

Každý má rovný přístup k bezplatné zdravotní službě, má právo na volbu lékaře, a být informován o své zdravotním stavu a léčebných postupech.

Každý má právo žít ve zdravém životním prostředí, využívat přírodní zdroje a krajinu, má povinnost předcházet vytváření odpadů. Každý má právo před různými druhy znečištění, má povinnost spolupracovat na zachování přírodního dědictví a na akcích zaměřených na odstranění různých forem znečištění. Každý má právo na informace o životním prostředí od orgánů veřejné správy.

Každý má nárok na přesné a srozumitelné informace o funkcích a cenách výrobků a služeb, a mít danou záruku na výrobky.

Občané Katalánska mají právo účastnit se veřejných záležitostí Katalánska, mají právo volit své zástupce a být voleni. Mají právo propagovat a prezentovat legislativní iniciativy Parlamentu, mají právo podávat petice a stížnosti.

Občané Katalánska mají právo si zvolit, kterým jazykem budou komunikovat v institucích, v průběhu soudního řízení apod. Lidé, kteří pracují ve veřejné správě, musí prokázat znalost obou jazyků. Stejně tak mají občané právo si zvolit jazyk ohledně zboží, výrobků a služeb. Dále každá má právo, aby se učil v katalánštině, která se musí vyučovat ve všech typech škol. Studenti mají právo získat vzdělání v katalánštině na neuniverzitních školách, mít dostatečnou jazykovou a písemnou podporu v katalánštině. Učitelé i žáci vysokých škol mají právo se vyjádřit ústně i písemně v jazyku, který si vyberou.

Občané oblasti Aran mají právo znát a používat aranštinu ústně i písemně ve vztazích s veřejnou správou, stejně tak i v komunikaci s katalánským parlamentem.

Orgány veřejné správy musí zaručit právní, hospodářskou a sociální ochranu lidí, dětí, zdravotně postižených, starších lidí. Musí podporovat rovnost všech lidí bez ohledu na pohlaví, původ, národnost, rasu, náboženství, společenské postavení nebo sexuální orientaci. Dále orgány veřejné moci musí podporovat soudržnost a sociální péči, zaručit vzdělání, rozvoj výzkumu a kultury. Chránit životní prostředí, podporovat udržitelný rozvoj a územní rovnováhu. Usnadnit přístup k bydlení, prosazovat politiku dopravy a komunikací, chránit spotřebitele a uživatele. Ale hlavně chránit katalánštinu ve všech oblastech a odvětvích, podporovat její použití, šíření a znalosti. Politika na podporu katalánštiny by měla být rozšířena na celé území Španělska, Evropské unii a zbytku světa. Orgány veřejné správy musí zajistit,

aby informace na etiketách, baleních a v návodech k použití produktů distribuovaných v Katalánsku byly rovněž v katalánštině.

Vláda a jiné orgány veřejné správy musí zajistit, aby se udržovaly znalosti historie Katalánska jako kolektivní dědictví, které svědčí o odporu a boji za práva a demokratické svobody. Jedná se o udržení jakési historické paměti národa Katalánska.

Parlament Katalánska reprezentuje jeho obyvatele. Vykonává zákonodárnou moc, schvaluje rozpočet, kontroly a podporuje politické akce. Parlament je nedotknutelný. Skládá se z minimálně sto, maximálně sto padesáti členů, kteří jsou voleni na dobu čtyř let na základě univerzálního, svobodného, rovného, přímého a tajného volebního práva poměrným zastoupením. Je nutné mít rovné zastoupení žen a mužů na volební kandidátce. Členové parlamentu jsou nedotknutelní za hlasy a své názory vyjádřené při výkonu své funkce, během svého působení mají imunitu v případě trestního stíhání, výjimka je jen pouze v případě přistižení u činu. Parlament má organizační, finanční, správní a disciplinární autonomii. Schvaluje své předpisy, rozpočet a jednací řád. Má jednoho předsedu a předsednictvo. Má zákonodárnou iniciativu a výkon legislativních funkcí. Schválené zákony musí být zveřejněny v Úředním věstníku Katalánska.

Předseda vlády (*Generalitat*) je nejvyšším představitelem Katalánska, řídí činnost vlády. Je volen parlamentem, a jmenován králem.

Vláda je kolektivní orgán, který řídí politické akce a vykonává výkonnou moc. Dále má Katalánsko Správní radu zajišťující plnění statutu Katalánska, svého Ombudsmana (veřejného ochránce práv), Účetní dvůr, Audiovizuální rada Katalánska.

Obce, jako místní samospráva, má pravomoc v obhospodařování půdy, územním plánování, správě obecních bytů, správě a poskytování základních služeb pro veřejnost, civilní ochraně, prevenci požárů, rozvoj vzdělávání, dopravy, řízení městské hromadné dopravy, řízení politik na ochranu životního prostředí a udržitelného rozvoje a další. Je zřizována Rada místních samospráv.

Obec Barcelona má speciální systém zavedený zákonem parlamentu. Městská rada Barcelony má pravomoc navrhnout změnu tohoto speciálního systému.

Oblast Aran má vlastní institucionální organizaci, má zvláštní právní režim stanovený zákonem parlamentu. Aran má zaručenou nezávislost při organizování a řízení veřejných záležitostí na svém území.

Vrcholným soudem je Vrchní soud Katalánska, spolu s Vrchním státním zastupitelstvím Katalánska. Řeší občanské, trestní, sociální, ale i další oblasti. Dále je zřízena Rada spravedlnosti Katalánska, která řídí činnost soudců.

Statut Katalánska dále definuje, ve kterých konkrétních případech má Katalánsko výlučné pravomoci - zemědělství, chov dobytka, lesnictví, vodní zdroje, nadace, lov, rybolov, námořní činnost, spořitelny, obchod, veletrhy, spotřebitelé, atd.

Je také zřízena bilaterální komise katalánské vlády a Španělska pro spolupráci v oblastech, které se dotýkají Katalánska, schází se nejméně dvakrát ročně a kdykoli na základě žádosti některé ze stran, má svůj vlastní jednací řád.

Katalánsko se podílí na tvorbě státní politiky pro Evropskou unii, které se nějakým způsobem dotýkají Katalánska. Španělsko má povinnost informovat Katalánsko o všech úkonech Evropské unie, které se Katalánska týkají. Stejně tak má Katalánsko pravomoc se účastnit jednání v evropských orgánech a institucích, vše na základě subsidiarity a proporcionality. Stejně tak Katalánsko může zřídit delegaci pro lepší bránění svých zájmů při Evropské unii.

Katalánsko může zřídit své vlastní úřady v zahraničí, uzavírat mezinárodní smlouvy a úmluvy, jako dohlížet nad dodržováním těchto smluv a úmluv. Podporuje spolupráci s evropskými regiony, přeshraniční spolupráci a meziregionální vývoj.

Pro finanční otázky je zřízena Společná komise pro hospodářské a fiskální záležitosti stát-Katalánsko. Dále Statut Katalánska popisuje rozpočet, vlastní majetek a jakým způsobem je možné tento Statut novelizovat.

Katalánsko oproti Baskicku má svůj Statut dopodrobna rozpracovaný například oproti Baskicku. Ač by toto měly být pro všechny autonomní společenství pravomoci stejné, není tomu tak (Statut Katalánska 2006).

6.2.3 Katalánský nacionalismus

Katalánsko je regionem, nestátní národ, teritoriálně jednoznačně vytvořená oblast. Má svou historii, politickou, kulturní i ekonomickou identitu. Vše si udržuje po celou dobu svého začlenění do územního celku Španělska. Právě politické, kulturní a ekonomické faktory ženou Katalánsko do separatistických tendencí (Arzoz 2009)

Katalánský nacionalismus je možné v jeho počátcích definovat spíše jako regionalistický, měl jen snahy o posílení samosprávy Katalánska, než přímo se separovat od Španělska. V roce 1976 byl proveden průzkum, který ukázal, že jen 2 % Katalánců by chtělo úplnou nezávislost. Postupem let tento názor se zvyšoval (Moreno 2015).

Katalánsko už v roce 1977 na základě dekretu o síle zákona získalo zpět svůj regionální orgán *Generalitat*, který spravoval autonomní společenství (Muro 2014). Následně v roce 1979 byl přijat autonomní status, který například určil katalánštinu jako úřední jazyk Katalánska. Prvním prezidentem se stal Jordi Pujol, člen nacionalistické koalice Konvergence a Jednota

(CiU). Tato strana podporuje obnovení katalánské identity a katalánský jazyk, ale počítá s jednotným Španělskem a v něm i Katalánsko. V procesu demokratizace Katalánsko hrálo významnou roli, protože bylo a je vyspělý hospodářský a průmyslový region, který hojně podporoval vstup Španělska do Evropských společenství (Evropské unie) (Dvořáková, Ferrarová 2014).

V roce 2006 byl přijat nový autonomní statut, který posílil Katalánsko ve výlučných kompetencích. Nově Katalánsko získalo kompetence v oblasti zahraniční politiky (možnost spolupráce s EU, mezinárodními institucemi, imigrace, kvóty). A dále taky si může nechat 50 % daně z příjmu fyzických osob nebo spotřební daně. Katalánci získali označení národ. V roce 2010 ale Ústavní soud 14 článků zpochybnilo a označilo jako protiústavní. Separatismus tedy v Katalánsku vznikl z důvodů neuznání požadavků na větší autonomii ze strany vlády. Druhým důvodem byl zdlouhavá jednání nad novým statutem. Ale hlavním důvodem vzniku separatismu bylo pozdější zamítnutí nového statutu ze strany Ústavního soudu. Především se ozvala široká veřejnost, která nedokázala pochopit, proč text, který po složitém přijetí byl schválen v referendu a několik let platit, najednou byl zpochybněn. Proto na podzim roku 2009 proběhlo neformální referendum o nezávislosti a dále probíhaly manifestace obyvatel (Muro 2014).

Je tedy vidět určitý posun ve smýšlení obyvatel, kdy v době frankismu a následného přechodu k demokracii stačilo Katalánsku pouze určitá autonomie, ale postupem času rostly nároky na větší a větší autonomii. Neakceptování Katalánska ze strany Madridu vyvolalo vyhlášení referenda o nezávislost na 9. listopad 2014.

Katalánština jako jazyk je kapitola sama pro sebe. V nacionalismu Katalánska hraje velkou roli. Nový statut zavedl povinnost znalosti katalánštiny i španělštiny zároveň. Toto je opět něco extra oproti jiným autonomním společenstvím. Dále nový statut zavádí možnost katalánštiny jako vyučovacího jazyka na vysokých školách. Bohužel na základě rozhodnutí Ústavního soudu preference katalánštiny je protiústavní. Ale i nadále je katalánština vyučováným jazykem v základních školách, dvě televize vysílají v katalánštině a dvě periodika jsou dvojjazyčná (Arzoz 2009).

A posledním faktorem pro separatismus Katalánska je ekonomie země. V současnosti Katalánsko čelí hospodářské krizi, která situaci ohledně separatismu jen zhoršuje, je nejzadluženějším autonomním společenstvím ve Španělsku. Oproti jiným společenstvím má jiný způsob poskytování výnosu z daní Španělsku. Ze svých daní dotuje Španělsko nejvíce. Nový autonomní statut toto měl změnit a více prostředků mělo zůstat v Katalánsku. Takže se zde objevuje argument, že Katalánsko doplácí na Španělsko a nic zpět nedostává.

V posledních letech se vždy u příležitosti katalánského národního svátku *Diada* konají demonstrace za nezávislost Katalánska. Navíc v listopadu 2014 se zde konalo neformální referendum, protože to formální Ústava autonomním společenstvím nedovoluje. Ale i tak neformální referendum o nezávislosti je považováno ze strany španělské vlády považováno za protiústavní (Dvořáková, Ferrarová 2014).

70 % občanů chce referendum o nezávislosti, navzdory naléhání španělské vlády, že takové referendum poruší Ústavu. Když Katalánská vláda se pokusila zorganizovat nezávislé hlasování, něco na způsob referenda, španělský ústavní soud zasáhl a pozastavil tato úsilí. Katalánská vláda nakonec uskutečnila jen symbolické hlasování, kdy se 80 % Katalánců vyslovalo pro nezávislost. Španělská vláda by měla přivítat svůj závazek demokratického procesu. Koneckonců Španělsko má dlouhou historii nacionalistických skupin, zejména baskické nacionalistická skupina ETA, která se uchyluje k terorismu. Madrid se rozhodl ukázat svůj nesouhlas s Katalánkem z právního hlediska. Ale podstatou věci je politický problém: jak přizpůsobit regiony, které chtějí větší autonomii do stávajícího národního rámce. Čím dříve tento problém vláda uzná, tím dříve bude klid v zemi.

Stále větší počet Katalánců vidí v nezávislosti velký prospěch pro Katalánsko. Ale i tak je Katalánsko rozdělení: jedni jsou katalánští nacionalisté, kteří tvrdí, že problém je v efektivnosti španělského státu a druhý že katalánský nacionalismus je produktem pokračující recese. Mariano Rajoy říká, že je odhodlán bránit územní celistvost Španělska, ale zároveň odmítá katalánské požadavky. Je to možná dobrá právní strategie, ale špatná politická strategie. Konvergence a unie (CiU) tvrdí, že Katalánsko platí příliš mnoho, ale dostává velmi málo ze strany Španělska a že recese donutila regionální vlády přijmout tvrdá úsporná opatření, která mají vliv na zdravotnictví nebo školství. Vzhledem k tomu, že Katalánská vláda má málo peněz, rozhodla se investovat veškeré peníze do konání referenda o nezávislost. Katalánští nacionalisté tvrdí, že nezávislost pomůže Katalánsku se dostat z ekonomických problémů, protože by Katalánsko nemuselo dávat peníze Španělsku (Muro 2014).

Pro separatistické výhody za nezávislost vidí v minimalizaci nákladů, zatímco zastánci status quo tvrdí, že by to přineslo špatné časy pro Katalánsko. Obecně platí diskuze, zda vůbec má Katalánsko právo na sebeurčení, než na praktičnost nezávislosti. Jednou z otázek, která se zatím neřešila, je mezinárodní dopad na odtržení. Nejdříve se separatistické tendence zajímají jen o vlastní stát, a o podporu k tomuto kroku. Ale po získání vlastní státnosti potřebují i podporu velmocí k získání mezinárodního uznání – jako příklad Kosova, Černé Hory nebo Jižního Súdánu.

V současné době několik evropských států otevřeně podporuje kompromis pro Katalánsko, protože se obávají vzniku dominového efektu separatistických hnutí, které by posléze mohly destabilizovat EU. Navíc nikde není psáno, že by Katalánsko se stalo členem EU. Je zde názor, aby Španělsko zopakovalo systém Velké Británie a Skotska, kdy Londýn slíbil Edinburghu větší samosprávu. Ale v současné parlamentní situaci v Barceloně a Madridu je toto řešení nepravděpodobné (Dvořáková, Ferrarová 2014).

27. září 2015 proběhly v Katalánsku předčasné regionální volby, které vyhrály pro-separatistické strany. Vyhrála je koalice Společně pro Ano, která je silně pro nezávislost Katalánska. Tato strana chce v roce 2017 vyhlásit samostatnost regionu (zpravy.idnes.cz).

6.2.4 Vizuální identifikace separatismu

Obr. 8: Protestní akce v Katalánsku; zdroj: www.periodistadigital.com

Obr. 9: Protestní akce v Katalánsku; zdroj: www.washingtonpost.com

Obr. 10: Logo strany Společně pro Ano a strany Governemos
(zdroj: www.laterceravia.cat).

6.3 Galicie

6.3.1 Historický přehled

Galicie historicky spadá pod Keltské obyvatelstvo. Z období starověku je napočítáno přes 5000 osad Keltů na území Galicie.

Dále Galicie odolala obléhání Římanů okolo roku 153 př. n. l., Římané se dostali na území Galicie až s císařem Augustem.

Také jsou důkazy, že v této oblasti existovala sídliště a osady Suévů, kteří bojovali s Galicijci v letech 411-433.

Poté území získali Vizigóti, kteří obléhali skoro celou Galicii, vyjma té suevské. V roce 718 byla Galicie zabrána pod Asturské království. Zasluhou krále Alfonse II. byla Galicie celá znovuosídlena.

V 9. století byla Galicie zdrojem zbožnosti a šířením jí po zemi. Jako například do Leonu, kde ještě v současnosti jsou galicijské znaky vidět ve jménech obyvatel – Nevianos, Gallegos apod (Artera 2010).

V 10. století Galicie vedla občanskou válku proti králi Ramirovi III., a spolu s Leonem prohlásili za krále Bermuda II.

V 11. století získal jako dědictví území Galicie král García. A Galicie se dočkala nového osídlení.

Ve 12. století díky králi Alfonsovi VII. vznikl Leon-Galicie jako nezávislý stát.

V 15. století povstaly proti vrchnosti nižší venkovské a městské vrstvy, které se sdružily ve federaci Irmandad. A protože Galicie byla povstalecká v období Katolických králů, vznikl v Galicii soudní dvůr. Proběhly celkem dvě války irmandiňů, které vyústily ve vítězství šlechty a galicijského feudalismu.

V časech španělské hegemonie byla pro Galicii typická emigrace do Andalusie nebo do Ameriky, kvůli horším hospodářským podmínkám. Galicie byla také typická pro početnou skupinu otroků.

V 17. století probíhá krize nejen v Galicii, ale i v jiných částech Španělska, kdy bylo jednodušší z celního hlediska dovážet zboží z jiných států, než s vlastních částí, včetně Galicie, která tímto utrpěla ekonomické ztráty.

18. století je, jak zbytek Španělska, plně feudálních panství. Galicie není výjimkou.

V 19. století Galicie spolu s dalšími částmi země, začíná organizovat vojenské junty na obranu svého území. Probíhalo celonárodní povstání proti Napoleonovi a přiklonění se k Anglii. Co se týče hospodářství, tak Galicie v této době byla známá pro vinnou révu.

Za první republiky se Galicie stala součástí Španělska a jednotného španělského národa dle ústavy.

Na přelomu 19. a 20. století početná část galicijského obyvatelstva emigrovala, především do USA, Argentiny a Brazílie.

Je zajímavostí, že v 19. století, co se týče parcelace, na tom byla nejhůře Galicie. Existovaly zde pozemky dokonce do 25 m², tzv. minifundie. Navíc galicijský rolník musel dávat naturální dávky vlastníkovu půdy. Dále se zde choval hovězí dobytek. La Coruña byla centrem chudoby.

V období restaurace v letech 1875 – 1902 probíhalo v Galicii obrození galicijského jazyka a kultury, které se zakládalo na keltské historii. Za vlády Isabely II. se galicijština objevovala jen sporadicky, v některých periodikách o ne moc dlouhém trvání, popřípadě v několika knihách básní. Období restaurace dalo vznik dvou generacím obrozenců galicijštiny. Dokonce vznikly dva galicijsko – španělské slovníky, byla založena Galicijská knihovna a časopisy. Důležitým dílem je El Regionalismo Alfreda Brañase, které chtělo decentralizaci, zachování ústřední vlády jen jako reprezentaci státu. Galicijský regionalismus se přeměnil ve 20. století po vzoru katalánského v politickou sílu.

V období vlády Alfonse XIII. bylo opět pro Galicii typické malá hospodářství, drobné pozemky. To vyústilo ve vznik Generace 98, která se právě chudobou zabývala ve svých literárních dílech.

Ve 20. století vznikla Autonomní galicijská republikánská organizace - ORGA, která podporovala Azañe. Následně v době občanské války patřila Galicie na nacionalistickou stranu.

Stejně jako v jiných oblastech, tak i v Galicii znamenala vláda Francisca Franca útlum jakýchkoliv nacionalistických tendencí. Až nastolení demokracie a přijetí Statutu Galicie v roce 1981 znamenalo velký posun (Artera 2010).

6.3.2 Statut Galicie

Statut Galicie vyšel v platnost 6. dubna 1981, v roce 2002 byl modifikován. Celkem má 57 článků.

Galicie se považuje za historickou národnost, jejím hlavním ústavním právem je tento Státu, který vychází z Ústavy. Hlavním úkolem je obrana identity Galicie a jejich zájmů, a podpora solidarity mezi všemi lidmi Galicie.

Galicie se člení na čtyři provincie – La Coruña, Lugo, Orense Pontevedra. Pouze vlastním parlament Galicie může regulovat území tohoto autonomního společenství.

Galicijští španělští občané jsou ti, kteří mají administrativní bydliště v některé z obcí Galicie. Občané žijící mimo území Galicie mohou požádat o občanství, když prokáží poslední bydliště v Galicii.

Je věcí veřejné moci Galicie, aby zaručila svobodu a rovnost všech jednotlivců a skupin, odstranila překážky a usnadnila všem občanům Galicie politický, hospodářský, kulturní a společenský život.

Jazykem Galicie je galicijština. Úředním jazykem je galicijština i španělština, každý má právo znát je oba a používat je. Veřejné úřady Galicie musí zaručit všem, že mohou používat oba jazyky. Nikdo nesmí být diskriminován na základě jazyka.

Článek 6 definuje vlajku a hymnu Galicie.

Pravomoci Galicie jsou vykonávány prostřednictvím Parlamentu, vlády a jejího předsedy. Galicijský parlament je nedotknutelný. Skládá se z členů zvolených ve všeobecných, rovných, svobodných, příjmech a tajných volbách podle poměrného zastoupení na dobu čtyř let. Je zajištěno, aby byly zastoupeny všechny oblasti Galicie. Členové Parlamentu jsou nedotknutelní za hlasy a názory vyjádřené při výkonu své funkce. Mohou být pouze zadrženi v případě přistižení při trestném činu na území Galicie, v tomto případě je odpovědný Vrchnímu soudu Galicie. Mimo území Galicie spadá pod Nejvyšší soud. Parlament může zřídit systém pro obhajobu zájmů obyvatel Galicie mimo její území. Parlament volí ze svých členů předsedu, předsednictvo a stálý výbor, dále rozhodne o svém rozpočtu. Parlament pracuje v plénu a ve výborech, schází se na pravidelných i mimořádných zasedáních.

Zákonnou iniciativu má Parlament a Poslanecká sněmovna Galicie. Zákony Galicie jsou vydávány pod jménem krále, zveřejněny v Úředním věstníku Galicie a v celostátním Úředním věstníku. Vstup v platnost je určen zveřejněním v Úředním věstníku Galicie. Kontrola ústavnosti zákonů Galicie spadá pod pravomoc Ústavního soudu.

Předseda Parlamentu řídí a koordinuje činnost představenstva. Je volen z řad členů Parlamentu a jmenován králem. Nominuje kandidáta na funkci předsedy vlády. Je odpovědný za činnost Parlamentu, vše je dané zákonem.

„*La Junta*“ je kolektivním orgánem vlády Galicie. Skládá se z presidenta, vicepresidenta či viceprezidentů. Je politicky odpovědná Parlamentu společně a nerozdílně, aniž by byla dotčena přímá odpovědnost každého člena. V případě ztráty nedůvěry ze strany Parlamentu, je nucena odstoupit.

Vrcholným soudem je Vrchní soud Galicie, který je také odvolacím soudem pro soudy nižší instance. Všechny soudy v Galicii mají pravomoc řešit spory týkajících se galicijského občanského práva, trestního a správního práva (zde ne jako odvolací a přezkumné soudy). Nejvyšší soud řeší konflikty v pravomocích a příslušnosti mezi soudy Galicie a Španělskem. Předseda Vrchního soudu Galicie je jmenován králem na návrh Generální rady soudnictví.

Galicie má výlučné pravomoci v těchto oblastech: organizace svých institucí, organizace místních úřadů, organizace územního plánování a bydlení, úprava a rozvoj galicijského občanského práva, vedení statistiky pro své území, správa železnic a silnic na svém území, správa přístavů a letišť na svém území, hory, lesy, pastviny na svém území, výroba,

distribuce a přenos elektřiny, minerální a termální prameny, řemesla, veletrhy, podpora kultury, výzkumu, vzdělávání, propagace a výuka galicijštiny, propagace cestovního ruchu, podpora sportu, sociální péče, vytvoření autonomní policie a další.

V jednotlivých oblastech odpovídá za provádění legislativy státu jako celku. Odpovídá za průmysl, zemědělství, obchod, ochranu spotřebitele, banky, spořitelny, podniky.

Zajišťuje prostřednictvím Galicijského fondu kultury a Rady galicijské kultury obranu a podporu kulturních hodnot galicijských občanů.

Může zřizovat vlastní televizi, rádia, noviny a všeobecně všechna média.

Může uzavírat dohody s jinými autonomními společenstvími v rámci výlučných pravomocí, před vstupem v platnost musí být tyto smlouvy sděleny Parlamentu státu, který má právo k ní uvést své výhrady.

Odpovídá za strukturování své vlastní veřejné správy a za jejich vymezení. Může přenést některé své pravomoci na provincie nebo obce, které jsou uznané v tomto Statutu.

Galicie má svůj vlastní majetek, se kterým může nakládat podle své vlastní potřeby. Finance autonomního společenství jsou tvořeny: z dani z příjmu, z procentuálního podílu na celkovém výnosu státu na přímých a nepřímých daních, z vlastních poplatků, ze zvláštních příspěvků, z dotací státu, z úroků, dědictví, darů, grantů, pokut a penálů. Galicie vede svůj dohled nad dodržováním těchto finančních prostředků.

Dále Statut definuje způsoby financování a zřizování příslušných institucí, a procentuální podíl na státním rozpočtu.

Článek 56 a následující se zabývají postupem reformy Statutu Galicie (Statut Galicie 2002).

6.3.3 Galicijský nacionalismus

Po přijetí Statutu Galicie, představuje nacionalismus politická strana Galicijský nacionalistický blok (BNG), který vznikl sloučením několika stran a je zastáncem poměrně dost široké ideologie. V 90. letech po tíhou výsledků ve volbách, kdy se občané několikrát vyslovili proti jakýmkoliv separatistickým tendencím, odložila separatismus na neurčito (Beramendi 1997). Cílem BNG je uznání Galicie jako národa, transformace EU do Evropy národů, větší fiskální autonomie, popřípadě změna Ústavy Španělska a uvedení, že je to multinacionální země (Garcia Rovira 2002).

Právě v galicijském nacionalismu se stal jazyk tím hlavním motorem jako důvod vzniku nacionalistických požadavků. Z důvodu rasového už upustili od svého původu a spojení s Kelty (Fernández de Rota 2005).

Ačkoliv v minulosti o galicijském separatismu nebylo slyšet tak moc, jako v jiných autonomních společenstvích, v současnosti je tomu právě naopak. Od roku 2005 je aktivní separatistická teroristická organizace „*Resistencia Galega*“ (RG), česky galicijský odpor. Právě v roce 2005 oficiálně v červenci publikovala svůj manifest, a tímto zahájila svůj boj za separatismus Galicie (www.midiaindependente.org)

Vznikla už v roce 1993, ale aktivní je až od roku 2005, kdy zveřejnila veřejně svůj manifest. Na základě tohoto manifestu patří mezi cíle teroristických útoků finanční instituce, podniky spojené s cestovním ruchem, státní bezpečnost, politické strany na celostátní úrovni a jiné další organizace a instituce. Hned po zveřejnění, které proběhlo 20. července 2005, se už 23. července 2005 stal první teroristický útok, byla nastražena bomba v kancelářích v Caixa Galicia (banka) v hlavním městě Galicie – Santiago de Compostela. Obyvatelstvo Galicie ale se separatisty nesympatizuje (Buesa 2013). Od této doby proběhlo několik teroristických útoků na území Galicie, naštěstí vždy takovým způsobem, že nikdo nezemřel. V roce 2014 byla RG vládou Španělska oficiálně prohlášena za teroristickou organizaci, a tím může stíhat její členy v trestním řízení, popřípadě je nechat hledat Europol a Interpol (El Mundo 2014).

6.3.4 Vizuální identifikace separatismu

Obr. 10: Vlajka teroristické organizace Resistencia Gelega; zdroj: www.rtve.es

Obr. 11: Protestní akce za zadrženého člena RG; zdroj: www.abc.es

7 SROVNÁVACÍ ANALÝZA

I když se na první pohled může zdát, že separatistická hnutí jsou ve Španělsku stejná, není tomu tak. Katalánský separatismus má nejdélší historii, už na počátku 20. století je možné vidět snahy o větší autonomii. Katalánský separatismus vznikl, ne z nedostatku autonomie, ale právě proto, že chtěli stále větší a větší pravomoci. Vzhledem k tomu, že Katalánsko bylo v historii nejbohatším regionem, mělo pocit, že je Španělskem nedocenené a nabylo dojmu, že Španělsko z hlediska ekonomického vůbec nepotřebuje a vystačí si samo. Ovšem hlavním důvodem současného separatismu, byl postoj centrální vlády k novému Statutu Katalánska a zrušení několika článků až po několika letech, kdy vešel v platnost.

Baskický separatismus vznikl jako důsledek frankistické diktatury ve Španělsku, kdy v této době byla potlačována lidská práva, byla zrušena jakákoliv autonomie a bylo zakázáno používat jiný jazyk, než španělštinu. Na základě tohoto utlačování vznikla v Baskicku separatistická organizace, která se později změnila v teroristickou organizaci.

Galicijský separatismus už existuje také poměrně dlouho, nicméně jeho hlavní aktivita se uskutečňuje až teď.

Všechna separatistická hnutí zakládají svůj boj v možnosti používat svůj regionální jazyk rovnocenně se španělštinou, uchovat si kulturu a tradice. Dále mít, co největší autonomii ve Španělsku, hlavně ve fiskální politice. Baskicko navíc bojuje za sjednocení svého obyvatelstva i přes hranice Španělska.

Rozdíl je v tom, jakým způsobem separatistická hnutí realizují své požadavky. Katalánsko k tomu využívá čistě legální regionální politické strany, které ve svém volebním programu bojují za Katalánsko. Oproti jiným separatistickým hnutím nevyužívá terorismus jako nástroj k vynucení pozornosti na své požadavky. Navíc je zde vidět silná podpora obyvatelstva nejen v ulicích, ale také u voleb.

Baskicko své separatistické tendence realizuje pomocí nelegální teroristické organizace ETA, která svojí činností ničí životy nevinných lidí. Tento svůj systém teroristických útoků realizuje nejen na území Baskicka, ale také mimo něj. Navíc její činnost je přeshraniční, protože historické území Baskicka sahá z části až do Francie. ETA je navíc propojena i s regionálními politickými stranami, které se snaží pomocí voleb dostat do Baskického parlamentu. Činnost těchto politických stran ale nemívá dlouhého trvání, jsou postupně státem zakázány. Stejně tak členové ETA jsou předmětem trestních stíhání. Navíc podpora obyvatelstva, vzhledem k velkému počtu mrtvých díky ETA, v baskický separatismus klesá.

Galicijský separatismus se inspiroval v baskickém. Poměrně nedávno vznikla nelegální teroristická organizace Resistencia Galega, která se snaží o separatismus v Galicii. Podobně jako ETA organizuje teroristické, nebo spíše bombové útoky, na různých místech Galicie, ale s tím rozdílem, že ještě nikoho nezabila. V tomto se Resistencia Galega chová o dost lidštěji, než ETA. Stejně jako ETA jsou členové Resistencia Galega za svou činnosti trestně stíháni.

V současnosti separatistické tendence v Katalánsku stále jen zesilují. Dokonce uspořádali neformální referendum o nezávislosti Katalánska, ve kterém řekli své ano za nezávislost. Navíc předběžné regionální volby vyhrála strana, která chce v roce 2017 vyhlásit samostatnost Katalánska.

V Baskicku je v současnosti klid, dá se říci. ETA oficiálně ukončila svou činnost a dala se do útlumu. Někteří její členové se stali součástí nových vznikajících politických stran a snaží se své požadavky realizovat tímto způsobem. Jak baskická strana, tak Madrid se snaží najít konsensus, který by dal Baskicku větší autonomii a zabránil by se separatismu.

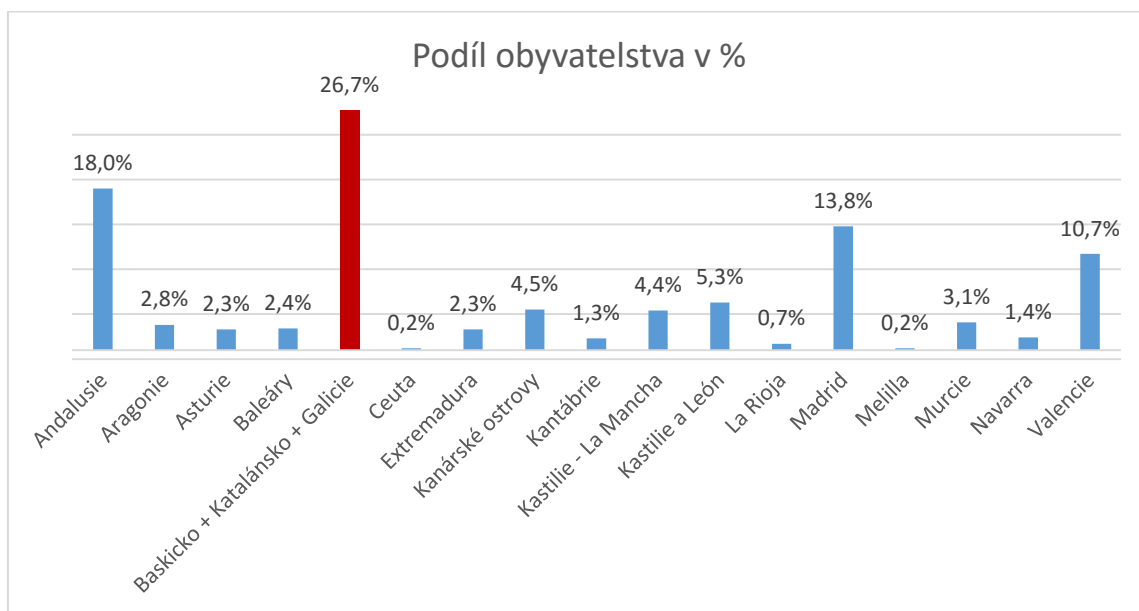
V Galicii je tomu právě naopak. Zde teroristické útoky ze strany Resistencia Galega stále pokračují. Členy této organizace hledá Europol, a najít nějaký konsensus je v současnosti nemožný.

V případě, že se Katalánsko v budoucnu osamostatní, což je ze tří separatistických hnutí dle současného vývoje nejpravděpodobnější, bude to mít poměrně velké důsledky nejen pro Španělsko. Španělsko tím ztratí ekonomický motor své země, bez finančních zdrojů z daní Katalánců španělský rozpočet ztratí velkou část. Navíc vznik Katalánska bude mít dopad i v mezinárodních sférách, především v Evropské unii, která vlastně takovou situaci ve své historii ještě nezažila. Bude muset zaujmout postoj, zda uznat Katalánsko jako samostatný stát a navíc, zda jej přijmout do svých řad. Protože získáním nezávislosti Katalánsko ztrácí členství v Evropské unii, aspoň se to předpokládá. Ale jak již bylo uvedeno, Evropská unie tuto situaci nezažila, a vzhledem k tomu, že jedná až na základě aktuálních skutečností, je těžké odhadnout její postoj. Každopádně by tím, stejně jako Španělsko, Evropská unie ztratila jeden ze zdrojů svých financí.

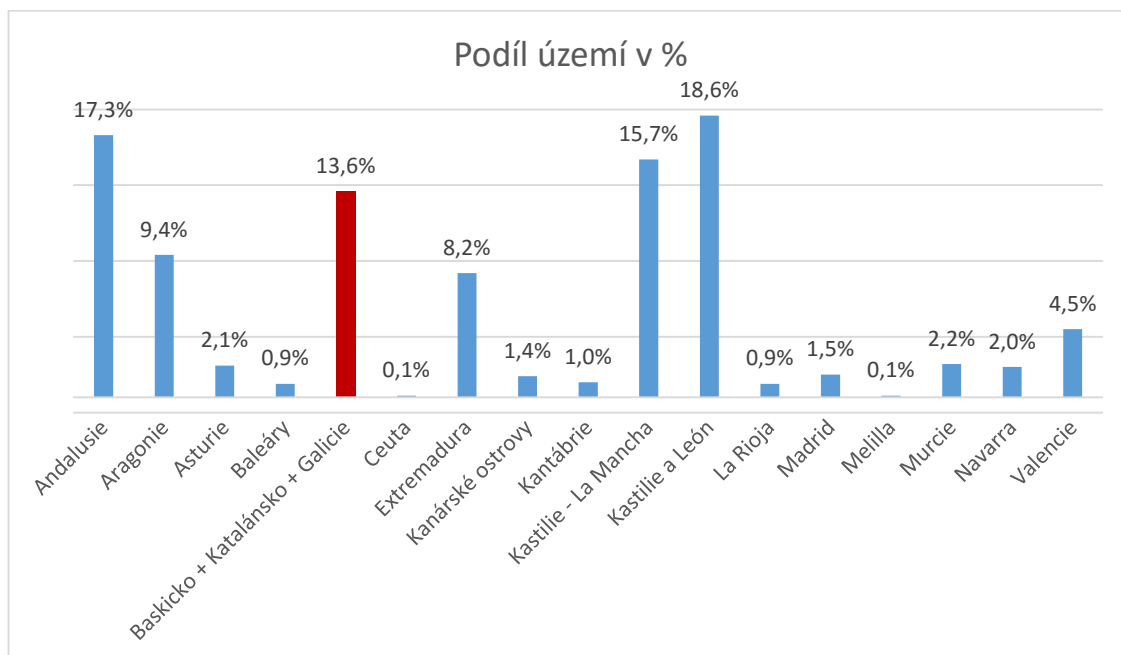
Co se týče Baskicka, tak pokud se najde společný konsensus mezi španělskou vládou a Baskickem, je možné odhadovat, že Baskicko, aspoň na čas, ztratí své separatistické tendence. V případě, že se tento konsensus nenajde, je velice pravděpodobné, že se situace v Baskicku vrátí o několik let zpátky a opět se probudí separatismus v podobě terorismu.

V Galicii lze předpovídat, že teroristické akce Resistencia Galega budou pokračovat. Ale mohlo by to přinést aspoň naději v možná jednání mezi Galicií a Madridem, jehož výsledkem by mohlo být ukončení teroristických útoků.

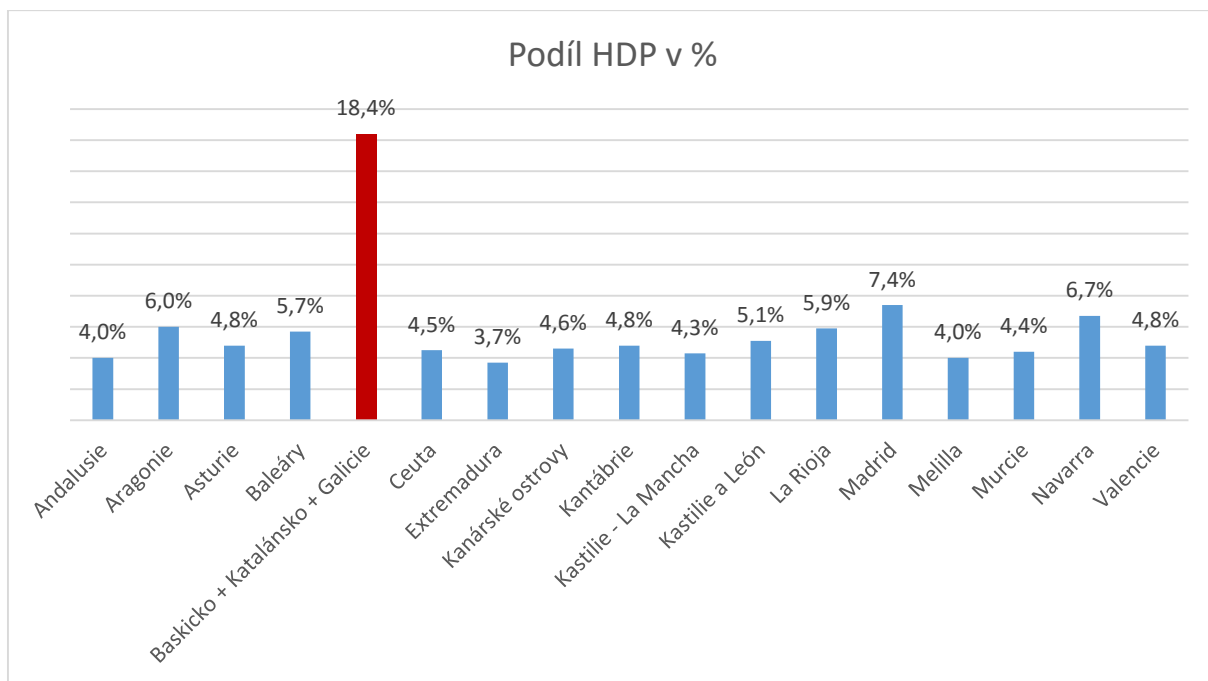
Ovšem je zde otázka tzv. domino efektu, který spočívá v tom, že jakmile jedno separatistické hnutí nejen ve Španělsku, ale také v Evropě získá nezávislost, může rozpoutat vlnu snah o nezávislost i v jiných státech. Protože jak je známo, nejen Španělsko má svá separatistická hnutí, ale také i jiné státy Evropy, jako Belgie, Velká Británie, Itálie nebo Irsko. Katalánsko se tedy může stát iniciátorem tohoto domino efektu.

Obr. 12: Podíl počtu obyvatelstva v %, které by Španělsko ztratilo v případě separace tří autonomních společenství; zdroj: www.ine.es

Obr. 13: Podíl rozlohy území v %, které by Španělsko ztratilo v případě separace tří autonomních společenství; zdroj: www.ine.es

Obr. 14: Podíl HDP v %, které by Španělsko ztratilo v případě separace tří autonomních společenství; zdroj: www.ine.es

8 ZÁVĚR

Separatistická hnutí jsou ve Španělsku historicky zakořeněna, a to především v Katalánsku. Je velice zajímavé zjistit, že ne všechna separatistická hnutí jsou stejná.

Ve Španělsku se mezi ty hlavní počítají separatistická hnutí v Katalánsku, Baskicku a Galicii, kdy nejvíce slyšet bylo dříve o baskickém separatistickém hnutí (hlavně o teroristické organizaci ETA), ale v současnosti jsou nejvíce slyšet hlasy o nezávislosti ze strany Katalánska, které k tomuto podniká poměrně dost velké kroky. Jedním byl nový Statut autonomního společenství, které dalo Katalánsku větší pravomoci, až následně organizace neformálního referenda, či teď výhra separatistické politické strany, která plánuje vyhlásit nezávislost za několik měsíců.

Samostatným článkem je separatismus v Galicii, o které dříve slyšet moc nebylo, za to nyní se inspirovala Baskickem a podniká také teroristické útoky, ale bez ztrát na životech.

Baskicko v současnosti stagnuje, a snaží se dohodnout s Madridem na konsenzu.

9 SUMMARY

The object of this thesis is to describe and compare the separatist movement, which at the current territory of the Kingdom of Spain raise the requirements for independence. It outlines the historical context, the current motivation, support of the population, the positions of central power. The main is separatism in Basque Country, in Catalan and Galicia. The result is a comparative analysis of various separatist movements.

10 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- Agranoff – Gallarín 1997 Agranoff, R. – Gallarín J. A. R. (1997). Toward federal democracy in Spain: An examination of intergovernmental relations, *The journal of federalism* 27 (4) <http://publius.oxfordjournals.org/content/27/4/1.full.pdf>
- Artera, A. U. et. Al. (2010) *Dějiny Španělska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 915 s. ISBN 978-80-7106-562-3
- Arzoz, X. (2009) The autonomy of Caralonia. In: Benedikter, T. (2009) *Solving Ethnic Conflict through Self-Government*. Bolzano: Eurac Research, 142 s. Dostupné z: http://www.eurac.edu/en/research/autonomies/minrig/Documents/Eurasia/Deliverable_No_9_Update_Set_educational_material.pdf
- Ascención, E. (2010). The monarchy in Spain. InDret. (http://www.indret.com/pdf/689_en.pdf)
- Baeza, L. A. (2004) *El dinero de ETA: el gran secreto de ETA*. Madrid: ABL Editor, 509 s. ISBN 8488485395
- Baeza, L. A. (2005) *La historia terrorista ETA: 1952-2006 : Cronología documental ; Históricos de ETA ; Cúpulos de ETA*. Madrid: ABL Editor, 527 s. ISBN 8488485379
- Balík, S., Kubát, M. (2012) *Teorie a praxe nedemokratických režimů*. 2. vydání. Praha: nakladatelství Dokořán, s.r.o., 215 s. ISBN 978-80-7363-266-3
- Benedikter, T. (2009) *Solving Ethnic Conflict through Self-Government*. Bolzano: Eurac Research, 142 s. Dostupné z: http://www.eurac.edu/en/research/autonomies/minrig/Documents/Eurasia/Deliverable_No_9_Update_Set_educational_material.pdf
- Beramendi, J. (1997) *El nacionalismo gallego*. Madrid: Arco Libros
- Bosque Candel, R. (2004) *Síntesis de geografía de España*. Madrid: Globo, 180 s. ISBN 9788487862137
- Buesa, M. (2013) *Resistencia Gallega: Una Organización Terrorista Emergente* [online] [cit. 2016-4-18] Dostupné z: http://pendientedemigracion.ucm.es/info/cet/documentos%20trabajo/DT17CET_resitencia_gallega.pdf
- Colomer, J. M. (1996). Spain and Portugal. Rule by party leadership. In: Colomer, J. M., *Political institutions in Europe* (London: Routledge) https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=zaFgSg5LEfUC&oi=fnd&pg=PP10&dq=Political+institutions+in+Europe+J.+M.+Colomer&ots=VxYB0vURKW&sig=fTfzVZT7Xas7vuyottYmEqTRxB4&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

- Colomer, J. M. (1998). The Spanish state of autonomies: Non-institutional federalism. *West European politics*, 21 (4) https://works.bepress.com/josep_colomer/81/
- Conversi, D. (2006) Self-determination. In: Ritzer, G. (ed) *Blackwell Encyclopedia of Sociology*. Oxford: Blackwell. ISBN 1405124334. Dostupné z: <https://www.academia.edu/5470108/Self-determination>
- Conversi, D., Sanjay J. (2014) Deliberation and democracy at the end of armed conflict: Post-conflict opportunities in the Basque Country. In: Ugarriza, J. E, Caluwaerts, D. (2014)
- De la Calle, L., Miley, T. J. (2008) Is there more assimilation in Catalonia than in Basque Country? Analysing dynamics of assimilation in nationalist context. In: *European Journal of Political Research*. New Jersey: Wiley – Blackwell. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=327d3ede-12fe-4dc7-bda0-379198a3a3be%40sessionmgr114&vid=2&hid=112>
- Deliberation Against All Odds: The Potential and Pitfalls of Talking Politics in Deeply Divided Societies*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire/ New York : Palgrave Macmillan. Dostupné z: https://www.academia.edu/7598372/Deliberation_and_democracy_at_the_end_of_armed_conflict_Post-conflict_opportunities_in_the_Basque_Country
- Datos del registro de Entidades Locales* (2016) [online]. Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas [cit. 2016-2-6]. Dostupné z: <http://ssweb.seap.minhap.es/REL/>
- David, V. a kol. (2011) *Mezinárodní právo veřejné z kazuistikou*. Praha: Leges, 448 s. ISBN 978-80-87212-86-8
- Drulák, P. a kol. (2008) *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál. 336 s. ISBN 978-80-7367-385-7
- Dvořáková, K., Ferrarová, M. (2014) Separatistické tendence v současné Evropě: Katalánsko, Skotsko a Vlámko na cestě k nezávislosti? In: *Politologická revue*. Praha: Česká společnost pro politické vědy. Dostupné z: <http://ceeol.com/search/article-detail?id=95031>
- El Supremo confirma que Resistencia Galega es una organización terrorista* (2014) [online] El Mundo [cit. 2016-4-18] Dostupné z: <http://www.elmundo.es/espana/2014/04/24/5358ddc622601d75348b456c.html>
- Estatuto de Autonomía de Cataluña* (2006) [online]. Congreso [cit. 2016-1-30]. Dostupné z: http://www.congreso.es/consti/estatutos/ind_estatutos.jsp?com=67
- Estatuto de Autonomía de Galicia* (2002) [online]. Congreso [cit. 2016-3-15]. Dostupné z: http://www.congreso.es/consti/estatutos/ind_estatutos.jsp?com=73
- Estatuto de Autonomía de País Vasco* (1979) [online]. Congreso [cit. 2016-1-27]. Dostupné z: http://www.congreso.es/consti/estatutos/ind_estatutos.jsp?com=76
- Fernández de Rota, J. A. (2005) *Nacionalismo, cultura y tradición*. Madrid: Anthropos

- Funcia, C. (1986). Rojas Marcos rompe en el congreso del Partido Andalucista su silencio de cuatro años. *El País*. 4. 5. 1986 (http://elpais.com/diario/1986/05/04/espana/515541606_850215.html)
- Galán 1985 Galán, L. (1985). Fraga emprende hoy la campaña electoral de AP en Galicia. *El País*. 6. 8. 1985 (http://elpais.com/diario/1985/08/06/espana/492127209_850215.html),
- García Rovira, A. M. (ed) (2002) *¿España, nación de naciones?*. Madrid: Marcia Pons Historia
- Goněc, V. (2003) *Od „malé Evropy“ k „velké Evropě“: Dějiny rozšiřování Evropských společenství/Evropské unie 1950 – 2002 II*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 235 s. ISBN 80-210-3255-3.
- Goumenos, T. (2006) *Mechanisms of Ethnic and Separatist Mobilisation: A Dynamic Theoretical Framework for the Analysis of Separatist Movements*. Essex: University of Essex, 16 s. Dostupné z: https://www.academia.edu/2298494/_Mechanisms_of_Ethnic_and_Separatist_Mobilization_A_Dynamic_Theoretical_Framework_for_the_Analysis_of_Separatist_Movements_
- Hamul'ák, O., Stehlík, V. (2013). *Praktikum práva Evropské unie: ústavní základy a soudnictví*. Praha: Leges. ISBN 978-80-87576-68-7
- Hobsbawm, E. J. (2000) *Národy a nacionalismus od roku 1780*. Brno: CDK. ISBN 80-85959-55-0
- Horowitz, D. (1981) Patterns of Ethnic Separatism. In: *Comparative Studies in Society and History*. Cambridge: Cambridge University Press. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/178732>. http://homepage.univie.ac.at/herbert.preiss/files/Horowitz_patterns_of_ethnic_separatism.pdf
- Chalupa, J. (2011) *Dějiny Španělska v datech*. Praha: Libri, 551 s. ISBN 978-80-7277-482-1
- Ine.es* [online] (2016). [cit. 2016-3-15]. Dostupné z: <http://www.ine.es>
- Jenne, E. a kol. (2007) Separatism as a Bargainig Posture: The Eole of Leverage in Minority Radicalization. In: *Journal of Peace Research*. LA: Sage Publications, Ltd. Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/27640565?seq=1#page_scan_tab_contents
- Katalánské volby vyhráli separatisté, do roka a půl chtějí nezávislost* (2015) [online] *Idnes.cz* [cit. 2016-4-20]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/volby-v-katalansku-0aj-/zahranicni.aspx?c=A150927_103011_zahranicni_cen
- Keating, M. (1998). *The New regionalism in western Europe: Territorial restructuring and political change* (Cheltenham: Edward Edgar)

- Kunc, J. (2000) *Stranické systémy v re/konstrukci: Belgie, Itálie, Španělsko, Československo, Česká republika*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 262 s. ISBN 80-85850-79-6.
- Kushner, H. W. (2003) *Encyclopedia of Terrorism*. Thousand Oaks: Sage Publications, 523 s. ISBN 0761924086
- Kysela, J. (2004). *Dvoukomorové systémy. Teorie, historie a srovnávání dvoukomorových parlamentů* (Praha: Eurolex Bohemia)
- Manifesto da Resistência Galega* (2005) [online] Resistência Galega [cit. 2016-4-19] Dostupné z: <http://www.midiaindependente.org/es/red/2005/07/323584.shtml>
- Mattlof, Judith. (2012) *Basque-ing in Peace*. In: *World policy journal*. New York: World Policy Institute. ISSN 0740-2775. Dostupné z: <http://www.worldpolicy.org/journal/fall2012/basque-ing-peace>
- Moreno, L. (2015) *Catalonia's in(ter)dependence and Europeanization*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Cientificas. Dostupné z: https://www.academia.edu/23560392/Catalonia_s_in_ter_dependence_and_Europeanization
- Muro, D. (2005) *Nationalism and nostalgia: zhe case of radical Basque nationalism*. In: *Nations and Nationalism*. New Jersey: Wiley Online Library. Dostupné z: https://www.academia.edu/556972/Nationalism_and_nostalgia_the_case_of_radical_Basque_nationalism_2005_
- Muro, D. (2008) *Ethnicity and violence: the cas of radical Basque nationalism*. New York: Routledge. ISBN 13-978-0-415-39066-8. Dostupné z: https://www.academia.edu/556973/Ethnicity_and_Violence_The_Case_of_Radical_Basque_Nationalism_2008_
- Muro, D. (2014) *A Catalan Compromise*. In: *Foreign Affairs*. Danvers: Council on Foreign Relations. Dostupné z: https://www.academia.edu/9220280/A_Catalan_Compromise_-_Foreign_Affairs_2014_
- Nariadení Komise (ES) č. 105/2007 ze dne 1. února 2007, kterým se mění přílohy nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č.1059/2003 o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS)* (2007) [online]. Komise (ES) [cit. 2016-2-29]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:039:0001:0037:CS:PDF>
- Organizace spojených národů (1968) *Charta Organizace spojených národů a statut mezinárodního soudního dvora*. New York: Organizace spojených národů. Dostupné z:

<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

Organizace spojených národů (1966) *Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech*. New York: Organizace spojených národů. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/mezinarodni-pakt-o-hospodarskych-socialnich-a-kulturnich-pravech.pdf>

Organizace spojených národů (1966) *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. New York: Organizace spojených národů. Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/mezinar.pakt-obc.a.polit_.prava_.pdf

Rada Evropy (1998) *Rámcová úmluva na ochranu národnostních menšin*. Štrasburk: Rada Evropy. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/ramcovka_letak.pdf

Redondo, Ó. H. (2009) Euskadi Ta Askatsuna and Environmentalism: Back in the Times of the Transition? In: *Rexter*. Brno: Centrum pro bezpečnostní a strategická studia, Katedra politologie FSS MU, Oddělení Bezpečnostních a strategických studií FSS MU. ISSN 1214-7737. Dostupné z: <http://www.rexter.cz/euskadi-ta-askatsuna-and-enviromentalism-back-in-the-times-of-the-transition/2009/05/01/>

Říchová, B. – Fiala V. (2002). Decentralizační trendy v západní Evropě. In: Říchová, B. – Fiala, V. a kol.: *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace* (Olomouc, Praha: Moneta – FM

Říchová, B. a kol. (2009) *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů*. 1. vydání. Praha: Oeconomica, 290 s. ISBN 978-80-245-1516-8.

Spain. CIA – The World Factbook [online] (2016). [cit. 2016-3-16]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/sp.html>

Spain (2016) [online]. Ethnologue – Languages of the World [cit. 2016-1-16]. Dostupné z: <http://www.ethnologue.com/country/ES/languages>

Strmiska, M. (2001) *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 109 s. ISBN 80-210-2721-5

Strmiska, M. (2003) *Katalánské politické strany: Katalánské strany a regionální stranicko-politický systém v letech 1977 – 2002*. 1. vydání. Brno: Mgr. Anton Pasienska, 79 s. ISBN 80-902652-2-7.

Strmiska, M. a kol. (2005) *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. 1. vydání. Praha: Portál, 727 s. ISBN 80-7367-038-0.

Strmiska, M. (2005) *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně-politický pluralismus: pojetí a typologie evropských regionálních stran a regionálních stranických soustav*. 1. vydání. Brno: Mgr. Anton Pasienska, 143 s. ISBN 80-902652-5-1.

Sweden 2006 Swenden, W. (2006). *Federalism and Regionalism in Western Europe. A Comparative and Thematic Analysis* (New York: Palgrave Macmillan). Dostupné z: http://www.untag-smd.ac.id/files/Perpustakaan_Digital_1/FEDERALISM%20Federalism%20and%20Regionalism%20in%20Western%20Europe,%20A%20Comparative%20and%20Thematic%20Analysis.pdf

Španělsko (2011) [online]. Euroskop [cit. 2016-3-25]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/558/sekce/spanelsko/>

Španělsko vstoupilo do nové éry. Král Filip VI. Složil slavnostní přísahu (2014) [online]. Česká televize [cit. 2016-3-30]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1029082-spanelsko-vstoupilo-do-nove-ery-kral-filip-vi-slozil-slavnostni-prisahu>

Špičanová, L. a kol. (2011) *Prosazování národních zájmů členských zemí EU: Portugalsko, Španělsko, Řecko*. 1. vydání. Olomouc: Právnická fakulta a Filozofická fakulta Univerzity Palackého a Iuridicum Olomoucense, o.p.s., 235 s. ISBN 978-80-87382-22-6.

UN General Assembly (1952) *The right of peoples and nations to self-determination*. Ženeva: UN General Assembly. Dostupné z: <http://www.refworld.org/docid/3b00f0791c.html>

Un General Assembly (2007) *Declaration on the Rights of Indigenous Peoples*. Ženeva: UN General Assembly. Dostupné z: http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_en.pdf

Ústava Španělska (1978) [online]. Senado de España [cit. 2016-2-20]. Dostupné z: <http://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/index.html>

Viyetez, E. J. R. (2009) Recent developments of the autonomy of the Basque Country. In: Benedikter, T. (2009) *Solving Ethnic Conflict through Self-Government*. Bolzano: Eurac Research, 142 s. Dostupné z: http://www.eurac.edu/en/research/autonomies/minrig/Documents/Eurasia/Deliverable_No_9_Update_Set_educational_material.pdf

Všeobecná encyklopedie Universum 5 (2016) [DVD-ROM]: Euromedia Group, k.s.

Zyberi, G. (2009) *Self– Determination Through the Lens of the International Court of Justice*. Netherlands International Law Review. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=1622793>